

3 1761 05096085 5

Purchased for the
LIBRARY of the
UNIVERSITY OF TORONTO
from the
KATHLEEN MADILL BEQUEST

Digitized by the Internet Archive
in 2009 with funding from
University of Toronto

DALIMIL

DALIMILOVA
KRONIKA

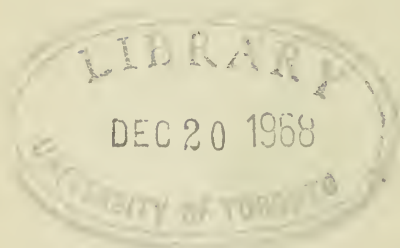
NOVÝM JAZYKEM PŘEPSAL

V. FLAJŠHANS.

JAN LAICHTER V PRAZE
1920.

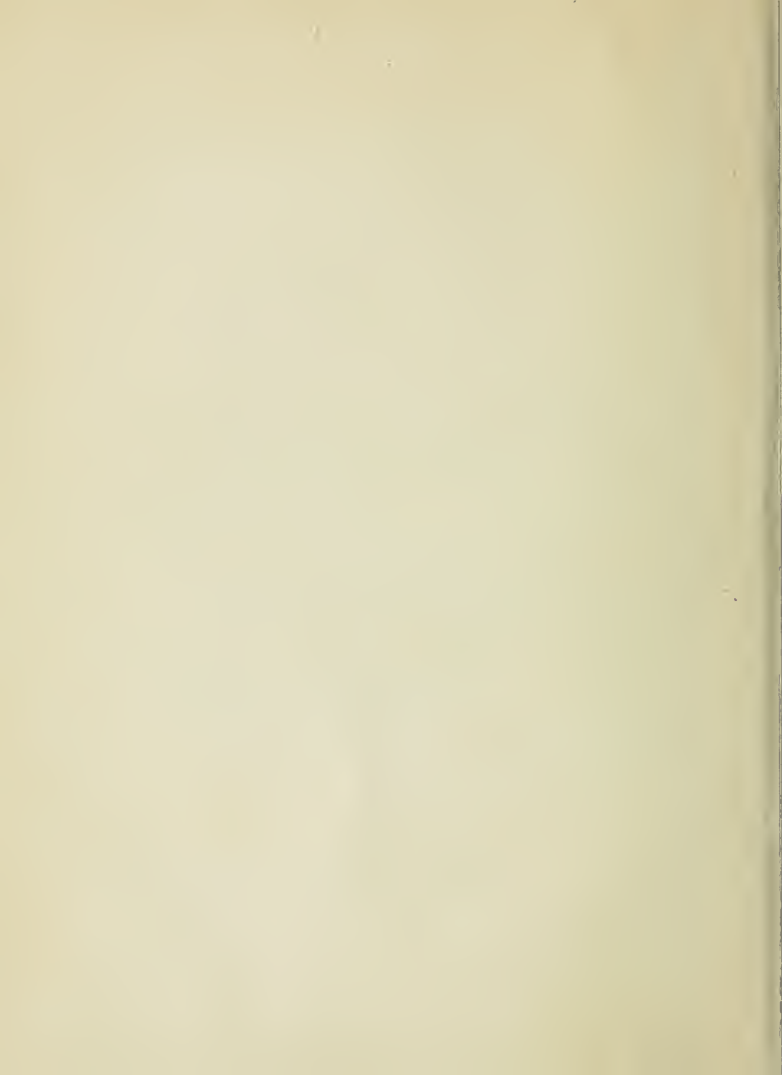
Veškerá práva vyhrazena.

DB
204
D3

Tiskl Albert Malř na Král. Vinohradech.

ČESKÁ KRONIKA.

PŘEDMLUVA.

1.

Mnozi pověstí hledají,
v tom moudře a slušně činí,
ale že své země nedbají,
tím svůj rod sprostestvím viní.

5. Neb kdyby se z ní které cti nadáli,
o své by zemi knihu měli,
z níž by svůj rod všecken poznali,
a odkud přišli, zvěděli.

Já té knihy dávno hledání

10. a vždy toho žádám,
aby se v to někdo moudrý uvázal,
všechny české skutky v jedno svázal.
A dotud jsem toho žádal,
dokud jsem toho jasně nezbádal,
15. že se tomu nikdo nechce oddati:
proto se sám v to musím uvázati.

2.

Ale věz, že jest pracné tuto kroniku psáti,
že musím z rozličných jednu shledati.
Neboť jistě to povídám,

20. že nikde celé kroniky neznám.

- Neboť její všichni pisatelé nevelmi pilní byli,
proto mnoho z ní vypustili,
jen o svém kraji (a jiného málo) mluvíce,
jiného mnoho vynechávající,
25. někde velmi krátice
a tím pravý pořádek tratíce.

3.

- Nalezl jsem kroniku u kněze starého v Boleslavi,
ta všechny jiné oslaví,
ta mne jistě o Vlastiných bojích zpraví,
30. mnoho neznámého vypraví.
Proto, budešli pražskou nebo břevnovskou kroniku
tím se dobře ujisti, [čisti,
že jest v ní méně položeno,
ale slov více mluveno.
35. Opatovická — ta často bloudí,
jestliže i více povídá, přec tě obloudí.
Vyšehradská — ta se mi nejméně zalíbila,
nejlepší v Boleslavi byla.
To račte všickni věděti,
40. že se chci té přídržeti.
Ale, nalezněšli kdo co jinak, než tuto, mluveno,
věz, že to schválně nebylo proměněno,
ale, jak to jest tam položeno,
tak jest i mnou sem vloženo.

45. Řeči prázdné, pokud mohu, myslím ukrátiti
ale smysl celý myslím položití,
aby se každý mohl tím raději učiti,
pro svůj národ více se snažiti.
- * Neboť uslyše moudrý řeč moudrou moudřejší bude.
50. smutný tím smutku pozbude.
Já tuto sprostně položím
a o to lepšího prosím,
aby pro naší země čest
i pro našich nepřátel lest
55. opravil mou řeč rýmem krásným
a oslavil slovem jasným,
mne proto nehaněje
řka: »Plete se do toho neuměje.«
Já se sám k tomu dobře znám,
60. leda že o svůj národ velmi dbám.
To mě k tomu vzbudilo
a mne k práci připudilo.

I. O BABYLONSKÉ VĚŽI.

Když všechen lid pro vinu svou
kromě osmi zhynul vodou,
ti, kteří zůstali,
od východu slunce vstali

5. a na poledne vždy se brali.
Neboť plni strachu byli,
potopy se stále bojíce,
sami sobě v tom nevěříce. — —
Když na jednom poli byli.
10. jemuž Sennár pravili,
vzali tu radu nemoudrou
a zrovna k smíchu podobnou,
řkouce: »Postavme věž sobě,
ta buď zvýší až do nebe.«
15. A když tu věž dělali,
z tvrdých cihel ji skládali.
klih místo vápna měli,
všichni jednu řeč mluvili.
Bohu se jejich skutek nelíbil
20. a jejich jazyky tak zmýlil,
že bratr bratru nerozuměl,
ale každý svou řeč měl.
Tu od svého díla ustali
a druh od druhu se brali.
25. Ti všichni si krajiny své vybrali.
od nich se rozličné mravy začaly.
Ti si osobili země,
jak i podnes má každá jméno své. — —
Mezi jinými Srbové,
30. tu kdežto bydlí Řekové,
podle moře se usadili,
až do Říma se rozmnožili.

II. O POČÁTKU NÁRODA ČESKÉHO.

- V srbském národě jest země
jížto Charváty jméno je.
V té zemi byl lech,
jemužto jméno bylo Čech.
5. Ten vraždy se dopustil,
pročež své země pozbyl.
Ten Čech měl bratří šest,
pro které měl moc i čest —
a od nich mnoho čeledi nabył.
10. kterou jedné noci Čech shromáždil.
I vybral se se vším z země,
kteréž Charváty jméno je.
I bral se lesem do lesa,
dědky své na plecech nesa. — —
15. A když dlouho lesem šel,
k velikému hvozdů přišel.
Tu se zastesklo čeledi jeho.
Řekl Čech: »Ach, běda mi skutku mého,
že pro mě jste v této nouzi
20. a pro mě jsou vašimi domy husté hvozdy.«
I pravil Čech k svému sboru:
»Podejděmež pod tuto horu,
dětem, skotu odpočinem
a snad se tu se smutkem minem.«
25. Z rána, když vzešla zoře,
byl Čech sám sedmý na té hoře,

- s níž všechnu zemi ohledal
a dále jim jíti nedal,
řka: »Zemi máme po své vůli.
30. budou nám z ní plné stoly
zvěři, ptáků, ryb, včel dosti,
proti nepřátelům pevná dosti.«
Jako by se dnes na poušti stalo,
kde by jim nic nepřekáželo,
35. s té hory na zemi z řeli,
proto té hoře Říp převzděli. — —
Napřed chleba neměli,
maso a ryby jedli.
První rok novinu zkopali
40. a druhý rok rádlem zorali.
Ale že jejich starostovi Čech říkali,
pro něho zemi Čechy nazvali. — —
Ti lidé velmi věrní byli,
všechno jmění společné měli;
45. komu se čeho nedostávalo,
u druhého jako vlastní bývalo.
Jeden zvyk zlý měli,
že manželství nedrželi.
Tehdy žádné ženě muž jist nebýval,
50. jeden muž žen mnoho míval.
Zrovna jako skot přebývali,
na každý večer nového manželstva hledali.
Soudce žádného neznali,
neboť sobě nekradli.

55. Pakli se kdy stala která sváda,
u nejstaršího bývala rada,
aby právo učinili,
spravedlivému škodu napravili.
Minulo let tomu velmi mnoho,
60. že se držel ten lid zvyku toho.

III. O LIBUŠINU MOUDRÉM OTCI.

- Když tomu mnohý minul rok,
povstal v zemi muž, jemuž říkali Krok.
Ten zemi všecku soudil
a moudrosti je učil.
5. Potom Krok se světa se odebral,
tři moudré dcery zanechal,
Kazi, Tetku a Libuši,
o třetí mluvíti sluší.
Kazi seděla na Kazíně
10. a Tetka na Tetině;
Libuše prorokyně byla
a všecku zemi soudila. — —
Stalo se, že se dva o mezi svadili
a řádně si nabili.
15. Libuše jala se jich souditi
a vinného musila zarmoutiti.
Vinný jal se Libuše haněti,
řka: »Nechci tebe za soudce míti,

- neb žena lépe umí jehlou šítí
20. než v soudě muže souditi.
Ach, to mě velmi truí.
že naši zemi žena soudí.«
A všech paní jal se haněti,
čehož já nechci mluvit.
25. Libuše to uslyševši,
nemoudrému poshověvši,
nic jemu neříkala,
ale valný sněm svolala. — —
Když se na sněm všickni sešli
- 30, a před Libuši přišli,
tehdy ta vší země máti
jala se té hanby žalovati.
Zemané to uslyševše
své paní se vysmávše,
35. jako z praku se napjavše
žádné rady spolu nevzavše,
křikli všichni jedním hlasem:
»Nevyplatíme to jediným vlasem!
Pravdu mluvil člověk taký,
40. neboť jest hlupák muž každý,
který se před ženou soudí,
jehož k tomu nouze nepřipudí.
Již ti déle nebudeme hověti,
chceme muže za pána míti.
45. Chceme od tebe jedno:
věštby svými pověz nám to,

z které nám radiš země knížete vzíti?
Neboť v své nemůžeme vhodného míti.«

IV. PROROCTVÍ LIBUŠINO.

Tehdy Libuše odpověděla jim
řkouc: »To vám upřímně povím,
ačkoli jste mne pohaněli.
když jste mě tak potupili.

5. Zlý člověk to musí býti,
* který pro své dobré dá obci zlým užiti.

* Obec jest každého ohrada:

* kdo ji tupí, minula ho rada.

* Nespoléhej na hrad, obec ztratě,

10. bez obce přijdeš vždycky k ztrátě.
Ale já vám své škody nedám zlým užiti,
chci vám upřímně raditi.

Raději byste mohli můj soud trpěti,
než za knížete silného muže míti.

15. Lehčeji bije dívčí ruka,

* od mužské rány bývá veliká muka.

To mně tehdy uvěříte,

až svého knížete za železným stolem jísti uzříte.

Budeli nad vámi cizozemec vlásti,

20. nebude moci dlouho váš národ trvati.

* Smutno je každému mezi cizími

* a smutný utěší se mezi známými.

- * Každý kraluje přátely svými,
- * nikdo moudrý nerad se s cizími.
- 25. Pojme k sobě lid národa svého,
bude vždy hledati vašeho zlého
a na váš lid bude hledati viny
a svým rozdělí vaše dědiny.
- * Češte své, třebas i struplavo,
- 30. nedej v své cizozemci, česká hlavo!
- * Tomu vás učí ženská hlava:
- * kde jeden národ, tu jeho sláva.« — —

O LIBUŠINU KONI.

- Opět Libuše odpověděla jim
řkouc: »Neboť já to dobře vím,
35. kdo má býti vašim pánem.
Jdětež nejvznešenější za mým koněm,
kamkoliv on poběhne.
A ke komu on přiběhne,
toho na toho koně vsadíce,
40. veďte ho sem, se nesváříce.
Budeteli se svářiti,
po tisíc let bude zemi škoditi.«
Libuše se na své věštby spustila,
koně osedlaného bez uzdy pustila.

V. O NALEZENÍ PŘEMYSLA KNÍŽETE.

- Páni za koněm jeli,
až k řece Bílině dojeli.
Podle té řeky kůň poběhl,
na jednu úlehli přiběhl,
5. na níž oral muž veliký,
ovinuv své nohy lýky.
K tomu muži kůň přiskočiv
i stál u něho, se zatočiv.
Stál jako by ho v uzdu pojali,
10. proto tu ves *Stadice* nazvali.
Páni na sedláku zvěděli
jeho jméno, že mu Přemysl říkali.
Počali se druh na druhu smáti
a chtěli ho hned s sebou bráti.
15. Ale sotva se ho kdo dotkl,
Přemysl do země otku vbodl
řka: »Je mi líto, že jste tak časně přišli!
Kdybyste byli teprve od Libuše vyšli,
abych byl mohl tuto úlehli zorati,
20. více nebylo by bývalo potřebí oráči chleba kupovati.
Ale že jste se ukvapili
a mně orání překazili,
může to každý slyšeti rád:
bude v zemi hojnost, ale často hlad.«
25. Sáhnuv Přemysl do lýčené mošny,
vyňal sýr a žitný pecen ohromný,

- počal jísti, na radlici položiv,
pánův, aby podle něho sedli, poprosiv.
Páni se počali na sebe dívati
30. a na Libušinu řeč vzpomínati.
Jali se ho tázati,
proč se mu líbí na železe snídati?
Přemysl tak odpověděl jim:
»Jak vám Libuše pověděla, totéž vám povím:
35. Když jste na dívku nechtěli dbáti,
bude vás můj rod železnou metlou trestati.« — —

O VZKVELTĚ OTCE PŘEMYSLOVĚ.

- A když tu Přemysl snídal,
jeden pán na otku se díval,
že otká vypustila z sebe pět pramenův
40. a z nich vykvetlo pět ořechův.
Čtyři uschly v čase kratičkém,
pátý byl živ, ten se zalíbil všem.

VI. PŘEMYSLOVO ZVOLENÍ.

Když sobě ten div ukázali,
Přemysla se otázali,
jaké je to znamení
té suché otky rozkvetení.

5. Přemysl tak odpověděl jim
řka: »To já vám vše povím.
Otká suchá je znamení
mého selského zrození.
Ale že rychle zkvetla,
10. jakž vám Libuše řekla,
můj rod ze selského stavu
dojde ke královskému řádu;
pěti prameny bude kvísti.
To budou v knize čísti,
15. že ze mne bude knížectví patero.
Ale brzy zahyne čtvero;
páté vzkvete velmi krásně
a vypustí svůj plod jasně.
A jestliže jednou zajde,
20. přece ten čas přijde,
že vnuk pomstí svého děda:
a jeho vrahům na konec bude běda!«
Řek to, vstal ze selského sboru
a jel do Libušina dvoru.

VII. ZALOŽENÍ PRAHY.

Jakmile dojel Libuše.
Libuše jej pojala za muže.
Přemysla páni velikými dary ctili,
knížetem ho učinili.

5. Přemysl moudré mysli byl,
on s Libuší všecko zemské právo vymyslíl. — —
Tehdy Libuše řekla jím:
»Já jedno místo vím,
to bude po světě slavné,
10. jako slunce v záři své.
Pomněte všickni slova mého:
vyjdou dvě olivy zlaté z něho:
Václav bude jméno olivě prvé
a Vojtěch olivě druhé.
15. Ty z pokolení mého
vejdeš do království nebeského.
Ty to město oslaví
a již pohřbené všechnu zemi obrání.
Stavte město, to vám káži,
20. tu kde já vám ukáži:
u Vltavy pod Petřínem,
kde tesař dělá práh se svým synem.
Pro práh město nazvete Praha:
toho města bude veliká sláva.
25. Nebo jako knížata i králové,
lidé silní jako lvové,
proti prahu klanějí hlavu,
aby ji měli zdravu —
tak proti Praze, městu mému;
30. neboť bude čest i chvála jemu.«

VIII. O DIVČÍ VÁLCE.

- Skončila svůj život Libuše,
pohřbili ji ve vsi, již říkali Libice.
Po ní její panny začaly válku
a zrovna podobnou k smíchů:
5. neb tomu za právo chtěly, aby dívka zemi vládla
a muži se drželi rádla.
Chtíce své řeči se držeti,
jaly se hrad stavěti.
Dívky hrad Děvín nazvaly
10. a Vlastu za kněžnu vzaly.
Ta po veškeré zemi k dívkám poslala posly
řkouc: »Podímaňme si ty bradaté kozly!«
(Nebot tehdy se po pohansku měli,
muži dlouhé vousy nosili.)
15. Řekla Vlasta: »Jaká pak je v nich moc?
Opíjejí se na každou noc.
Když nad nimi zvítězíme,
co chceme z nich učiníme.« —
Pro tu řeč mnoho se dívek k Vlastě sebralo,
20. na šest set se jich do Děvína přibralo.
Jako holubi letíce z holubníků svých,
tak se dívky braly od otcův svých.
Kdežto měli mužové to brániti,
každý svou dceru bití:
25. zábavné jim to bylo viděti
a jali se tomu smáti.

- že dívka okročmo na koni jezdila,
druhá za ní prázdného koně vodila.
Muži ze smíchů nemoudrého
30. došli smutku velikého;
mohouce to zlé slovem uhasiti,
nechali veliké zlé povstati.
Snad nepomněli,
že moudří za přísloví měli
35. řkouce: »Kdo chce v domě škody zbýti,
* ten nedej jiskře uhlém býti;
* neb uhl často ohněm bývá,
* pro nějž bohatý jmění pozbývá.«
Tak muži, mohouce slovem obrániti,
40. nechali z mála vojsko povstati. — —
Kníže Přemysl chtěl tomu brániti,
páni řekli: »Zkusme, co dovedou učiniti!«
Řekl Přemysl: »Viděl jsem ve snu dívku krev lokati
a po vší zemi jako vztekla běhati.
45. Pro ten sen bojím se zemi zlého.«
Páni ve smích obrátili sen knížete svého.

IX. O MOUDRĚ RADĚ VLASTINĚ.

Když dívky od otců se braly
a na Děvín se sebraly,
dcera otci boj na život vypověděla,
sestra bratru to pověděla:

5. »Již já nejsem nic pro tebe,
každý se starej o sebe.«
Pak sobě slíbily víru,
Vlasta jim uložila v pití míru,
aby se své tloušťky zbavily,
10. čerstvé a moudré k tomu byly.
Potom je na tré rozdělila
a úřady je podělila.
Pak nejmoudřejším hrad svěřila
a v radě je vždy seděti učila
15. řkouc: »Kdo rád sedí v radě,
* ten obstojí v každé svádě.«
Nejkrásnějším kázala se ličiti
a chytré řeči se učit
řkouc: »Tím na muže naličím,
20. kde silou nepostačím.«
Třetím kázala s lučisti jezdit
a muže jako psy bít.

X. O PRVNÍM DÍVČÍM PLENU.

- Když se dívky zvykly,
a na koních jezdit uvykly,
jaly se zemi pleniti
a všechny muže napořád bít.
5. Jako divem se dívčí srdce proměnila,
že proti mužům jako kámen byla,

- Žádná svých přátel nebránila,
dcera na svého otce číhala.
Kníže Přemysl dal to veškeré zemi věděti.
10. ale muži nevěděli, co si počiti,
neboť zbroje neměli
a na jejich koních dívky jezdily. — —
Přece, jak mohli, muži se sebrali
a před Děvín se brali.
15. myslíce, že by dívky plácačkou zalhali
a myslíce, že by jich na hradě nevyčkaly.
Přemysl nechtěl s nimi jíti
řka: »Mému rodu to nesmí ublížiti,
neboť vím, že dívčích úkladů nemůžete ujiti
20. a že od nich musíte pobiti býti.
Kdyby mne v prvním boji porazily,
můj rod by nepřátelé brzo zbili.
Proto s vámi nechci jíti
ani vám neradím s nimi se sraziti.«
25. Muži jeho rady nedbali,
proti jeho vůli před Děvín se brali.
Muži, když ten hrad uhlédali,
dívkám se převelmi nasmáli.
Kde slove »bojiště«, za Vyšehradem stáli.
30. Dívky, když je dobře uhlédaly,
všecky se tu poradivše,
ve věrnosti se utvrdivše,
vyšly s Vlastou napřed nejsilnější,
postavivše doprostřed nejmoudřejší. —

35. A když na poli stály
a již bojovati chtěly.
Vlasta na koni s oštěpem a v brnění stála
a k svému vojsku tak mluvila:
»Ó, dívky, šlechetná stvoření,
40. nad vás na světě nic nšlechtilejšího není!
Držte se šlechetenství svého,
dobývejte si jména dobrého.
Zvolte si nyní práce málo míti
a skrze to věčný pokoj míti.
45. Jestliže je nyní pobijeme,
věčnou slávu i paměť vezmeme.
Budeme sobě muže voliti,
kdy budeme chtíti, budeme je bítí.
Budeme jako Amazonské pani:
50. ty uložily mužům orání
a samy země vládly.
Ty s císařem Cyrem válku vedly,
ty toho císaře slavně porazily
a jавše ho, v krvi utopily
55. řkonce: »Krvе jsi žádal, krev pí.
víс na světě lidí nebí!«
Ty se proti Alexandrovi udatně držely
a s jinými králi se bítí odvážily.
A mají z toho po světě čest se slávou.
60. měvše v boji práci malou.
Totéž vám, panny šlechetné, sluší učiniti.
Neboť, dáme-li se nyní těmto vousáčům zbíti.

- budou ze šlechtetných panen sedláci smích si tropiti
a už nás budou muži za robotné míti.
65. Bí každá jako psa bratra a otce svého,
aby sobě mohla dobýti života pokojného.
Lépe by nám bylo slavně pobitu bítí,
než těm sedlákům vonsatým na milost jiti!
Ale budeli která od nás utéci chtíti
70. věz to, že nebude nikdy s námi společenstva míti.
A buduli se jí kdy moci zmocniti,
nebude moci smrti ujíti.
A budeli která jata,
já mám dosti Libušina zlata
75. a to vám na jisto povídám,
že to všecko za jednu z vás vydám.« —
A jakmile mluvíti přestala,
tak se hned s toho místa hnala.
A jak na muže udeřily,
80. tak všechny divošsky vykřikly.
Zasypaly muže dívčí střely,
Vlasta muže oštěpem rozdělí.
Dříve, než k svým se opět přihnala,
sedm nejlepších oštěpem prolhala.
85. Mlada, Hodka a Svatava,
Klimka, Vracka a Častava
tu vedle své kněžny vždy byly
a velmi hrdinsky se držely.
Mužům do smíchu nebylo,
90. na tři sta mužů již leželo.

A kdyby tu byl blízko les nebyl,
ani jeden by z mužů byl nezbyl.
Na Vlastu se žádný nevrátil:
nerad bych jí byl škopek převrátil.

XI. O VZMUŽENÍ MUŽŮ A O VYŠEHRADĚ.

Po půl letě muži se vzmužili,
panciře i koně si opatřili;
přece se dívek bojem podstoupiti neodvážili,
ale blízko nich hrad postaviti chtěli.
Dívky je dvakrát zahnalý,
až přece takto je oklamali.
Muži Istivě před Libicí se položili.
Tehdy dívky radu měly
a vybravše se ze svého sboru
jely bránit svého dvoru.
Muži, přesily se bojíce,
položili se v Libici se skrývajíce.
V tu dobu Přemysl, příbrav svou radu,
a připraviv, čeho třeba k hradu,
jedné noci postavil z dřeva hrad,
jemuž říkali Vyšehrad. — —
S toho pět let válčili,
až se muži na světě soužili.
Neboť dívky mužů na hradě neměly,
proto se zrady nebály.

Ale dívky na Vyšehradě byly:
když muži někam jeti chtěli.
dívky dívkám to vyzrazovaly,
tak na cestě dívky muže pobíjely.

25. Také šel k ženám Vlastin list,
pro který nebyl žádný muž životem jist,
neboť veliká těžkost v zemi byla,
pro jedno slovo žena muže bila.
Tehdy mnoho mužů nalézali na loži

30. zbodaných noží.
Proto v noci stáji
mívali často v hustém háji,
aby se dívčí ukrutnosti zbyli
a životů neztratili, —

35. Řádné paní se za válku styděly
a za bláznovství jim to měly;
některé (však) se k tomu nepřidávaly,
neboť tajně s Vlastou spolek měly.
To muži od žen trpěli;

40. pravé ženy jim věrny byly.
V tom chválím muže toho věku,
neboť jsou od mondrých hodni díků,
že žádný muž nedal své řádné paní zlého zlým užití
a žádný jí tím nehodlal pohaniti
řka: »Nešlechtná činí podle svého práva:
dopřejte, ať jest má řádná žena dlouho zdráva.«

XII. O ROZLIČNÝCH DÍVČÍCH LSTECH.

Potom začaly dívky rozličné lsti,
pro něž muži pozbyli své cti.
Uzřevše, že jest na Vyšehradě veliký hlad,
pozvaly jich pod příměřim na svůj hrad.

5. Tu s nimi krásné panny posadily,
které chytrých řečí mnoho uměly.
Ty pravily: »Já bych tvá ráda byla,
kdyby má tetka živa nebyla.
Kdybys ty mě chtěl pro sebe míti,
10. musil bys jí život odníti.
A to se může dobře státi.
chcešli na ni na té a té cestě čekati.
Má tou cestou sama desátá jeti.
můžeš ji s jejími družkami zajmouti.«
15. Tak ubožáky oklamavše,
nástrahu jim nastraživše,
tími způsobem mnoho statečných zbily.
tak mocnějších nepřátel se zbyly. —
Pak jiná jinému lásku zjevovala.
20. velikou mu věrnost slibovala,
řkouc: »Mrzí mě v tomto příbytku býti;
chcešli můj milý muž býti,
chci ti já Děvín zraditi.«
I jala se ho učiti.
25. jak mohou toho dojíti.

- Když to kníže Přemysl zvěděl,
takto jim všem odpověděl:
»Radím vám, nevěřte jim:
věřte mi, že vás pobijí způsobem tím.«
30. Muži nechtěli mu v tom uvěřiti,
podle dívčí rady chtěli do hradu vejíti.
A když již v ten hrad vešli,
tu na ně dívky vyšly;
překotně je všechny zbily,
35. žádného neživily.

XIII. O CTIRADOVI.

- Jeden statečný zůstal,
ten se Ctírad zval.
Na toho se jaly vymýšleti lest.
Sebravše se dívek šest
5. i našly jednu radu.
Zvěděvše, že má rovnatí jednu svádu,
nejkrásnější dívku nalíčily
a na jeho cestě ji do klády vsadily.
Té dívce Šárka říkaly,
10. tu za nejkrásnější mezi sebou měly.
Položily u ní trubici
a medu velikou lahvici.
Svázanou ji v lese zanechaly
Jak se tu Ctírad a jeho lidé brali,

15. nviděl najednou: dívka pláče
a nad ní hned havran kráče,
jenž snad byl prorok smrti jeho.
Škoda toho druhá dobrého!
Otázal se jí, co tu činí
20. a proč tak kvílí?
Řekla: »Jsem dcera z Oskořina toho pána
a jsem od těch zlých dívek svázána.
Chtěly mě násilím na svůj hrad vézti
a k své nepravosti mě přivéstí,
25. ale jakž vás nviděly,
ode mne svázané tuto odběhly.«
Když se na dívce všeho dotázal,
ssed s koně, pannu rozvázal.
Panna s pláčem jala se ho prositi,
30. aby v ni ráčil všechny panny poctiti
a aby ji ráčil se cti k otci donésti
řkouc: »Nevím, co sobě počíti.«
Ctirad se podle panny posadil,
lidi okolo sebe rozsadil
35. a jal se s ní med píti
a v tu trubici troubiti.
Podle trouby dívky porozuměly,
že Ctirada jako v pytli měly.
Dívky tu koně osedlaly
40. a svá lučiště napialy.
Takž na Ctirada vyrazily,
hlasem vysokým na ně křikly;

- dříve než muži ke koňům spěchali,
již je jako ptáky zjímaly.
45. Ihned všecky lidi zbily,
Ctirada před Vyšehradem na kolo vbily.
Čerti se té věci smějí,
podnes tomu místu Šárka dějí.

XIV. DÍVČÍ PRÁVA.

- Tak se zbyly toho Ctirada.
Nalezla to dívčí rada,
aby veškerou zemí Vlasta vládla,
muži drželi se rádla.
5. Vlasta se v zemi uvázala,
na dívkách se práva dotázala.
Dívky jí to právo daly,
ihned po vší zemi poslaly
řkouce: »Který se pacholík narodí,
ať se víc k boji nehodí,
ještě mu pravý palec utíti
a pravé oko vyloupnouti,
aby nemohl meče držeti
a za štítem aby nemohl viděti.«
15. Kdysi totéž pohané od židů chitěli:
snad to dívky uslyšely;
jestliže to samy vymyslíly,
jest to znamení, že moudré byly. —

- Opět Vlasta to za právo chtěla,
 20. to vši zemi vypověděla,
 aby dívka toho za muže měla,
 koho by sama chtěla;
 aby žena u dvora byla,
 muže v práci podrobila.
25. S tím právem svou přízeň Vlasta všem vzkázala
 a mír v zemi rozkázala. — —

O MUŽSKÉ LSTI PROTI DÍVKÁM.

- Kníže Přemysl, když tu řeč zvěděl,
 tajně na sněm jíti velel.
 A jali se tu raditi,
 30. jak by se mohli obrániti.
 Přemyslovi věrnost slíbili
 a ve věrnosti se utvrdili.
 Před Děvín jali se nájezdy činiti
 a na cestách dívky bíti.
35. Toto našli v mužské zrádné radě:
 pozvavše pod mírem slovutnější k sobě na Vyše-
 mnoho dívek pohanili, [hradě
 pod jistým mírem cti je zbavili.
 Ty hned všecku sílu i udatenství ztratily,
40. hanbou se víc do Děvína nevrátily.

XV. O SMRTI DÍVEK.

Když to uslyšela Vlasta lítice,
zařvala žalostí jako medvědice:
všem mužům ohlásila do smrti nepřátelství:
Přemysl po poslu odvětil jí:

5. »Před vámi se zrady nestydíme,
neboť ji od vás vždy vidíme;
kdybyste byly nám věrnost držely,
od nás byste zrady neviděly.
Ale když jste se vy v nevěrný plášť odítí odvážily.
10. přejte jiným, aby jej také měli.«
Dívky se všecky sebraly
a před Vyšehrad se braly,
chtíce jeho moci dobýti,
všecky muže na něm zbíti.
15. Muži proti nim vyšli
a jakmile se sešli,
Vlasta ze svých nemoudře vyrazila,
mezi nepřátely vrazila.
Sedm jinochů se oboří na ni,
20. jimž ona se ve všem ubránil.
Tu ji její prudkost zmýlí,
že myslila, jakoby za ní dívky byly.
Když v tlačenici nemohla oštěpem ani mečem vlásti,
tu došla veliké strasti.
25. Tu ji noži rozebrali,
po boji psům ji rozmetali.

- Když dívky šípy vystřílely,
oštěpy jim mladší podávaly.
Plačíce pěšky do boje šly.
30. muži je pořád bili.
Když dívek na dvě stě smrti vydali,
druhé se na útěk daly.
Dříve, než na hrad přiběhly,
muži na zvedací most za nimi vyběhli.
35. Seč veliká byla na mostě,
do brány se tiskly hustě.
Muži na to málo dbali,
mocí se tu do hradu přibrali.
Tu dívky bratry poznaly
40. a na ně silně volaly.
Některé před nimi klekaly,
některé se k nim lisaly.
Ale cokolivěk činily,
mužských srdcí neobměkčily.
45. Krásná tilka na smrt vydávali,
 pryč je s hradu metali.
Tak ta všechna družina zhynula
a ta válka tak pominula.

XVI. O NASTOLENÍ A SMRTI PŘEMYSLOVĚ.

Přemysla na stolec vsadili.
hrad Děvín hned zkazili.

- Potom sešel kníže Přemysl,
po tom byl knížetem syn jeho Nezamysl.
5. Po něm Mnata knížetem byl,
potom syn jeho, ten Vojen zván byl.
Ten synům zemi rozdělil,
za života je oddělil:
Lucko dal Vlastislavovi,
10. české knížectví Unislavovi.
Co dříve slulo Lucko,
to nyní slove Žatecko.
Unislav po otci knížetem byl,
ten krátce živ byl.
15. Po něm byl knížetem Křesomysl, syn jeho.
Ti všichni nezanechali jména dobrého;
nebo byly hloupé jejich mravy,
proto o nich písmo nic nepraví.

XVII. O MOUDRÉM NEKLANOVI.

- Neklan po Křesomyslu nastoupil,
ten dobrého rozumu byl.
Jeden nedostatek do sebe měl,
že statečný býti nemohl.
5. Snad mu proto Neklan říkali,
že ho nikdy s koně nekláli,
* nebo kdo do příhod nejde,
* ten zlé příhodě doma ujde.

- Toho mu za zlé nikdo neměj,
 10. nebo to každý za jisté měj:
 * bláznům jest hrdinství přidáno,
 * moudrým nedatenství dáno.
 * Neboť moudrý rozličně příhodu rozkládá,
 * až ta pomine sváda;
15. ale nemoudrý, malou příčinu maje,
 * bije, až pronikne, nic nedbaje.
 * Proto blázní slov se chytají
 * a často škodu přijímají.
 * Pakli jest moudrý udaten,
20. tu již jeho skutek není zmaten,
 * neboť se takový nebojí mar.
 * To jest zvláštní boží dar:
 * nebo ten se knížatům rovná v tom,
 * neboť vši země čest leží na tom.
25. Toho daru Neklan neměl,
 * neudatný byl, ale moudrost měl.
 * Zemi dobře spravoval,
 * ale války se velmi bál
 * Neboť se to často stává,
30. že když stůně hlava,
 * v žádném údu síly není:
 * tak pro knížete všecka země zlení. — —
 * Vyzkoumal Neklana kníže žatecký,
 * Vlastislav, ten krásný, mladický.
35. Vyhrál na Pražanech dva boje
 * a seděl ve Vlastislavi, nepřátel se neboje.

- To město založil,
nad ním tvrdý hrad postavil.
Mezi Příbkem a Lovošem stálo,
40. po knížeti Vlastislavovi město se zvalo.

XVIII. O VLASTISLAVU LUCKĚM.

- Vlastislav dal rozkaz k vojně,
o té vám povím divů hojně.
Kázal na vojnu všechny psy vésti,
všechny ptáky kázal s sebou nésti,
5. aby je lidmi krmili,
když by Pražany všecky zbili.
Že takový bude konec, domníval se
a začátkem chlubití jal se.
Ale Bůh, jenž nemiluje chlubitosti,
10. osekal jeho chloubu v brzkosti.
Zvědév to Neklan, počal se báti
a neodvážil se na vojnu vstáti.
Pozvav Štíra, muže udatného,
v radě člověka moudrého.
15. s tím se počal kníže raditi,
jak by se mohl Lučanů bez boje zbaviti.
řka: »Lépe jest jim něco země ustoupiti,
nežli s nimi tak válčiti.«
Štír tak knížeti odpověděl:
20. »Já to dávno dobře věděl,

- budemeli v tom hověti tobě,
učiníme škodu i hanbu sobě.
Jak se odvážili oni s námi válčiti,
tím právem my můžeme svých přátel instíti.»
25. Byl by se býval mohl kníže domyslíti,
že není dobře bázlivému se s udatným raditi;
kdyby byl vzal na radu neudatného,
byl by mu radil něco bázlivého,
ale udatný Štír udatně radil,
30. kníže s tou radou nespokojen byl.
Řekl Štír: »Učiň mi tak veliký rov,
až by bylo viděti všecek Chýnov:
chci se s Lučany bít
a v tom boji chci rád sejítí.«
35. Kníže mu rov vysoký slíbil učiniti,
Štír za knížete slíbil v boj vejítí.
Všimněte si, jaký to byl lid —
že to nebyl nynější bludný lid,
kteří nedbají (jakoby čest v měšci byla)
40. než aby se jim vlastnictví množila,
Ale oni na bohatství nic nedbají,
jen jineu dobrého a věčné paměti hledají.

XIX. O PRAŽSKÉ ČARODĚJNICI.

Když Štír všechny Pražany sebral,
proti Lučanům se vybral.

- Když vojska k jednomu dolu se dostala,
jedna baba na Pražany zvolala
5. řkouc: »Nebude-li má mezi vámi rada,
stane se u vašem vojsku vada.
Rychle jděte k oné studnici,
obětujte bohům oslici
a každý jí něco sněž.
10. A Štíře, to jistě věz,
že knížete Vlastislava zabiješ,
jeho lidi všechny pobiješ.« — —

O LUCKÉ ČARODĚJNICI.

- V Lucku také byla baba,
ta měla pastorka, jemuž jméno bylo Straba.
15. Ta baba pastorku pověděla:
»Já sem dobře vaši bídu poznala.
Ach, smutku váš, vy nebozí!
Hněvají se na vás bozi.
Když na Tursko přijedete,
20. odtud víc neodjedete.
Tu lucké kníže ostane
a ten veliký rod víc nevstane.
Synku, až dojde na Tursku k boji lítému,
kdo tě potká, tomu stůj prvému.
25. Oštěpem malou ranku jemu dej
a nic proti jeho životu nedělej.

- Hleď mu obě uši uřezati
a nepomniň jich schovati.
Když je přineseš do domu svého,
30. poznáš svého nepřítele každého.
Před koně udělej to znamení:
v nonzi nic lepšího není.
Tomu znamení kříž děj,
jemuž se nyní blázni smějí.
35. Lučané jsou Pražanům vydáni
a proto jejich koně budou svázáni,
že sebou nebudou moci hnouti.
Ty jediný můžeš smrti uniknouti.
Ač ti potom budou říkati »zběhu!«,
40. na Tursku se nestyď běhu!«

XX. O TURSKÉM BOJI.

- Když na Tursko voje se sešly,
tu v lýtý boj velmi vešly.
Od jitra až do večera
stál Vlastislav boj veda.
5. Až se Štír přece k němu přibral,
kníže Vlastislav se naň vybral.
Lučanům tu zlý čas nastal,
Štír Vlastislavovi hlavu sfal,
Pražané Lučany tak bili,
10. až potoky krve tekly. — —

- Ze všech ušel jediný Straba
tou radou, kterou mu dala baba.
A když ušel z toho lomu,
jak přišel do svého domu,
15. viděl, že jeho žena umírá,
čeho dosáhne, že všechno rozdírá.
U ní ránu oštěpem zpozoroval,
a že od něho v boji dána, poznal.
Počal se velmi diviti,
20. řekl: »Tím se chci lépe ujistiti.«
Spatřiv, že uši nemá
a on je v tobolce má,
jal se je k hlavě měřiti.
Přiměřiv řekl: »Chci tomu uvěřiti,
25. že na mě do boje má žena vyjela,
ta mne zrovna zajmouti chtěla.«
To proto učinila,
že mezi Pražany přátely měla.
Chtěla jini pomáhati
30. a muži se chtěla posmívati.
Kdo tomu nechce uvěřiti,
přijda k sv. Vítu, může se tím ujistiti,
nebo na rajském dvoře nalezne to malováno,
což o tom mnoh povídáno. —
35. Pro své dobré činy Štír
byl milý Čechům jako Tatarům výr.
Ještě na Štíra vzpomínají,
»Nečiň se Štírem« říkají.

XXI. O SMRTI KNÍŽETE ŽATECKÉHO.

Neklan se v Lucko uvázal,
na rodinu knížete Vlastislava se tázal.
Zvěděv, že zůstavil syna mladého,
ptal se na člověka jemu příznivého.

5. Jeden mu Durynka ukázal,
tomu ho pěstovati kázal
řka: »Rozpomeň se na jeho otce ctného,
který tobě činil mnoho dobrého.
Pěstuj ctně knížete svého
10. a buď vladařem kraje postoloprtského.«
To pacholátko velmi krásné bylo
a hned z mládež slušné mravy mělo.
Ten Durynk jako liška k lidem se lísal
a na svého pána úklad chystal,
15. jak by ho mohl zabít
a nad tím panstvím pánein býti. — —
V zimě Durynk pacholátko samo na led vyvedl,
k rybám je na Ohři přivedl
řka: »Hleď, princi, kde rybky stojí,
20. dívej se, jak se divně rojí.«
A když na ryby dolů hleděl,
poklek hlavou dolů visel,
slyš, co ten zlý Durynk udělal!
Pacholátku bradaticí hlavu stál.
25. A nesl hlavu knížeti do Prahy,
mysle, že mu nese dar předražený.

- I jal se jako Němec mluvíti
a sám svou věrnost chváliti
řka: »Já jsem mému knížeti věren byl,
30. proto jsem mu vždy byl mil.
Tobě chci více věren býti.
Ale že jsem slýchal mluvíti:
* »kdo chce v domu škody zbýti,
* nedej jiskře ohlem býti.«
35. (řka to, z podpaží hlavu vyňal,
ještě krvavou, jak ji sfal)
»toť Vlastislavova syna hlava,
pro jehož smrt bude tobě sláva.
Kdyby byl došel mužského stavu,
40. mnohý by Čech měl krvavou hlavu.
Zaplatíš mi mé hrdinství,
dada mi Postoloprty v dědictví.«
Když uslyšel kníže řeč jeho,
kázal Durynka svázati zlého
45. řka: »Tobě jsem ho zabiti nekázal,
ale ctně jsem tobě pěstovati přikázal.
Teď vidím, že dobré nebloudí,
* blázen jest, kdo cizozemce dobrým soudí.
Tobě jsem ho kázal chrániti —
50. proč jsi se opovážil knížeti šíji stíti?
Tu tobě chci v Čechách čest učiniti:
svou se rukou musíš oběsiti
nebo svým mečem sám se prokláti
nebo na této skále státi

5. a dolů sám skočiti
a vaz sobě zlomiti.«
Uzřev Durynk, že jiné rady není.
zvolil sobě oběšení.
Když šel Durynk s hradu,
0. řekl: »Ach, jak jsem měl nemoudrou radu!
Myslíl jsem, že budu v Čechách panství míti
a teď musím na stromě viseti.«
Blízko u Prahy na jedné nivě
oběsil se sám Durynk na jívě.

XXII. O HOSTIVITU A DĚPOLTŮVI.

- Neklan dva syny měl,
staršímu jmenem Hostivít děl,
mladší jmeno Děpolt měl.
Ten Zlicko vzal za svůj úděl.
5. Čemu říkali dříve Zlicko,
to potom nazvali Kouřimsko.
Potom Neklan se světa sešel,
jeho syn Hostivít na otcův stolec vzešel. — —
Za toho času případ se stal,
0. že Levá jeden z Vlastislavova rodu povstal,
a jal se lidi k sobě sbírat,
hodlaje luckého knížectví dobývati.
Vystavěv hrad na vysoké hoře,
připravil Pražany do velikého hoře.

15. Kníže Hostivít položil lid před hradem,
aby jej vyleželi hladem.
Leva proti nim vyšel,
s Pražany se bojem sešel.
Když Lučané se poražení viděli,
20. před Pražany na hrad běželi.
Když je moudré paní uhlídaly,
své muže takto přijaly:
Po lůnu se poklepaly
a svým mužům velmi lály,
25. řkouce: »Sem, sem pojdte,
zde se těchto Pražanů skryjete!«
Pro tu hanbu se vrátili
a tu Pražany pobili. —
(Ó paní, moudrá, krásná zvířata,
30. odkud vám ta rada vzata,
jíž jste se hanby obránily,
své muže smrti zbavily?
Snad jste to slyšely,
že médké paní totéž Cyrovi udělaly?) — —
35. Pro taký klep tak nelepý
tomu hradu říkali Klepý.
Na tom hradě ti seděli,
dokud ho nevyměnili.
Ti v dědictví Vlastislav mají,
40. ti se po krásném štítě znají.
Nosí v zlatě dvojí fialovou orlici
knížete Vlastislava potomci.

XXIII. O PRVNÍM KŘESŤANSKÉM KNÍŽETI BOŘIVOJOVI.

Kníže Hostivít potom sešel,
Bořivoj na otcův stolec vzešel.
Tedy Svatopluk v Moravě králem byl,
kníže český mu sloužil. — —

5. Jednou se kníže Bořivoj na králův dvůr vybral,
král mu velikou potupu udělal.
Kázal mu za stolem na zemi seděti
řka: »Sluší tobě to věděti,
že není možná pohanu.

10. aby se rovnal křesťanu.
Seď se psy, to je tvé právo,
ne kníže, ale nemoudrá krávo,
že nedbáš na tvůrce svého,
maje za Boha výra ušatého.«

15. Kníže, to uslyšev, se začervenal
a jakmile se naobědval,
požádal Bořivoj o křest Svatopluka, krále morav-
a Methoděje, arcibiskupa velehradského. [ského.
'Ten arcibiskup Rus byl,

20. mši svou slovansky sloužil.
Ten na Velehradě křtil Čecha prvního.
Bořivoje, knížete českého,
léta od narození syna Božího
osmistého devadesátého čtvrtého. [870—875?]

25. Když kníže Bořivoj tak svůj stav proměnil,
svět potupiv, v svatého se změnil,
almužny veliké činil
a chrámy Páně stavěl.
První kostel v Hradci postavil,
30. sv. Klimentu jej zasvětil,
druhý P. Marii v Praze na hradě nahoře,
u velikých vrat hned v té prostoře.
Kněz první v Čechách Kaim jméno měl,
jenž první mši v Čechách pěl.

XXIV. O SVATOPLUKOVI, KRÁLI MORAVSKÉM.

- Tuto musím do moravské kroniky málo zajíti,
abych mohl k své řeči slušně přijíti,
jak koruna z Moravy vyšla.
Povím, jak ta země k Čechám přišla.
5 Král moravský císařovu sestru za ženu měl,
k té velmi ukrutný byl;
proto naň císař šel
a král moravský s císařem v boj vešel.
Pohříchu tu král boj ztratil,
10. žalostně se do Velehradu vrátil.
Císař za ním do země vešel,
král hanbou na poušť ušel,
řka: »Raději chci fráterem býti,
než králem a s nepřátely se **nebíti**.«

15. Proto v lese přebýval
a obyčejně s poustevničky motykou kopával.
Po sedmi letech král, máje dlouhou bradu,
jel před císařovu radu
a jal se na císaře žalovati
20. řka: »Knížata, račte poslouchati:
mou mi zemi odňal bez práva
a má žena jest na jeho dvoře ještě zdráva.«
Císař jal se té řeči smáti,
co mnich mluvil, jal se popírati.
25. Mnich takto počal mluvit:
»Toho chci svým mečem dosvědčiti.«
Knížata mnicha neznali,
ale přece mu řekli:
»Když jsi se opovážil tuto řeč proti císaři mluvit,
musíš toho sám svým mečem dosvědčiti.«
30. Mnich k té řeči začal lhůty žádati,
císař dal mu za sebe soupeře ustanoviti.
Vešel císařův soupeř do zápasistiště zpívaje
a na mnicha nic nedbaje.
35. Mnich chopiv se meče soubojového
přefal soupeři štít i jeho samého.
Císař pozval mnicha k dvoru svému
a pokořil se mu.
Král Svatopluk se dal císaři poznati,
40. císař se jal ke všemu přiznávat,
vrátil mu ženu i království
a dal Moravě všechna svobodství.

- A co by mohl uherské země dobýti,
dal mu moc k své zemi přivtělití. — —
45. Za krátko králi Svatoplukovi žena se světa sešla,
králova vojska válečně na Uhry vyšla.
Uhři krále pobili
a mnoho mu lidí zbili.
50. před císařem mu postoupil království svého.
Král, pozvav knížete českého,
Znova ho Uhři pobili
a Moravanů mnoho zbili.
Proto se počal král velmi styděti
a hanbou se neodvážil k svým jeti.
55. I jel tajně na poušti
a byl do smrti v tom houšti.
Podnes na tom místě černí mniši pěji,
a tomu klášteru v Uhrách Zábor dějí.

XXV. O VRATISLAVOVI, OTCI SV. VÁCLAVA.

- Potom Bořivoj se světa sešel
a z knížectví království věčného došel.
Po něm Spytihněv přijal stolec otce svého,
ten nebyl těla silného,
5. umřel za věku mladého,
zůstaviv knížetem Vratislava, bratra svého. — —
Ten vzal si ženu ze Stodor, dceru hraběte českého,
té říkali Drahomíř, z kraje žateckého.

- Ta kněžna polianka byla.
10. dva syny krásné měla:
staršímu říkali Boleslav
a mladšímu říkali Václav.
Ten tichých mravů byl,
pro něž všem lidem byl mil.
15. Proto ho po otci knížetem zvolili,
Boleslava Boleslaví oddělili. — —
Ale že ještě mlád byl Václav kníže
a spravovati nemohl země,
svěřili ho sv. Ludmile,
20. Bohu i všem lidem milé.
Ta byla žena Bořivojova
a hraběnka ze Pšova.
Čemu tehdy Pšov říkali,
to potom Mělníkem nazvali,
25. neboť před Mělníkem hrad býval,
ten jméno Pšov míval —
a pod městem potůček protéká,
ten se Pšovka nazývá. —
Kněžně Lidmile Drahomíř záviděla,
30. neboť sama panovati chtěla.
Ta pozvala Tuně i Komoně,
slíbila jim stříbro i koně,
aby Lidmilu zabili,
nebo ji tajně zardousili.
35. Hodlajíce se jí zavděčiti,
slíbili to učiniti.

XXVI. O SV. LIDMILE, PRVNÍ KŘEŠTANCE.

Svatá Lidmila knížetem vládla,
dvorem v Tetíně seděla.
Proto, že svatá Lidmila
mnoha lidem byla mila,

5. křesťané jacísi mali
tu řeč jí věděti dali,
co Drahomír a druzi umluvili
a co jí ti dva slibili.
Poznavši kněžna svatá,
10. co míní její zlá nevěsta,
jala se k smrti připravovati,
napřed sirotkům sliby spláceti.
Když v pobožnosti přebývala,
smrti dobrovolně čekala, —
15. Tuň i Komoň přijeli
a před dvorem ssedli.
Kněžna vědouc, že ji chť zabíti,
rozkázala jim před se jíti,
na své nevěsty zdraví se otázala
20. a čeho třeba, jim dáti kázala.
Toho dne jala se zpovídati,
smrti nábožně čekati.
Té noci ti zlí na ni do komnaty vrazili.
tu svatou kněžnu závojem zardousili.
25. Tak ti dva pohani k čertu se dostali
a sv. Lidmilu k Bohu poslali.

XXVII. O MATCE SV. VÁCLAVA.

Drahomíř se v syna uvázala
a na kmetech o právo se dotázala,
komu by bylo zemi spravovati,
dokud by si kníže nemohl rady dáti.

5. Když se kmeti potázali,
v tom jí za právo dali,
aby svého syna vychovávala
a dotud zemi spravovala,
dokud by kníže k svým letům nedošel
10. a jeho pravý rozum nepřišel. —
Drahomíř jala se pohanstvo množiti,
kněžstvo ze země vyháněti.
A kdekoli kněze nebo křesťana přemohla,
živu mu býti nedala.
15. K tomu ji její zloba pudila,
že pohany na křesťanstvo vzbudila.
Uprostřed Prahy takový boj svedli,
že potoky krve tekly,
s obou stran síla zbitých ležela.
20. Ona to ráda viděla
řkouc: »Proto přeji smrti pohanům,
aby se tím umenšilo moci křesťanům.« —
Když kníže Václav k letům přišel,
z moci své matěře vyšel,
25. řekl: »Matko, usaď se na svém věně,
mně přísluší správa země.«

- Jal se zemi spravovati,
chrámy Páně kázal otvírati.
Kněžstvo do země navrátil zpátky,
30. které bylo vyhnáno od matky.
Čest boží v zemi množil,
kupuje pohanské děti křtil.
Ke mším sám oplatky pekával,
vdovám z lesa dříví v noci nosíval.
35. Po kostelích chodíval bos v noci,
až mu po cestě krev tekla z nohy.
Ženy žádné neměl.
sirotky za děti měl.
Žaltář pod paží vždy nosil,
40. své komorníky žaltáři naučil.
Panoš jeden před ním spával,
tomu boty szuv otíral.
Ten komorník Podiven se nazýval.
ten knížete v pobožnosti mřskával.

XXVIII. O SVATÉM VÁCLAVU A KNÍŽETI KOUŘIMSKÉM.

Uzřev to kníže zlický Radislav,
že jest tak pokorný kněz Václav,
domníval se, že by se neodvážil brániti
a jal se zemi jeho škoditi.

5. K tomu ho jeho nerozum připudil,
že všechno Zlicko proti němu vzbudil.
I jal se žitomirského dvora dobývat,
knížeti Václavovi pletichářů nadávat.
V tom se zlický kníže zmýlil silně:
10. neboť každý to věz pilně
* že statečných lidí jest znamení
* tiché skutky a pokorné mluvení.
* Neudatný neumí než láti,
* statečný dá se v nebezpečenství poznati.
15. To na sobě kníže Václav dobře ukázal:
ačkoli byl tichý, všem k válce vstáti kázal.
Když kníže Václav z Prahy vytáhl,
kníže zlický proti němu táhl.
Kníže Václav, vida, že se v boji mají sraziti,
20. jal se po poslu knížeti Radislavovi mluvíti:
»Kdo cti a užitku žádá,
tomu se sluší bítí, to má rada.
Proto mně a tobě sluší se bítí,
nedejme lidem v boji býti.
25. Kdo mezi námi živ ostane,
ten v obojím knížectví knížetem zůstane.
Nechme obojí vojsko v pokoji státi,
ani mně ani tobě nepomáhati.«
Radislav nevěda co si počíti,
30. pro hanbu musil na tu řeč přistoupiti.
V tu dobu byl by býval raději na Zlicku byl,
aby se toho, jemuž pletichářů nadával, zbyl. —

Vyšli dva knížata ze svých lidí,
slyš, jak to Bůh všecko divně uklidí!

35. Když Radislav blízko knížete Václava přijel,
spatřil, že kníže Václav kříž zlatý na čele měl,
dva anděly s obou stran jeho.
Spatřiv to, ulekl se knížete českého.
Radislav skočil s koně svého
40. a dal se na milost jeho.
Kníže Václav ho přijal k milosti.
řka: »Brachu, mého nech, měj na svém dosti.«
A pobyv tu s ním v Žitoměři,
o vše dobré s ním se smíří.

XXIX. O SV. VÁCLAVU A CÍSAŘI.

Stalo se, že císař pozval knížat k dvoru.

kníže Václav šel k tomu sboru.

Když s knížaty císař spolu byl,

kníže Václav polířichu se opozdil.

5. Císař rozlněvav se na jeho dlouhé k bohu modlení,
učinil to ustanovení,
kdo by proti knížeti českému vstal
anebo jemu místo dal:
beze vší řeči mu hlavu stíti.
10. dětem jeho všecko dědictví odníti.
A když císař s knížaty v radě byl
a rozličné příhody soudil.

- kníže český vstoupiv, knížatům pozdravení dal,
císař s velikou úctou proti němu vstal,
15. na svém stolci ho posadil,
knížata okolo rozsadil.
Pak se jal císař knížatům omlouvati,
řka, že se jinak nemohlo státi.
»Viděl jsem u něho na čele kříž zlatý,
20. odtud vím, že jest člověk svatý.
Andělé boží s ním byli
a mně tak velice hrozili.
Proto jsem se neodvážil obměškati,
musil jsem proti němu vstáti.« —
25. I jal se Václava knížete císař prositi,
aby ráčil jeho přítelem býti
a z jeho skvostů aby ráčil vzíti,
co by jen ráčil chtíti.
Tehdy kníže svatý, na jiné nic nedbaje,
30. to za nejlepší maje,
vzal svatého Víta ruku,
jenž pro Boha trpěl velikou mukou.
Tehdy císař ze své milosti
zemi sprostil vší služebnosti.
35. Kníže jal se kostel na hradě stavěti,
aby mohl důstojně svatého Víta uložit.

XXX. O SMRTI SV. VÁCLAVA.

- Bratr jeho jal se mu záviděti
a myslil, kterak by mohl zemi obdržeti.
Nemoha mu jinak učiniti škody,
pozval ho do Boleslavě na hody.
5. Křest svému synu vymyslí,
maje velikou zlobu na myslí.
A když kníže Václav u bratra přebýval,
kdosi nábožný osedlaného koně mu dával,
řka: »Vskoče na kůň. uháněj pryč honem.
10. potkáš se u svého bratra s hořem.
Již tě chce tvůj bratr zabíti.
aby mohl sám knížetem býti.«
K tomu mu kníže odpověděl sám:
»To já, brachu, dobře znám.
15. Děkuji tvé lásce z tvé věrnosti.
ale již jsem byl živ příliš dosti.
Když pro Boha nemohu nic jiného trpěti,
aspoň tu smrt pro mého tvůrce chci mile přijmouti
Vypijme tu číši na čest Michala svatého,
20. aby naše duše přinesl do království nebeského.«
A tu číši on mnil,
o níž syn Boží mluvil:
»Můžeteli z té číše píti?
Již mně hodina jest všecku vypíti.«
25. Praviv to počal se loučiti,
řka: »Víc vás nebudu zde už viděti.« — —

- Vstav na modlení do chrámu se ubíral
a tu Boleslav se svými na něho číhal.
Když kníže Václav uzřel bratra svého,
30. počal mu děkovati z kvasu čestného.
Tehdy mu Boleslav pravil
a z pochvy meč vytasil:
»Brachu, já tobě vždy rád sloužím
a nyní takto ti posloužím.
35. Bude tuto konec tvým řečem.«
A dal jemu v temeno hlavy ránu mečem.
Takový děs Boleslava pojal.
že sotva bratra do kůže řal.
Ale přece nřal ucho sv. Václavovi
40. a hned vypadl meč z ruky Boleslavovi.
Svatý kníže, vzav meč, jal se mluvit
řka: »Bratře, toť bych mohl oplatiti:
ale tak je mi můj tvůrce mil,
že bych tvé krve za všecken svět neprolil.«
45. Praviv to, meč bratru vrátí:
»Cos počal, rač dokonati.«
I poklekl u kostela na prahu.
Boleslav přitlačiv se ku bratru
jal se na lidi volati,
50. a — že by ho zabíti chtěl — jal se žalovati.
Když u kostela na prahu klečel
a svou duši v boží ruce poroučel,
Hněvsa a jeho bratří přiskočili
a tu svatou duši s tělem rozdělili.

55. To se stalo od narození syna božího
léta devítistého dvacátého osmého. [929] -- --
Ale že Boleslav pro křtiny učinil kvas,
toho syna pro tu příhodu nazval Strachkvas;
nebo kdož byli vinni tou smrtí knížete svatého,
60. trpěli mnoho zlého.
Hněvsa se s koněm propadl,
bratr jeho malomocenstvím se rozpadl;
z jejich rodu zlé nemoci mívají
a někteří se každého léta vztekají.

XXXI. O BOLESLAVOVI LÍTÉM.

- Když sešel sv. Václav,
byl knížetem bratr jeho, lítý Boleslav.
Toho léta císař, mstě sv. Václava,
šel na knížete Boleslava.
5. Boleslav začal proti němu se bráti,
ale pro své hříchy nemohl dobře obstáti.
Císař Čechy bojem pobil
a zemi v daň podrobil.
Knížeti kázal u dvora službu míti,
10. kotel nad ohněm držeti.

O DIVECH SV. VÁCLAVA.

Bůh, chtě svatého Václava svatost rozhlásiti,
počal skrze něho veliké zázraky činiti.

- Uzřev Boleslav, že se Boží moci nemůže protiviti,
počal v svatost svého bratra odpola věřiti.
15. Po třech letech kázal ho do Prahy přenést
a v kostele sv. Víta ho tajně pochovati.
Když to svaté tělo do Prahy nesli,
na dvou místech tělem svatým linouti nemohli;
dvě řeky bez mostu a bez lodí přešli.
20. věžňové s okovy ze žaláře vyšli.
Rány jeho všechny zacelely,
ránu jednu jako novou viděli,
kterou lítý bratr byl učinil
(a tím znamením ho vinil)
25. a ouško, jež byl uťal, toho nikdo neviděl.
Ale sv. Václav sestru Přibyslavu měl,
ta svatá dívka knížeti pravila:
»Já jsem svého bratra zjevením to zvěděla,
že ouško svaté mezi stěnou a dveřmi do té doby
30. tu kdež se bylo to zlé dílo stalo.« [leželo,
Nalezše ucho k hlavě přičinili;
tak přirostlo k hlavě, až se podivili.
Tehdy kněz jeden tu byl,
ten s velikým pláčem prosil,
35. aby mu těla ráčil udělití,
slibuje, že mu chce tím nábožněji sloužiti.
Ihned se počal jeden nehétek viklati:
vzav jej, jal se mu děkovati.
Kdo tu byli, Bohu chválu vzdali
40. a to svaté tělo pochovali. —

- Boleslav znamenav, co zavinił,
 za svou vinu Strachkvasa, syna svého, mničem
 ale neměli pokání pravého, [učinil:
 málo by mu byla spomohla svatost syna jeho. — —
45. Pak kníže Boleslav rozkázal zemanům v Boleslavi
 o to se zemané jali raditi. [město zdíti,
 Po řečníku knížeti v tom odepřeli
 a toho učiniti nechtěli.
 Kníže řekl jejich řečníku:
50. »Běda tobě, můj starý vinníku!«
 Sám mu hned hlavu srazil
 a za sebe tak krvavou pohodil.
 Vskočiv na kmen, jal se mluvíti:
 »Kdo se mi chce protiviti?«
55. Páni se knížeti pokořili
 a Boleslav zdí ohradili.

XXXII. O ŠTĚDRÉM BOLESLAVU.

- Pak Boleslav lítý sešel.
 jeho syn Boleslav na stolec vzešel.
 Vydařil se svatý ze zlého
 a laskavý z litého.
5. Kostelů dvacet v Čechách postavil,
 Mladou Boleslav vystavěl.
 Almužny veliké činil,
 křesťanstvo velmi množil. —

- Měl sestru pannu, té říkali Mlada,
 0. ta měla boží čest velmi ráda.
 Ta šla do Říma v knížecí slávě
 a vymohla biskupství v Praze.
 Ta řeholi sv. Benedikta do Čech přinesla,
 k sv. Jiří mnoho panen přivedla. —
5. Prvý biskup mnich, ten Sas byl
 a Dětmár jmenem slul.
 Druhý, sv. Vojtěch, ten také mnich byl;
 otec jeho jmeno Slavník měl:
 Střezislava byla matka jeho,
 0. byl sestřenec knížete zlického;
 Slavník, ten na Libici dvorem seděl.
 Ale že po důstojenství touhy neměl,
 Strachkvasovi mnichu biskupství postoupiti chtěl,
 ale Strachkvas přijmouti nechtěl.
5. Tehdy mluvil sv. Vojtěch s ním:
 »Synku, já to dobře vím:
 ty nyní můžeš a nechceš vzíti:
 potom budeš chtíti a nebudeš moci míti.«
 Sv. biskup chtěl lid od pohanských obyčejů od-
 0. hodlaje jej ke křesťanským zvykům přivésti, [vésti,
 aby v pravé manželství vcházeli
 a pohřeb na hřbitově měli
 a obchodu v neděli nečinili,
 lidí robotných neměli.
5. Když kopřiv ze své zahrady nemohl vypleti,
 musil celou zemi zaklíti. —

- Zaklev zemi, sv. Vojtěch do Říma šel,
proti jeho vůli Strachkvas na biskupský stolec
Když ho na biskupství světili [vzešel.
40. a kněží okolo něho stáli,
čert v Strachkvasa vstoupil,
dokud duše, dotud z něho nevystoupil.
Pak sv. Vojtěch do Čech přišel,
odklev zemi, do Polska, lodlaje tam kázati, šel.
45. Opět zaklev zemi, do Pruska šel,
odtud s korunou mučnickou k Bohu došel.
To se stalo leta od narození Božího
devítistého devačesátého sedmého. [997, 23. IV.]
Z jeho smrti císař Čechy vinil,
50. proti jich vůli Tegdaga biskupem učinil — —
Kníže Boleslav snažně Bohu sloužil,
proto se všude dobře měl.
Poláky tehdy silně pobil
a veškeré země až do Krakova dobyl.
50. V Krakově posádku usadil,
neboť hrdina veliký byl,
proto cti i bohatství nabyl.
jiné tvrze Čechy osadil,

XXXIII. O LAKOMÉM BOLESLAVU SLEPÉM.

Pak svatý a šlechetný Boleslav sešel,
po tom syn jeho, Boleslav skonpý, vzešel.

- Ten do Polska Čechům stravy dáti nechtěl,
proto o polskou zemi, všechnu čest i život přišel.
5. Na Češích Poláci v Polsku všech tvrzí dobyli
a co tam bylo Čechů, ty všechny zbili.
Boleslav do Polska šel
a se svou škodou s Poláky v mír vešel. [českého
Mezka, kníže polský, pozval na hody knížete
10. pod pravým mírem kázal vyloupati oči jeho.
Pohleď, k čemu jest taká skoupost!
Pravý blázen jest, kdo ji má za moudrost.
Kníže český hledal cizího obědu
a našel tam svou bědu.

O OLDŘICHU A JAROMÍRU.

15. Kníže Boleslav pro velikou bolest se světa sešel
a Mezka, kníže polský, do Čechi mocně vešel.
Boleslav slepý dva syny měl.
Oldřich staršímu a mladšímu Jaromír děl.
Tehdy Oldřich u dvora císařova dlel;
20. ale že Mezka mnoho zlata měl,
Oldřicha u císaře koupil.
proto na císaře všecken lid kvílil.
Jaromír mlád ještě byl,
přece země brániti chtěl.
25. Ale ti, kteří měli tak činiti, nedbali.
jen od něho stříbra brali.

Mezka Oldřicha ve věži choval
a hladem ho týral.

XXXIV. O NEVĚŘE VRŠOVců A O KNÍŽETI MEZKOVI.

V tu dobu v zemi Vršovici největší byli,
Kochana mezi sebou za starostu měli.
Tehdy, když Mezku silného v zemi uhlídali,
nemoudrou velmi radu vzali,

5. řkouce: »Dohubíme knížecí plod,
tím způsobem bude náš slovutný rod.
Budeme knížaty jako v šachy hráti
a od každého budeme dary bráti;
cizí kníže bude se nás báti,
10. neboť, chceme-li, můžeme ze sebe knížete dáti.
Protož nedejme knížecímu plemeni vzejíti,
jestliže sami chceme mocni býti.«
Když to Vršovici mluvili,
velmi hanebnou radu měli:
15. snad toho nevěděli,
že knížata se všech stran měli,
z nichž každý země užiti chtěl:
vždyť císař ve své moci byl. — —
Nemoudří Vršovici toho všeho se nebáli
20. a proto svého knížete Jaromíra jali.

Na Velizskou horu knížete vyvedli
k jedné lípě jej přivedli,
k té svého knížete přivázali.
Ach, jak se se zlou potázali!

25. I počali s ním žertovati
a jako do cíle šípy k němu stříleti.
Ale toho žádný neviděl,
že sv. Jan, boží křtitel, knížete zasláněl:
v houmi sv. Jana šípy utkvívaly,
30. knížecího těla se nedotýkaly.

O HŘIVCOVI A HOVOROVI.

Kníže v tom lese dva lovce měl,
jeden Hřivec, druhý Hovora slul;
Hřivec s Vršovci držel,
Hovora pánu věren byl.

35. Hřivec knížete zradil,
ten ho nejvíce mučil.
Hovora, když tu věc zvěděl,
v Praze věrným pověděl.
Řekli: »Nevíme, co s tím učiniti
40. aniž víme, kam jíti.«
Hovora vece: »Buduli troubiti,
po troubě nemeškejte jíti.«
Hovora Vršovicům se ukázal,
Hřivec naň jako na zlého ukázal,

45. prosil, aby nedali Hovorovi živu býti.
Kázali Hřivcovi jej oběsiti.
Hovora jal se jich prositi,
aby mu dopřáli třikrát si zatroubiti.
Hovora jal se troubiti
50. a po troubení jal se mluvit:
»Ach! běda mně nebohému!
Vidím, že živ býti nemohu:
Kmotříčku, u tebe mohu se víry nadíti,
tobě poručím své děti.«
55. Vršovici se mu smáli,
Pražané se k nim po troubě přibližovali.
Po druhé mu troubiti kázali,
provaz na hrdlo uvázali.
Hovora se jal troubiti
60. a za duši Boliá prositi.
Velmi dlouhý otčenáš pěl,
neboť toho potřebu měl.
Hřivec vece: »Kmotříčku, nerač tolik žvaniti,
račiž výše na dub vystoupiti!«
65. A když po třetí troubil,
široce okolo sebe patřil.
Najednou Pražané vyrazili,
na Vršovice vzkřikli.
Vršovci se rozprchali:
70. Tu některé na útěku jali,
jiné po lese stíhali,
nemile je stíhali.

- Kochan tehdy nevěděl,
kolik slepic doma měl;
75. neboť se pod skalou do země vryl —
pohřích, ten se tu skryl.
Knížete od lípy odvázáli,
ale to místo poznamenal.
Na tom místě oltář postavili,
80. potom kostel sv. Janu učinili.
Hovora Hřivce na útěku polapil
a tím lýkem na témž dubě jej oběsil.
Páni Hovorovi z věrnosti poděkovali
84. a pod Velizí blízko mu ves dali.

XXXV. JAK SV. JAN OLDŘICHA VYŠVOBODIL.

- Kochan, přečkav tu hodinu,
obrátil na knížete všechny vinu,
řka: »On zradil bratra i otce svého.
od nás věrných hoden jest všeho zlého.«
5. I našel on tu radu,
aby činili mezi knížaty svádu;
řka: »Budou nás za lidi míti,
naše knížata, budouli kdy chtíti,
nebudou nám moci nic učiniti.«
10. Kníže Mezka dobyl pražského hradu
i vsí země, kromě Vyšehradu.

- V tu válku Kochan s pokojem byl,
ale na škodu svým Mezkovi tajně radil. — —
Pravil Kochan Mezkovi, knížeti polskému:
15. »Chcešli ty knížetství českému,
musíš prvé Oldřichovi hlavu stíti,
pak teprv v Čechách budeš pokoj mítí.
Ještě někteří v něho naději mají,
proto o tebe nedbají.
20. Ale když ho nebude,
v tobě všeccka naše naděje bude.«
Když Kochan Mezkovi to dal věděti,
Mezka po poslu kázal Oldřichovi hlavu stíti.
Když Oldřich zvěděl, že mu zítra mají hlavu stíti,
25. nevěda co sobě počíti,
jal se sv. Jana Křtitele prositi,
aby ho jako bratra ráčil vysvoboditi.
Sv. Jan hned Oldřicha v Oldřiši postavil,
kníže Oldřich na tom místě mu kostel vystavěl.
30. Kdo v Oldřiši býval,
ten kostel sv. Jana, ale pustý, vídal.

XXXVI. JAK OLDŘICH PRAHY NA POLÁCÍCH DOBYL.

Ke knížeti se věrní sebrali,
tajně se před Prahu brali.

- S pastuchou se tak smluvili,
dobrý dar jemu slíbili,
5. kdyby jim chtěl Prahu zraditi.
Slíbil jim to učiniti.
Kázal jim, aby na Strahově stáli
a jeho trouby dočkali.
Že na tom místě *stráž* měli,
10. proto tomu lesu *Strahov* převzděli.
Z rána pastucha, chtě stádo vyhnati,
jal se na vrátného volati.
Kázav sobě most spustiti,
jal se náramně troubiti.
15. Čechové na Prahu vyběhli,
Poláci ode všeho s hradu sběhli.
Čechové prostřed hradu stáli,
málo jich bylo, proto za Poláky neutíkali.
Poláci se neohlédli,
20. někteří nazí se stráně se plazili.
Pastucha na ně sám volal,
Polákům se hlas jako tisíc koní zdál. — —
Oldřich ze země Mezku vypudil,
Kochan ke knížeti se s Vršovici do služby připejil,
25. ve všem se mu věren stavěje
a knížete Jaromíra u něho obviňuje.
Tolik Kochan na bratry sočí,
až kázal kníže bratru vyloupati oči.
Jaromír pověděl bratru:
30. »Já to dobře vím, brachu;

- sám ze sebe jsi toho nenčil,
nebs mne sám z ničeho u sebe nevinil,
vždy jsi ty mne měl za věrného,
Kochana za nevěrného.
35. Sukně košile bližší nebývá,
* nemoudrý pro daleké bližšího se zbývá.
Na Vršovice nespolehej,
kde můžeš, tu je kárej!« — —
Ke Kochan ten hlas došel.
40. vzav oštěp, na záchod šel,
knížete Jaromíra střelil.
Když na straně usedl,
hanebně proklál nevinného.
knížete Jaromíra ctného.

XXXVII. O SV. PĚTI BRATRÍCH.

- Toho času českých mnišků šest,
poznávše tohoto světa lest,
v Polském lese seděli.
Byliny obyčejně jedli,
5. chléb pořídku měli,
jáhly na velikonoce jedli.
masa, sýra, vajec ani jmenovati nechtěli.
Rohožky za postel mívali,
kámen hlavě za podušku kladli.
10. Hrozným bitím na modlitbách se bili,

řidko kdy co mezi sebou mluvili.
Jen když bič v své ruce mívali,
tehdy takto říkali:
»Odpustíšli mi, chybuješ.

15. dobře bije, mně pomůžeš.« —
Tehdy Mezka, polský kníže bohatý
zvědév jich život tak svatý,
poslav posla k nim věrného
dal jim sto hřiven stříbra čistého.
20. aby se jím své chudoby zbavili,
zaň snažně Boha prosili.
Uzřevše stříbro, mluvíti se jali
ti, kteří půl léta spolu nerozmlouvali:
řkouce: »Toto jest duši zátopa
25. a do pekla srázná stopa.
Kdo se toho přidrží,
v přízni Boha neobdrží.«
Proto na to nic nedbali,
šestého ze sebe, totiž Barnabáše, poslali,
30. aby knížeti stříbro vrátil opět. —
A tu ostalo bratří pět:
Benedikt, Matěj, Jan, Kristin, Izák jimi říkali,
Barnabáše se stříbrem vyslali.
Zloději na ně přišli
35. a v jejich chaloupku vešli
jali se stříbra hledati.
Když jim neměli co dáti,

- pěti bratřím po litých mukách hrdla řezali
a tak je k Bohu poslali.
40. To se stalo od narození syna Božího
tisícího a čtvrtého. [1003]

XXXIII. O PŘIMDĚ A OLDŘICHOVI.

- Tehdy se stalo, že kníže Oldřich lovil
a sám v pustém lese bloudil.
Když ve veliké tesknosti byl,
okolo sebe všude patřil;
5. uviděl náhle, jak tu stojí hotový hrad.
Kníže k němu chtěl jíti rád,
ale ježto o cestě mu vědomo nebylo
a okolo hloží husté bylo,
ssed s koně, mečem si cestu proklestí
10. a počne po kmenech do hradu lézti:
neboť se nemohl nikoho dovolati,
že by v něm lidé byli, nemohl pozorovati.
Most u něho zvednut byl
a hrad zdi okolo sebe tvrdé měl.
15. Když kníže pracně do hradu vešel
a všecky sklepy prošel,
roucho viděl, jež zetlelo,
přece ani člověka na něm nebylo.
Bohatství veliké a vína mnoho nalezl;
20. prohledav hrad, kudy vešel, tudy vylezl.

Pak kníže hrad ten dal pánu tomu, jenžž Příma
proto ten hrad Přimdon nazvali. [řikali,

XXXIX. O ZALOŽENÍ PŘIMDY.

Proč ten hrad byl v poušti vystavěn
a proč byl pustý zůstaven,
tak že k němu ani cesta nebyla, [učila.
proč se to stalo, kronika německá mne tomu na-

5. Tu jsem četl, že z Aldemburka mladý hrabě býval,
ten v císařově dvoře obyčejně dlíval.

I počal císařovu dceru milovati,
a ona, že ho miluje, jala se mu ukazovati.
Ucházeti se o ni u císaře neodvážil.

10. neboť jí roven nebyl.

A tak chřadl milostí
a princezna také proň schla teskností:
k tomu ji připudila silná milost,
že ji popadla taková žádost,

15. což často při takých bývá:

* nebo zřídka kdo tajné lásky po dobrém prost bývá.

Císaři své hrabství prodal;
když mu císař peníze dal,
jal se po pustých lesích toulati,

20. vhodného hradiště hledati.

Nalez horu, jal se hrad stavěti,
postaviv hrad, jal se zásoby voziti.

- jimiž by mohl na sto let živ býti:
dokončiv to, dal všechny dělníky zbíti.
25. Pak všecku čleď do jednoho domu vyvedl.
zavřev je, ohněm všechny lidi sežehl.
To s tím úmyslem udělal,
aby nikdo o tom hradu nezvěděl.
V tom velmi zlé rady užil,
30. že nikomu věřiti se neodvážil.
Potom princeznu unesl
a na svůj hrad ji tajně přinesl,
na němž sám s ní pět let tajně seděl,
že o něm žádný člověk nezvěděl. — —
35. Stalo se, že císař v Řezně dvorem byl,
vyjev na lov, sám po lese bloudil;
nevěda, co si počítí,
toužil, mohl by někde ves viděti.
Podle potoka vzhůru začal jíti,
40. až se mu přihodilo pod ten hrad přijíti,
na němž jeho zeť s jeho dcerou dlel.
Spatřiv hrad, rychle k mostu šel
a počal velmi prositi,
aby ho ráčili vpustiti,
45. neboť již po tři dni jídla neviděl
a dešť studený naň pršel.
Hostě na hrad vpustili,
jak mohli nejlépe, jej uctili:
nebo jim již vděk člověk přibyl
50. a proto jej i hrabě ctil.

- Neboť již pět let člověka neviděli,
noviny rádi zvěděti chtěli.
I jali se po císaři tázati,
on, jako o jiném, o sobě křivě začal odpovídati:
55. neboť císař, ač je dobře znal,
mluvil, jakoby na císaře nic nedbal,
řka: »Což pak nevíte toho,
že již sešel se světa toho?«
Princezna odpověděla:
60. »Ach, jak ráda jsem to zvěděla!
Neboť to mu přeji ráda,
aby se mému milému nestala proň váda.
Téhož bych přála všemu rodu svému,
abych tím způsobila mír svému milému.«
65. Odešed císař z hradu, válku vypověděl,
knížatům o svém bezděčném zeti pověděl.
S námahou k hradu cestu proklestili
a před hradem se položili.
Císař zeti dal pověděti
70. řka: »Sluší tobě to věděti,
že jsem jedl chléb tvůj:
ale žes ty bezděčný zeť můj,
na život a na smrt boj ti vypovídám
a na dceru nic nedbám.«
75. Když se hrabě brániti měl,
čím by se bránil, neměl:
neboť všecky tětivy zetlely
a z čeho by jiné udělali, neměli.

- Již by byla tvrz ztracena byla,
80. kdyby si byla princezna rychle nevymyslila
na hradbách státi
a takto volati:
»Vězte, že po svém milém nechci živa býti,
nezabijeli mne jiný, chci se sama zabítí.«
85. Knížata se za ni u císaře přimluvili
a jim milosti dobyli.
Hrabě s princeznou před císaře šel:
zdvihnuv most, s hradu se všim jméním odešel:
Před síní své vše klénoty schovali,
90. jen že se sami císařovi na milost vydali.
A tak ten hrad pustý byl,
až naň kníže Oldřich přibyl.

XL. O OLDŘICHOVI ŠLECHETNĚM A KOCHANOVÍ NEVĚRNĚM.

- Kníže Oldřich, rozpomenuv se na smrt bratra svého
a poznav lest Kochana nevěrného,
řekl mu: »Tys mne zbavil bratra mého,
já tě zbavím života tvého.«
5. Vyřezav mu jazyk, dal mu oči vyloupati
a za živa z něho střeva vysoukati.
Vršovici to viděli,
ani přimluviti se neodvážili.

- Kochan, když okolo sloupu chodil
10. a ze sebe střeva vláčel,
na svůj rod počal naříkati
a lidem takto mluvíti:
»Nespoléhej žádný na rod veliký
ani na rozum hluboký;
15. kníže v své zemi ponenáhlu vše uchodí,
má nepravost na mne právem přichází.
Mínil jsem, že zbiji všecka knížata,
proto mi dána důstojná odplata.«

XLI. O SELSKÉ KNĚŽNĚ BOŽENĚ.

- Kníže Oldřich kolem Postoloprta lovil.
Stalo se, když skrze jednu ves jel,
spatřil, že selská dívka na potoce stála,
bosa a bez rukávů roucha prala.
5. A selka velmi krásná byla,
a k tomu velmi stydlivé mravy měla.
Stoje kráse její diviti se počal
a hned ji sobě za kněžnu pojal.
Ta kněžna šlechtěná byla,
10. sobě jméno Božena měla.
Páni mu to za zlé počali míti.
Kníže řekl: »Páni, račte slyšeti:
* ze sedláků šlechtici bývají
* a šlechtici syny sedláky mívají. —

15. Neboť starožitné stříbro šlechtu činí
* a často šlechtice chudoba sedláctvím viní.
* Vyšli jsme z otce jednoho [mnoho.
a ten se počítá za šlechtice, jehož otec měl stříbra
A když je tak šlechta s rolnictvem smíšena,
20. bude Božena má žena.
Raději si chci českou selku vzíti,
než princeznu německou za ženu míti.
* Táhne každého srdce k národu svému
a proto Němkyně méně bude přátí lidu měmu.
25. Němkyně německou čeled bude míti
a německy bude učití mé děti.
A proto bude národa rozdělení
a hned země jisté zkažení.
Páni, neznáte dobra svého,
30. haníce mne z manželstva mého.
Kde byste zástupce brali,
když byste před kněžnou stáli?« —
Když z Boženy syna měl,
tomu Břetislav převzděl.

XLII. O KNÍŽETI BŘETISLAVU, ZETI CÍSAŘOVU.

Potom kníže Oldřich se světa sešel,
syn jeho Břetislav na knížeci stolec vzešel.
Toho času Ota Bílý císařem byl,
ten dcerku velmi krásnou měl.

5. Té kráse divit se k dvoru knížata jezdili
a již po všem světě o její kráse mluvili.
Tu v klášteře světsky vychovávali
a tomu klášteru Sviní Brod říkali.
Když Břetislav tu o ní zvěděl,
10. mezi paníci tak pověděl:
»Anebo té dívky dobudu
anebo svého života zbudu.«
Do kláštera jel jezdecky,
ale klášter vybil vojensky.
15. Jitka princezně říkali —
a když Čechové do kláštera táhli,
Jitka v šarlatné kápíčce
skryla se za oltářem v kapličce.
Kníže Jitku z kláštera vyvedl
20. a potom s ní na koně vsedl.
Fráteři řetězem vrata zatáhli
a zatím ke zbrani spěchali.
A když se fráteři se svými lidmi sešli,
proti knížeti silně vyšli
25. Kníže frátery sekal silně, [vně,
Jitka v ohromení držela se knížete jako lopuch pe-
Některý fráter stál bez ruky,
druhý ležel bez nohy,
třetí přes celý hřbet ránu měl
30. čtvrtý již bez duše ležel.
Řetěz velmi tlustý mečem přefal kníže Břetislav,
vyjel s Jitkou z dvora jsa zdráv. — —

- Císař když to zvěděl,
válku vypověděl.
35. Jal se přísahati,
že jeho stolec musí v Boleslavi státi.
Břetislav, když to zvěděl,
zemanům takto pověděl:
»Chceli se mu v Čechách vztekati,
40. já budu v Němcích páliť.«
Kněžna, když tu radu zvěděla,
velmi moudře knížeti pověděla,
řkouc: »Nebyla by to dobrá rada,
stala by se proto větší sváda.
45. Já pojedu proti otci svému,
snad to přivedu k skončení dobrému.«
I jela kněžna proti otci svému
a počala dobývati milosti svému milému.
Císař nechtěl jí po vůli učiniti,
50. řka: »Nechci své přísahy zrušiti.
Přisáhl jsem, že musí můj stolec v Boleslavi býti,
kdybych mu dal milost, musil bych to zrušiti.«
Dcera řekla: »Snadno jest to spraviti:
dej mi stolec, chci jej tu postaviti.«
55. Podle té rady kázal svůj stolec v Boleslavi posta-
českému knížeti kázal k sobě přijíti. [viti.
Kdož v Boleslavi býval,
ten ten stolec, chtěli, vídal. —
Tehdy dal za věno císař zeti svému
60. Břetislavovi udatnému,

řka: »Když císař k dvoru pozve tebe,
pusť oheň na míli okolo sebe.«
To již knížata česká za právo vzali
a proto orlici v plamenném štítě nosívali.

XLIII. O PŘENESENÍ SV. VOJTĚCHA.

Pak kníže, chtě pomstíti děda svého,
šel na Mezku, knížete polského.
Mezka proti němu mocně vyšel
a v tom boji Mezka sešel.

5. Od Čech až do Hlohova
nebyl bys býval slyšel polského slova —
neboť veškernu zemi popelem položil.
Břetislav v Hnězdně české stany rozložil.
Odtud pěti bratří těla pobrali
10. i sv. Radima odtud vzali. — —
Sv. Vojtěch nedal se vziti,
musili tři dni půst podstoupiti.
Sliby veliké činili:
krčmy v svátek zapověděli,
15. pravé manželství slíbili,
pohřeb na poli ztratili,
robotné lidi osvobodili.
Kdo by to rušili, ti biskupem kleti byli.
A jakmile to učinili,
20. tělo sv. Vojtěcha vyzvedli,

- neboť jim dříve proto kleti bývali.
Toho se zřekše, domů jej vzali
a všechny jiné pobrali svaté.
Tu vzali tři pláty malované, cele zlaté,
25. z nichž každý tři sta liber vážil.
Mezi nimi zlatý kříž byl:
ten dal kníže Mezka učiniti
ze zlata, jímž se mohl třikrát zvážit.
Z Polsky sto vozů zvonů vyvezli,
jiných klenotův mnoho odtud přivezli.
To se stalo leta od narození syna božího
tisícího třicátého osmého. [1039]

XLIV. O BŘETISLAVOVĚ BOJI S CÍSAŘEM.

- Poláci z násilí na Čechy žalovali
a na ně v Římě právo ustáli.
Papež jal se Čechům velmi hroziti,
ale když spatřil, že se Čechové nechtí modliti,
5. kázal jim nějak Bohu polepšiti.
Kníže za to kázal klášter v Boleslavi učiniti.
Tehdy císař, Jitčin otec, sešel,
s jeho smrtí Čechům mnohý prospěch ušel. — —
Druhý císař, hodlaje od Čechů polské zlato mítí,
10. chtěl Břetislavovi knížectví odnítí.
S velikým vojskem do Čech táhl.
Když k Bavorskému lesu přitáhl,

- to knížeti Břetislavovi pověděli,
že již Němci u lesa stáli.
15. Břetislav tak pověděl svým:
»Vždyť já to dobře vim,
že nemáme lučišť borových
ani mečů lípových
a z císaře mléko místo krve nepoteče.
20. Jestliže ho stihne rána mého meče,
taktéž krev z jeho boku poteče.«
Jakmile to vece,
kázal všem v Domažlicích býti
řka: »Tu jest se nám s císařem sejítí.«
25. Uslyšev, že Sasíci jdou s druhé strany,
řekl jim kníže: »Nebojte se saské rány!«
I kázal Prkošovi z Bíliny na Sasy jeti
a pro jedno slovo s nimi boj svěsti,
řka: »Nedej jim se s císařem sejítí;
30. ztratíšli co, nedám ti v ničem škody vzítí.
* Neohlížej se před bojem na mnoho neb na málo:
* často nad mnohým málo lidu čest vzalo.
* Málo sršňů mnoho much zahání
* a jeden jestřáb mnoho vran rozhání.
35. Sasíci bílé vlasy mají
* a knihy svědčí, že tací zřídka udatní bývají.
* Dobrý rytíři, střež se jmena zlého:
* dražšího nic není jmena dobrého.
Dokud jsem živ, chci tě s tvým rodem množití.
40. Jeď s Bohem! Ten rač s tebou býti!« —

- Vyprovodiv Prkoše, na císaře šel
a když do Domažlic přišel,
zvěděv, že již jest v lese,
se všemi svými zdvihne se.
45. Kázal všem do lesa vejíti
a kázal Chodům kolem Němců i kolem sebe záseky
Páni mu počali za zlé míti [učiniti].
řkouce: »Budouli nás silnější, kudy máme ujíti?«
Kníže vece: »Já jsem proto kázal záseky učiniti:
50. anebo se braňte nebo se dejte zbíti,
já nechci odtud beze cti odejti,
kdo ode mne uteče, kázal jsem jej Chodům zabíti.
Proto sluší se vám ndatně chovati;
oni jdou hodlajíce naše jmění bez práva pobrati.
55. Nechcete-li svých žen Němcům dáti,
* tedy vám sluší pohromadě státi.
Nám se jest s právem násilí brániti.«
Jak to řekl, kázal na císaře udeřiti.
Tu Čechové Němce hrdinsky pobili
60. a mnoho jich zbili.
Velmi mnohý z knížat a hrabat německých sešel.
císař životem sotva ušel.
Tu velmi mnoho slovutných lidí zbili,
za jich duše na tom místě kapličku postavili, —
65. Ale Prkoš nechtěl se se Sasíky utkatí
a nechal je po zemi se toulati.
Každý za zradu soudil,
že saský vévoda, pále zemi, Prkošovi neškodil.

- Vrátiv se kníže, kázal Prkošovi oči vyloupati.
70. potom ruce i nohy zutinati,
že se Sasíky nechtěl utkati
a dal se jim v zemi podle vůle toulati.

XLV. O BISKUPOVI EKARDOVI, RODÁKU JIT- ČINU.

- Kněžna Jitka učinila biskupem rodáka svého,
Ekarda, Němce velmi chytrého,
ten za desátek celý
vzal dva peníze na komín každý:
5. dva korce aby dával nařídil oráči každému,
jeden pšenice, druhý ovsu knězi svému.
Po Ekardu Hyza biskupem byl,
po Hyze ten Šebř slul.

O BŘETISLAVOVU BOJI S KRÁLEM UHERSKÝM.

- Potom kníže Břetislav uherského krále bojem pobil
10. a útokem Ostríhomě dobyl.
Tehdy kníže Břetislav
vrátil knížeti polskému Vratislav,
aby mu léta každého
platil osm set hřiven stříbra čistého.

15. Kníže syna Spytihněva měl,
tomu dal otec Plzeňsko v úděl. — —
Tehdy kníže kolem hradu pražského zdi stavěl
a syn jeho Spytihněv okolo sv. Jiří hraditi měl.
U sv. Jiří kněžna abatyše Někyně přibuzná byla
20. a její pec tu, kde provaz šel, stála.
Aby zeď mohla rovně jíti
kázal pec zbořiti.
a řekl: »Někyně v této peci
nebudou dnes mazanců péci.«
25. Kněžna když to uslyšela,
ze své cely vyrazila;
německými jeptiškami knížete osypala
a prostořece se naň vysypala
řkouc: »Sláva mi z české rodiny!
30. Mám mezi nimi veliké hrdiny.
Vězte, že český princ dovede pec zbořiti,
z toho hrdiny můžeme veselé býti.
Kdyžs tu pec dovedl zbořiti,
můžeš dobře bez starosti na Šváby jíti.«
35. Zadržel své pokárání Spytihněv
a obrátil v smích svůj hněv;
ani slova jí neodvětil,
na příhodnou dobu svůj hněv utlumil. — —
Tehdy na Moravě lid Uhři zajali,
40. Čechové se na ně sebrali.
A když k Chrudimi voj se dostal,
pohříchu tu se kníže Břetislav rozstonal.

V tom městě sešel český hrdina,
pro jeho smrt byla vši zemi smutná hodina.

45. Navštěvuje rovu jeho
každý plakal jako otce svého.

XLVI. O KNÍŽETI SPYTIHNĚVU, NEPŘÍTELI NĚMCŮ.

Po něm byl knížetem syn jeho Spytihněv.
ten hned Němcům zjevil svůj hněv.

Ve třech dnech vše Němce vypudil,
svatojirskou kněžnu zahanbil;

5. na vůz ji vsadil
a vyvez ji z země, v Bavorském lese ji zůstavil.

Ale matku s klenoty se všemi,
i s rouchem a se skříněmi,
vyprovodil ji ze země s jejími paními

10. i se všemi jinými Němkyněmi. —

Když vyplul ze země Němce
i vše jiné cizozemce,

jako ze zahrady kopřivy
a jako lopuch z koňské hřívý:

15. jel na krále uherského,
zhoubce lidu moravského.

Tak hrdinsky Uhry pobil,
v Uhřích mnoho tvrzí dobyl. — —

Kníže čtyři bratry měl,

20. ty jako svého otce ctil.

- Když oni svých let došli,
s láskou k dílu přišli.
Po sobě odkázal knížectví Vratislavovi,
Moravu Otě a Kunrátovi;
25. Jaromíra kázal biskupem učiniti,
kdyby se událo biskupu dříve zemříti;
pakli by se to nemohlo státi
nebo by mu bylo těžko čekati,
dotud mu bylo Hradecko držeti:
30. nebylli by biskupem, to mu za díl míti.
Sto tisíc hřiven stříbra jim rozdělil,
tak bratři od sebe oddělil.
Všem bratřím byl milý ten díl
i řekli: »Bratr náš dobře nám učinil.«
35. Když Jaromír v Hradecku sídlil,
jeden kus země se mu líbil;
na tom místě sobě dvůr postavil
a své jméno »Jaroměř« mu zůstavil.

XLVII. O VRATISLAVOVI, PRVNÍM KRÁLI ČES- KÉM.

Spytihněv se světa sešel,
bratr jeho Vratislav na knížeci stolec vzešel.
Leta od narození syna božího
tisícího čtyřicátého čtvrtého, [1158]

5. toho léta takový hlad vzešel,
že proň třetí díl lidu sešel. —
Tehdy byl v Římě císař Jindřich Třetí,
jeho císařovna chtěla k němu jeti.
Když Milánem jela,
10. milánská obec ji zabít chtěla;
moudřejší toho učiniti nedali,
jejímu koni přece ocas uřezali.
Proto se před Milánem císař položil;
to na své mysli uložil,
15. že od města nechce odejít,
dokud ho nebude mít.
Císař přikázal knížeti českému u sebe býti.
I jali se v městě a ve vojsku mluvit
že jedou na pomoc lidé císaři,
20. z nichž každý má silu pěti lidí
a ti jsou tak velmi liti, že lidi jedí jiné:
každý posuď, jací jsou to lidé!
Když to Čechové zvěděli,
že ty pověsti o nich šly.
25. když se k městu přiblížili,
tu lest oni učinili:
na rožně vzali těsto jako děti
a to jim dali vidět,
že to hltavě jedli.
30. Že Čechové děti jedli, Vlachové myslili.
Pověst o nich veliká šla,
obec se jich velmi bála

- řkouc: »Ubohá jest ta máti,
která se svým dítětem těchto lidí se odváží do-
35. Čechové, jakž k městu přišli, [čkati.«
moci tu řeku přebředli
neboť Odolen z Chyš jim nalezl brod
a tím se zmohl ten rod.
Čechové krabošky si učinili,
40. pod nimi útokem města dobyli.
Neboť když Čechové po řebříku na zeď lezli,
že čerti lezou, Vlachové mysleli.
Oni se zdi všichni běželi,
sraziti se s nimi neopovážili.
45. Čechové, chtěce císařovny hanby pomstíti,
učinili skutek, o němž mi jest hanba mluvíti.
Tu se fíky z prstů jali činiti:
podášli ho Vlachu, chce tě zabiti.
Než kdo chtěl v tom městě živ býti,
50. ten musil kobyle vytrhnouti fik ústy z řiti.
Čechové do města první se dostali,
z města nejlepší klenoty vzali.
Ještě stojí na hradě u sv. Víta od svícnu noha,
říkají, že je Šalamounova.
55. Tu Milánští z Jerusalema vzali,
když s Titem a Vespasianem na Židy táhli.
Můžeš tu nohu, chcešli, před oltářem ohledati:
to věz, že nynější práce nemůže se jí rovnati.
Poděbradští první na zdi stoupali,
60. proto od knížete řebřík do štítu přijali.

XLVIII. O NEJVVŠŠÍ CTI PRVNÍHO KRÁLE ČES- KÉHO.

Vděk byla ta služba císaři německému
i dal na vybranou knížeti českému:
buď si těla sv. Tří králů z města vzíti
anebo v své zemi království míti.

5. Kníže zemanům to na vůli dal,
podle jich rady korunu zemi vybral.
Nad to císař knížeti štít změnil,
také úřad jemu na svém dvoře proměnil.
Tehdy místo orla černého
10. dal mu o jednom ocase lva bílého.
A že kotel nad olněm knížata drželi,
tou službou u dvora sloužili,
tehdy jeho kotlu sprostil,
svým číšníkem jej ustanovil.
15. A když císaře budou voliti,
budouli se ti, kteří volí, vaditi,
tehdy mu kázal mezi volence vejíti
a komu dá, tomu císařem býti.
Tehdy císař Vratislava za prvního krále korunoval
20. a králem českým i polským jej provolal.

XLIX. O JAROMÍRU BISKUPU, KRÁLOVU BRA- TRU.

Biskup Šebř se světa sešel,
Jaromír se zemany před bratra šel,

- na Spytihněvův odkaz upomínaje.
A král, dobře to znaje,
5. přece chtěl Němce biskupem učiniti.
Zemané o to počali se raditi,
Kojatu začali prositi,
aby jejich jmenení chtěl s králem promluvití.
Když se s moudřejšími Kojata potázal,
10. v řeč za knížete Jaromíra se uvázal;
»Rač na díl svého bratra pomníti,
za díl mu jest biskupství míti
a jemu sluší na tom stolci seděti.«
Řekl: »Králi, rač svých vladyk řeč slyšeti!
15. Nesluší, králi, tak bratra tupiti
a nechceme biskupství Němci postoupiti.
Bratr tvůj s námahou Němce ze země vypudil,
nevíme, kdo v tebe německou žílu vloudil.
Králi, od svých Čechů máš všecku čest,
20. od Němců nemáš jen lest.
Nechceme toho dopustiti,
aby měl Němec naším biskupem býti.«
Otázal se král: »Jest to slovo vaše?«
Všichni řekli: »To jest slovo naše.«
25. Řekli: »Králi, dej komu chceš svá osazení,
držíme s ním na život i na jmění.«
Král spatřiv, že těžko jest se všem protiviti,
řekl: »Chtěl jsem vaši věrnost zkusiti.
Děkuji, že jste věrni knížeti svému.
30. Já biskupství přeji bratru mému.

- Chci mu k tomu pomocen býti,
chtěli ho ovšem kanovníci voliti.«
Kanovníci ho rádi za biskupa měli;
tomu biskupu Němci Gebhart říkali. — —
35. Ten pobil Jana, biskupa moravského,
řka, že Olomouc náleží pod biskupa českého,
řka: »Děláš se biskupem a nemůžeš toho dokázati.«
On řekl: »Že jsem biskupem, chci to listy dosvěd-
Kněz Jan jal se naň u papeže žalovati, [čiti.«
40. ale biskup pražský nechtěl k roku státi.
Proto papež počal se naň hněvati,
ale Mechilda, lombardská královna, jala se mu
neboť jej za příbuzného měla [pomáhati:
a proto jej velmi ctíla.
45. Ta královna biskupa Jaromíru
u papeže dobyla míru.
O té královně jest mnou vypuštěno,
co je o ní do kroniky uloženo —
neboť k naší zemi nepřísluší
50. a také ta řeč se na mne nesluší,
aby mne mravný z nemravné řeči nevinil,
řka: »Žes to psal, nemravněs učinil.«

L. O MÍŠENSKÉ A SASKÉ VOJNĚ.

Potom král pro knížete moravského
pobil Litolta, vévodu rakouského.

- Pak šel na knížete srbského,
totiž na markraběte míšenského.
5. Král hrad Hvozdec blízko Míšně postavil
a vojska před Míšní rozestavil. —
Na Míšní Beneda, udatný Čech, byl,
ten u krále v nemilosti byl.
Král dav slovo kázal Benedovi k sobě sejíti
10. a počal sám s ním mluvit. [krále zabíti
Vzpomněl si král, že Beneda dav slovo, chtěl
a umínil si nevěry nevěrou pomstíti. [učiniti?
I otázal se ho král, co by dovedl svým mečem
Beneda řekl: »Chci jím dva žernovy přetíti.«
15. Divím se, mohlali ta řeč pravdou býti
— a snad se chtěl chlubiti —
nebo také mohla ta síla k meči přistoupiti,
až by řeč mohla pravdou býti.
jakž se čte o Rolantovi,
20. když se stala škoda od pohanů Karlovi.
Nebo snad krále tou řečí chtěl uhroziti
a proto snad chtěl to mluvit.
Král jakoby chtěl ohledati vzal meč od něho,
a prohlížeje meč, proklál třísla jeho.

O KNÍŽETI BŘETISLAVOVÍ A O ZDERADOVI.

25. Od Míšně poslal král syna svého
Břetislava na knížete saského

- a s ním moudrého pana Zderada.
 Uprostřed Sas připadla knížeti dětinná rada:
 jal se s panici v řece koupati.
30. Zderad jal se ke knížeti mluvit,
 řka: »Snad jsi nebýval v příhodách?
 Koupage se v nepřátelských vodách
 myslíš se ve Vltavě koupati?
 Kdybys chtěl řádně pozorovati.
35. v odění bys na oři seděl,
 na vše strany dobře hleděl,
 od nepřátel se ostříhaje,
 brzoli vypadnou z háje.«
 Kníže se na Zderada jal hněvati.
40. neudatných sket jemu nadávati,
 řka: »Nerýpej do mne! Vždyť mám svá lěta.
 Byls po vše své dni zbabělý sketa!«
 I kázal mu se šlechtici před jeden hrad hnáti
 a kníže jal se s panici koupati.
45. Jeda pryč Zderad řekl: »Bojím se odjeti:
 zůstaly tuto samé děti.«
 A když již pryč odjížděl
 vždy on zpět hleděl.
 Zderad málo pryč odjel,
50. hned prach nad knížetem vzešel.
 Zderad zvědovi kázal, co to jest, ohledati
 a v obavě kázal vojsku zpět se hnáti.
 Náhle Sasíci na knížete udeřili
 a již mnoho šlechtetných pánů zbili.

55. Kníže dočista nahý s malým počtem stál
a hrdinsky se obhajoval.
Již naň Sasíci ssedali
a kopí jim podávali.
Zderad mezi Sasíky vrazil,
60. od knížete je odrazil.
Tu Sasíků mnoho zbili,
' škody veliké i hanby se zbavili.
Po tom znamenej každý mladý,
* kteří nedbáte starších rady:
65. vězte to, že zvyk učí starého,
* příhody činí moudrého.
* Koho příhoda a zvyk nenaučí,
* dotud každý jako čmelák bez rozumu hlučí.
Pro ten skutek Čechové se rozhorlili
70. a své škody i hanby pomstili.
Teprve začali zemi hubiti,
Sasíky i s dětmi bíti.
Tehdy král Sasíky i Srby pobil
a jejich země mnoho dobyl.

LI. JAK KRÁL ČESKÝ ZAHNAL UHERSKÉHO KRÁLE.

Když císař jel na krále uherského,
pojal s sebou krále českého.

Císař uherských zvyků znatý nebyl,
proto s nimi v nesnázích byl.

5. Se ctí by byl z Uher nevyjel,
kdyby byl s sebou krále českého neměl.

Třikrát udeřil na stany král uherský
a tolikrát jej pobil král český;
dříve, než se Němci přihotovili.

10. již je Čechové pobili.

Do Řecka krále uherského král český zahnal
a k tomu jej dohnal,
že musil křest přijmouti
a za znak kříž na štít vzíti.

15. V tu dobu v Uhřích mnoho křesťanů bylo,
ale u krále právě víry nebylo.

Tehdy dal císař české zemi výsadu
a při volbě svobodu:
když by příbuzného knížete neměli,

20. koho by si zvolili, toho aby za knížete měli.

Tehdy biskup do Říma jeti chtěl,
ale pro nepřízeň přímo jeti nesměl.
Po uherské zemi jel —

a když u Ostřihoma dlel,

25. tu s tohoto světa sešel
a Kozma na biskupství vzešel.

LII. O SMRTI ZDERADOVĚ.

Pak král počal pýchati,
svých bratří nedbati.

- I šel na Kunráta, bratra svého,
chtě jej vyhnati z knížectví moravského.
5. A když před Brno jel,
Zderad vojsko stavěl.
Chtě královice koupáním v Sasku pohaněti.
řekl: »Knižeti musili by u řeky stan rozbiti,
aby se mohl lépe koupati.«
10. Pro to slovo královic jal se velmi hněvati
i zabil královic pro to slovo Zderada.
Proň se stala mezi otcem a synem sváda.
Před Prahou Zderada pochovali
a ten kostel Zderazem nazvali. — —
15. Královic Břetislav do Polska jel,
se třemi tisíci potom z Polska před Prahu přijel.
Na Prosíce stál
a zemi drancoval.
I počal boje na otci prositi;
20. král nebyl schopen proti němu vyjíti.
Neboť mnoho Čechů nechtělo přijíti,
* řkouce: »Nesluší mezi dvěře a veřeje prst vložiti.«
V Praze zjevně spatřili sv. Václava,
jak stojí město požehnává.
25. Sv. Vojtěch Břetislavovi se ukázal
a otci se mu pokořiti kázal.
Proto syn otci na milost šel
ale přece, boje se otce, ze země odešel.

LIII. O PRVNÍM SYNU KRÁLOVU.

- Pak král Vratislav sešel,
bratr jeho Kunrát na knížeci stolec vzešel,
neboť zemané Břetislavovi země nechtěli dáti,
že se opovážil proti otci povstati,
5. řkouce: »Dámeli mu toho užiti,
totéž nám budou naše děti činiti.«
Císař jim schválil právo to
a Kunráta z Moravy pozvali proto.
Kníže Kunrát v prvním roce sešel,
10. kníže Břetislav k císaři šel.
Tu před ním o zemi soud vedl
a na to šlechtice za svědky přivedl,
že — ačkoli něco zlé vůle proti otci měl,
přece proti otci v boj nevešel —
15. a pro vůli žádný ještě nebyl odsouzen.
Pro to slovo byl císařem k zemi přísouzen.
Pak kníže Břetislav Poláky pobil
a mnoho polské země dobyl. —
Pak se jal s bratranci vaditi,
20. chtě je z Moravy vypuditi:
neboť Vršovici je vadili
a tomu nechtěli, aby bratři v míru byli.
Břetislav na bratry do Moravy jel,
bratranec jeho Svatopluk proti němu vyjel.
25. Když v poli bratranci proti sobě stáli,
oba knížata náhodou na horu přijeli

- a jakmile se uviděli.
sekatí se bratřenci chtěli.
Tehdy Svatopluk promluvil s bratrancem svým:
30. »Brachu, já to dobře vím,
že naši lidé nám zle radí —
chtíce z nás prospěch míti, nás mezi sebou vadí.
Poslouvej mne, bratře můj!
Ty se mnou v pokoji stůj.
35. Když se nás naši lidé opovažují vaditi,
nechme je se spolu bít,
ať knížat a bratří nevadí
a za stříbro, kolik od nás vzali, svá těla nasadí.«
Ta řeč byla milá Břetislavovi
40. i řekl: »Brachu, ten je blázen pravý,
* kdo pro řeč cizího
* nepřítel jest svého vlastního.
Když nás zlí lidé odvažují se vaditi,
dáme jim toho zlým užití.«
45. Knížata se tajně v pokoji rozjeli,
z rána lidi v boj svedli.
Vršoviců, kteří knížata svadili,
těch tehdy mnoho na Moravě zbili.
Nebo ti, kteří je vadili,
50. v čelo postaveni byli.
V tom boji veliký počet lidí s obou stran sešel,
po boji Břetislav se s bratřenci sešel.

LIV. O SMRTI BŘETISLAVOVĚ.

Tehdy Božej a Mutyně Vršovici,
svých knížat pravi vražedníci,
jali se na to mysliti,
kterak by mohli knížecí rod zahladiti.

5. Kníže tehdy jednoho lovce Němce měl,
ten jmenem Lork slul,
ten od knížete mnoho statku nabył,
tomu kníže velmi věřil.
Tomu Božej a Mutyně mnoho slíbili,
10. až ho k takovému stupni přivedli,
že se jal Němec mysliti,
kterak by mohl knížete zabiti.
Kníže od věrných to slyšel,
že ho Lork zabiti chtěl.
15. Kníže sice tomu nedůvěřoval,
ale přece se ho pod slibem zeptal.
Lork tu řeč na Čechu Pukatu sváděl,
že chce knížete zabíti, pověděl.
I jal se kníže v tom více Němci věřiti.
20. Povolav před sebe lovce jal se mluviti
řka: »Dobřeli je to,
že ty chceš se svými přátely zbíti všecka kni-
Myslíte, že se to může utajiti, [žata, Pukato?
že vy lovci mne chcete zabíti?
25. Může mi to na mysl přijíti,
že vás rozkáži všecky zbíti.«

- I kázal všem lovcům od sebe odejít,
jedinému Lorkovi kázal při sobě býti.
Tehdy kníže při říjení jelenů byl
30. a k večeři zasednouti mínil;
jelen unavený zrovna k stanu doběhl,
kníže první k svému koni přiběhl.
V tu chvíli Lork knížeti do srdce střelu vstřelil,
na tom místě duši od těla rozdělil.
35. Všichni se u koní hemžili,
když Němec knížete ranil, toho neviděli.

LV. O BOŘIVOJI A O SVATOPLUKU Z MORAVY.

- Zemané poslali pro knížete Bořivoje moravského,
bratrance knížete českého.
Toho sobě knížetem zvolili,
na knížecí stolec ho vsadili.
5. Svatopluk, bratr jeho, tehdy byl mu nepřítel,
proto bratru knížectví českého záviděl.
Proto Svatopluk rozeslal po Čechách své věrné,
zvláště chytrého posla Budivoje.
Ten se zběhem stavěl moravským,
10. pánům tak mluvil českým:
»Já Svatoplukovi nechci sloužiti,
přece pravdu musím mluvit.
Neznám knížete věrnějšího
aniž kde slyším štedřejšího.

15. Nemůže nic zachovati,
proto se mi nelíbí, že co má, to vše musí pryč dáti.
Ale svým zemanům dovolí všeho,
proto nechci býti člověk jeho.«
Vršovici, když to uslyšeli,
20. v své radě takto mluvili:
»Svatopluk — ten nám vhod bude,
neboť z bohaté vdovy bude děvče chudé.
Tomu nám jest ke knížectví pomáhati.
Nebudeme na něho nic dbáti.
25. budeme s ním jako s hochem hráti
a od něho panství, jako kolem pně houby, bráti.«
Moravané jali se Vršovice dařiti
a veliké sliby jim činiti.
A tak je Moravané namluvili,
30. že Vršovici Bořivoje ze země vypudili.
Svatopluka knížetem učinili
a to před císařem dosvědčili.
- * Ach lakomství bídné,
* jsouc uvnitř zlé, proč jsi na povrchu líčené?
35. Ukážeš málo sladkého
* a dáš za to mnoho hořkého!
Majíce knížete dobrého
pro malý úplatek vypudivše jej vzali jste krutého!
Tomu Vršovici uvěříte,
40. až sekýru nad svou hlavou uvržete.

O ČÁPU, KRÁLI ŽAB.

- Zrovna se jim jako žabám stalo,
že se jim neslušné zdálo,
že za krále peň měly
a před ním všechny žáby skřehotati směly.
45. Větší žáby se tehdy za urozenější měly,
ty mezi sebou řeč takto mluvily:
»Budouli se menší někoho báti,
musí nás urozenějších v nehodách hledati.«
Tak větší menším na škodu se poradily,
50. svým králem čápa učinily.
Čáp, jsa králem, počal jich rady nedbatí,
i jal se větší dříve vybíratí.
Malá se kryla za velikou,
čáp pohlcoval velikou, nedbaje na malou.
55. Když veliké již řídké byly,
menší se jim šklebily,
řkouce: »Vy jste na naši škodu krále opatřily
a pro svou zlobu síly jste pozbyly.«
Tehdy veliká odpověděla jim:
60. »Nesmějte se! Já to dobře vím,
že král pozval na hody svého děda,
bude malým i velikým brzo běda!
Až se sebere králův rod, budou nás jísti.«
Pro to slovo neopovážila se žádná bláto hnísti.
65. »Poslouchejte slova mého!
- * Blázen svým hledá cizího zlého.

- Kdybychom byly peň za krále měly,
toho zlého bychom netrpěly.
Buduli někdy málo dřlnati,
70. o červeném zobáku bude se mi zdáti.
Blázní, jděte pryč ode mne,
Král bude mysliti, že o jeho zobáku mluvíme.«
Podle toho naučení Vršovicům se stalo,
o čem se jim nikdy nezdálo.

LVI. JAK VRŠOVICE SEKYROU SEKALI.

- Císař knížeti kázal na Uhry s sebou jíti, [býti.
kníže místo sebe kázal v zemi Božejovi a Mutyni
A když Božej a Mutyně v zemi jako náčelníci
pro knížete Bořivoje do Polska poslali. [zůstali,
5. chtějí tím jiné pány seslabiti,
válku vzbudíce, obou knížat užiti.
Bořivoj velikou škodu učinil.
Kníže se vrátil, Vacek Vršovice ze škody obvinil.
Knížeti v Čechách město dobré náleželo,
10. to Vratislav jméno mělo.
Ještě na tom hradišti roste býli,
od Mýta maličkou míli.
Kníže se zastavil na tom hradě
i zasedl tu s věrnými v radě,
15. Vršoviců do rady nepustili.
Tu knížeti všickni slíbili,

- ani starého ani mladého neživiti,
ale Vršovice všechny zbíti.
- Kníže vyšel z rady do jizby vstoupil.
20. Mutyně nevěda v jizbě předeň postoupil.
I jal se kníže k němu mluvit
řka: »Proč jsi se opovážil jak živ v můj dvůr
jsa svých knížat zhoubce dravý. I vejíti.
našich nepřátel v zemi stoupenec pravý?«
25. I kázal jej před sebou zabíti
a jeho rod veškeren zbíti.
Kníže poslal Vacka proti Božejovi,
druhému zemskému škůdci.
Ten na Libici seděl,
30. kdežto město tvrdé i hrad měl:
neboť Libici Cidlina obtéká.
a tu Cidlina do Labe vtéká.
Strážný jezdce pánu ohlásil,
Božej: »Já to dobře vím« pravil,
35. »že z vojny naši přátelé jedou
a dnes k obědu přijedou.«
I kázal rychle most spustiti
a hosti ihned do hradu pustiti.
Vacek jakmile s koně skočil,
40. tak všechny v jizbě zaskočil.
Božeje tu ihned rozsekali
a všechny jeho čeleď posekali.
Božejův syn do lesa vyběhl
a již byl by docela utekl.

45. ale oděv červený jej prozradil.
Tu syn Vackův nebohého zočil —
toho ten tu zahubil.
Kníže všechny Vršovice zhubil.
Dva synové velmi krásni Božejovi v Praze byli.
50. ti se tu k duchovenství připravovali.
Kat na tržiště vlekl, vzav je za ruce.
sekyru držel v druhé ruce.
Pacholíčkové žalostně plakali:
»Matko, pomoz! Matko, pomoz!« volali.
55. Kat, zvednuv jim hlavu jako bravu.
stál krásným dělátkům sekyrou hlavu.
Tak tím způsobem kníže Svatopluk
zahladil všechny Vršovický pluk.
Teď vidíš, že by bylo bývalo lépe Božejovi stří-
dobrotivého knížete v zemi neclati. [bra nebrati.
60. To se stalo od narození Syna Božího
léta tisícího stého osmého. [1108, 27. X.]
Toho léta biskup Kozina sešel,
na jeho stolec Daniel vzešel.

LVII. JAK SVATOPLUK UHRÝ POBIL A V POLSKU ZABIT BYL.

Tehdy král uherský do Moravy vešel,
kníže Svatopluk proti němu vyšel.

- Kníže. honě v lese, oko ztratil,
proto se do města Chrudimě vrátil.
5. Jakmile se z úrazu zhojil,
ihned se do Uher zbrojil.
Uhry tu hrdinsky pobil,
jich země až do Ostřihomě dobyl. —
Pak císař na Poláky jel
10. tu kníže k císařovi přijel.
Poláci nemnoho na císaře dbali,
ale Čechů se velmi báli:
neboť císař se svými hradů nedobýval,
kníže český, kde přistupoval, tu každé tvrze do-
15. Poláci jali se mluvit, [býval.
jak by mohli Svatopluka zabít. —

O TISTOVI. JENŽ KNÍŽETĚ ZABIL.

- Z Vršoviců jeden ujel,
ten Jan Tista jméno měl.
Ten začal Polákům mluvit,
20. že je ho chce zbavit.
Ten tajně do českého vojska vešel
a když kníže před císaře přišel,
do srdce knížeti střelu jedovatou vstřelil
a duši s tělem hned rozdělil.
25. Zástup Čechů na Jana Tistu vyběhl
Tista, ze všech se vysekav, utekl. — —

Císař ustanovil za knížete českého
prince Otů Moravského.

Páni proti císařově vůli knížete volili

30. a Vladislava, jeho bratra, knížetem učinili:

ne proto, že by lepší byl,

ale aby ten, jehož císař ustanovil, nebyl.

raději chtějí statky i životy nasaditi,

než zemi voleni ztratiti,

35. řkouce: »I kdyby nám nyní dal knížete z národa

potom by nám dal rodáka svého.

[našeho,

* Od počátku sluší nám za právo státi:

* pustíme-li za rohy, těžko za ocas chytati.

* Lépe jest nám se nyní brániti,

40. než aby nás měly naše děti potom haniti

* řkouce: »Otcové naši pokoji se oddali

* a nám hrdla řezali.«

Proto knížete Oty nechtěli,

ale jeho bratra Vladislava za knížete měli.

LVIII. O VLADISLAVOVĚ BOJI SE SRBY.

Vladislav k císaři šel,

milosti císařovy došel.

Když Vladislav u císaře dlel,

o pokoj péči měl,

5. tehdy někteří pro Bořivoje poslali,

Prahu s Vyšehradem mu vydali.

- Vladislav do Čech odtud jedá,
o stavu země nic nevěda,
ku Praze jel.
10. A když Brusnice dojel,
uzřel kníže Vladislav:
ejhle, tu jede mocně srbský kníže Váceslav
na pomoc Bořivoji.
Řekl kníže Vladislav: »Nu, mějte se k boji!«
15. Lidé mnoho Srbů spatřili,
ihned se velmi zhrozili a knížete na to namluvili,
že před Srby do Prahy jel.
A když k městu dojel,
do města ho nepustili.
20. Vrátil se a se Srby se bili.
Tu se Čechové dobře drželi,
vítězství na Srbech dobyli.
Kdo v tom boji sebe méně raněn byl,
třebas maličko odřen, přece hned život ztratil.
25. Od toho boje rod Růže vzhůru vyšel,
je mi líno mluvit, jak ten rod vzešel. — —
Opět kníže Vladislav bratra pobil,
před Prahou jména i země dobyl.
To místo Pražané dobře znají,
30. stále mu Bojiště říkají.
Bojů se v zemi mnoho stalo,
přece jedinému tomu místu jméno ostalo.
Neboť tu mnohu s málem kníže český odolal,
na tom místě třikrát se boj stal.

LIX. JAK CÍSAŘ V PRAZE SOUDIL.

Vladislav jal se císaře prositi,

aby ráčil do Čech přijiti.

Císař do Čech přijel,

v Praze na soudě seděl.

5. Vladislav jal se na bratra z války žalovati,
císař na knížatech jal se práva dotazovati.
Dotud se oni sondili,
až Vladislava k zemi přisoudili,
řkouce: »Prvé naše volení
10. moc má, druhé nic není.«
Císař vece: »Páni, své listy nám ukažte
nebo jinak nás ujistěte,
že vy Čechové můžete, koho chcete, voliti
a zvolivše i zapuditi.«
15. Císař jal Váceslava, srbského knížete
a Bořivoje knížete.
Mnoha pánům kázal hlavy stínati
a mnohým dal oči vyloupati,
aby svým knížatům věrni byli
20. a spolu jich nevadili.
Těm, kteří dali Bořivojovi do země jeti,
všem kázal oči vyloupati.
Tehdy také Jana Tistu jali
a oči jemu vyloupali.
25. Kníže Bořivoj nejvíce utrpěl,
že vraha svého rodu v své čeledi měl.

- Tehdy císař mnoho Čechů kázal zhubiti,
 věz, proč to chtěl učiniti:
 ne proto, že by právu přízniv byl,
 30. ale aby kníže český silen nebyl.
 Kníže, když císařův úmysl zvěděl,
 s pláčem takto pověděl:
 »Těhdy sekera na se topírko připravuje,
 když před svým nepřítelem při rozhoduje.
 35. Teď to poznávám dobře,
 že všichni Němci vyhledávají Čechům zlé.
 Kdybych byl maličko posilověl,
 více bych byl šlechtetných lidí měl.
 Bylili včera nepřátelé,
 40. dnes by byli mohli býti všichni přátelé.
 * Nesluší nikdy zkaziti udatného:
 * přijde čas, že se hodí vedle odvážného.«
 A chtěl bratra vyprostiti:
 císař nechtěl toho učiniti. — —
 45. Císař věda, že se Milánští na Čechy hněvají,
 a jich škody vždy hledají,
 dal v Miláně knížete chovati
 řka: »Nedejte mu mnoho se kochati.«
 Vlaši knížete do věže vsadili
 50. a sedm let jej hladem i smradem mučili.
 Pak kázal mu císař život odníti,
 Vlaši mu na zejtří chtěli hlavu stíti.
 S večera dali knížeti dosti jísti i píti [nepíti.«
 i vzkázali mu: »Jez a pí: od zítřka ani nejísti ani

55. Nevěda kníže, co sobě počíti,
jal se snažně k Bohu modliti.
Té noci sv. Apolinář se mu okázal
a, chceli do Čech, se ho otázal.
Kníže mu učinil veliké zaslíbení,
60. aby ho ráčil zhaviti vězení.
Řekl, aby mu, kde se najde, kostel postavil.
To praviv, knížete v Sadské postavil.
To místo dobře kníže vruby poznamenal,
šel do Milčic, kde pan Bena zůstával.
55. Ten pán bratry v pokoji svedl
a pak knížete ctně do Prahy přivedl.

LX. O KNÍŽETI SOBĚSLAVOVI.

- Vacek jal se knížete učiti
svým bratřím nikdy nevěřiti,
Poslechnuv kníže Vacka zlého
jal Otu, knížete moravského.
5. Soběslav, bratr jeho,
boje se knížete českého,
do Polska utíkal
a proti Čechům se rozhněval.
Sebrav mnoho Polanů
10. a rozličných pohanů,
počal zemi hubiti,
chtě bratra se zmocniti.

- Vladislav proti němu jel
a když k Labi dojel,
15. Poláky s druhé strany uzřeli.
Vzavše příměří na noc, lhůtu k boji na ráno vzali.
Té noci se bez stráže Čechové rozložili.
Poláci své slovo zrušili.
Přes Labe se tajně přepravili
20. a na české stany udeřili.
Dříve nežli Čechové ke zbrani přišli,
nejstatečnější smrtí sešli.
Mezi Čechy byl jeden proslavený
jinoch šlechtetný a dobře vychovaný:
25. Děťříšek Buzovic to byl,
mezi hrdiny jako »Tuří roh« slul:
ten kdysi divokou svini v lese živou za uši jal
a proto na štít svini hlavu přijal.
Tak hrdinsky se držel,
30. ale pomoci neměl;
pobiv mnoho Poláků ubohý zahynul.
kníže český sotva bratrovi uniknul.
Sláva jinochu šlechtetnému
a ve věrnosti vychovanému.
35. Bohatství a rozkoš přestane,
* jediné dobré jméno ostane.
Po sto letech chváli Děťříška šlechtetného,
* radím ti: »Opustě vše po duši, dobývej jména
Pak kníže svým bratřím hněv odpustil, [čestného.«
40. bratra Soběslava na Vacka pustil;

neboť ten vše zlé knížeti o bratřích radil,
ten je dohromady vadil.

Poznav rádce nevěrného,
kníže Soběslav zabil Vacka zlého.

45. Vacek muž obtloustlý a krátký byl,
strakaté roucho rád nosil.
Mladí šlechtici se mu smávali,
pro něho míšku na křepelky »vacek« říkali.

LXI. JAK ČECHOVÉ ŘÍMSKÝ KOSTEL VYBILI.

Nový císař chtěl do Říma táhnouti,
chtěl poslední korunu přijmouti;
kázal jíti s sebou knížeti českému.
kníže na místo sebe kázal synovci svému.

5. Ten Břetislav jméno měl,
ten s sebou tři sta vybraných rytířů měl.
Že bude statečný, strýc Bořivoj se za něho za-
milánské měšťany synovci doporučil. [ručil,
aby jim za ukrutné jeho vězení
10. učinil nějaké odplacení.
Břetislav když v Římě byl,
po kostelích rád chodil.
Zvěděl, že papež z Milána pocházel
a tehdy nejlepší milánské měšťany u sebe měl.
15. Císař s papežem počali se hněvati.
papež nechtěl císaře korunovati.

- Břetislav z té války počal vesel býti
a jal se papežovy příbuzné bítí.
Tu se jal svého strýce mstiti
20. až chtěl i papeže zabítí.
Papež k sv. Petru do kostela zaběhl,
kníže Břetislav za ním vběhl
i kázal kostel vybiti
a v něm všechny Vlachy zbiti.
25. Kováňský pán ten kostel vybil
a ten první v kostele lidi zbil;
Vlachy bez rozpaků zabíjeli,
až krvavé potoky tekly.
Tu Čechové papeže jali,
30. z kostela veliké klenoty vzali.
Více by byli památky zůstavili,
kdyby se byli krvavým deštěm nezděsili.
I musil papež císaře světiti
a Čechy klatby zbavit i rozhřešiti.
35. Tehdy Daniel biskup sešel
a Heřman na jeho stolec vzešel.

LXII. O DOBRÉM KRÁLI ŠTĚPÁNU.

Štěpán, dobrý král uherský
a Vladislav, kníže český,
rok sobě dali,
v míru na hranice se brali

5. a počali se raditi,
jak by mohli v míru býti.
A když sami dva za horou mluvili,
nic o tom nevěděli,
že Uhřata, uradivše se, na Čechy udeřili,
10. s obou stran mnoho lidí zbili.
Již Čechové všichni utíkali,
Uhři na ně silně se hnali;
Jiřík, Stanův syn, sám Uhřata zastavil
a své Čechy smrti zbavil.
15. Ten jinoch krásný div nad Uhry dokázal,
mnoho hrdinství do sebe ukázal.
V krvi do kotníků se brodil,
kam se jen obrátil.
Pohříchu, ten tu sešel. [šel,
20. Ota, kníže moravský, pro kratochvíli na horu vy-
neboť stranou za horou dlel
a o tom skutku nic nevěděl.
Když spatřil, jak útočí na české stany,
křikl na své Moravany
25. i jali se Uhřata se dvou stran bítí
a žádného neživiti.
Král a kníže, když to zvěděli,
bez porizení ten sem, ten tam běželi.
Kníže i mrtvého Jiříka jal se ctíti,
30. jeho dětem kázal na štítě červené a bílé prouhy
Neboť šlechtitný Jiřík hrdinsky bojoval, [nositi.
když Uhřata rubal.

- Kníže Vladislav, ditek nemaje,
na bratra Bořivoje velmi spoléhaje,
35. před zemany. pozvav jeho,
postoupil mu knížectví svého.

LXIII. O VYPUZENÍ VLADISLAVA A BOŘIVOJE.

- Když Bořivoj knížetem byl,
slibu zemanům neplnil.
Do rady počal Němce bráti,
proto jeho bratr jal se naň hněvati.
5. Vzav si do komnaty jej samého [ho.«
řekl: »Brachu, třeba mi s tebou mluvíti něco tajné-
Řekl: »Brachu, proč si z druhá příklad neběřeš,
že Němců od dvora neženeš?
Či nepamatuješ, co nám zlého učinili,
10. jak Němci náš rod zahubili?
* Vidallis kdy v jiné zemi v radě cizozemce?
* Kdo jest takový, ten škodu své cti chce.
* Ze své země se šlechetný ven nevydá,
* kdo se doma nezachová, ten u nás vytrvá.
15. Jak pak může cizozemec víru zachovati,
* jenž se se svými nemohl srovnati?
* Jak ten bude tobě dobře raditi,
* jenž myslí, jak by mohl uškoditi?
* Cizozemec nepřišel hledati dobra tvého,
20. ale proto, aby hledal užitku svého.

* Budeli se tobě zle vésti,

* kdo mu nedopustí do země léztí ?«

Kníže mluvil s ním:

»Ó přec já to dobře vím,

25. že když jsi ty knížetem býval,

toho, jenž tobě milý, jsi v radě míval.

A když já vládnu,

komu věřím, toho pojmu s sebou v radu.«

Praviv to, s lněvem z komnaty vyšel.

30. Kníže Vladislav s zemany před něho přišel,

řka: »Když ty nechceš na své dbáti,

já se chci v své knížectví uvázati.«

Ven z té síně jej vyvedl,

vyhnav ho čeleď svou přivedl.

35. Tu jeho Němci stáli

a přimluviti se neopovažovali. — —

Vladislav na knížecí stolec vstoupil,

po třech letech opět Bořivojovi knížectví postoupil.

Kníže Bořivoj v Sadské kostel postavil

40. a sv. Apolináři jej zasvětil,

že ho z vězení vybavil

a knížectví české opatřil.

Ale Bořivoj nedovedl té přízně zachovati

a jal se opět Němce do země zváti.

45. Když mínil, že by byl knížectvím jist,

poslal do Domažlic list,

aby Němce lesem do země pustili,

Domažlice jim s tím krajem postoupili. —

- Když to kníže Vladislav zvěděl,
50. zemanům takto pověděl:
»Ó ó — nemůže to tak býti,
musí on sám do Němec jíti.«
Vladislav se se zemí poradil,
Bořivoje opět s knížectví sesadil;
55. kázal mu do Němec jíti
řka: »Brachu, nemůžeš bez Němců býti:
beř se, brachu, na Rýn s nimi,
dobudeš císařství jimi.
Raději bych viděl smrt všeho rodu svého,
60. nežli hanbu nebo potupu národa svého.«

LXIV. O SMRTI BISKUPA HEŘMANA.

- Biskup Heřman se světa sešel.
neboť před jeho smrtí hlas přišel
řkoucí: »Tys dal židy křtíti,
proč jsi jim dovolil opět se požidoviti?
5. Měl jsi se jako zeď za právo postaviti:
a to bylo: křesťanstva netupiti.
Pojď na soud před soudce spravedlivého,
vydej počet, pastýři, ze stáda svého!«
S velikým piáčem se světa sešel,
10. Silvestr na biskupství vzešel.

O ŠLECHETNÉM SOBĚSLAVU I.

- Tehdy také umřel kníže Vladislav,
po něm se stal knížetem jeho bratr Soběslav.
Ten udatně Bavory pobil,
a v Čechách mnoho Němců zbil.
15. Císař Lotr, hodlaje Němců pomstíti,
počal do Čech mocně táhnouti,
řka: »Chci se za to odplatiti
a chci všecky Čechy zbíti.«
Když císař, pále i bije, k Chlumci dorazil.
20. kníže český tu se s ním zjevně v boji srazil;
Čechové za knížetem jako lvové šli,
svého knížete věrně střehli.
Od knížecích ran takové jiskry vzcházely,
že ho ne za člověka ale za ďábla měli.
25. Na zajatce ani na kořisti nedbali,
neboť nic jiného, jen jména dobrého hledali.
Tu Němce hrdinsky pobili,
císaře na útěku chytili,
biskupy a opaty zajali.
30. žádného jiného zajatce neměli.
Biskupy a opaty v brnění pod helmy vodili,
neboť Čechové takto mluvili:
»Kletby se vystříhejte,
kněží se nedotýkejte.
35. Jak jste je zjímalí, tak je nechte,
sena jim dosti jísti dejte;

neboť jiné nám spálili a pobrali
po vší zemi, kde stáli.«

Rádcové veleli je zbíti,

40. kníže toho nedal učiniti

řka: »Který původem kníže se rodí,
když ho zabijí, matka ho po druhé nezrodí.
Ale kterého knížete volení plodí,
toho knížete smrt nemnoho škodí;

45. neboť někteří jich smrti žádají,
nejvíce ti, kteří téhož naději mají.

Vězte, že když někdo může volbou knížetem býti,
od toho knížete nemůže nikdo zbaviti.«

Český sněm tu řeč si oblíbil

50. a císař to zemanům slíbil,

že zemi více nebude škoditi,
ale čest Čech že bude ve všem množiti.
Tehdy císař korunu zemi vrátí

řka: »Netřeba vám jí více kupovati.«

55. Neboť císař dříve nechtěl koruny dáti,

až ji musili předralo kupovati,
řka: »Vím to, že můžete krále míti,
ale korunu musíte ode mne vzíti.«

Ten boj se stal od narození Syna Božího

60. tisícího stého třicátého čtvrtého. [1126]

LXV. VÁLKA S POLÁKY. PRAŽŠTÍ ŽIDÉ.

Toho léta Poláci do země vrazili,
Čechové se s nimi v boji srazili.

- Tehdy Poláků mnoho zbili
a polskou zemi poplenili.
5. Tehdy nalezena sv. Vojtěcha hlava,
jeho divem ještě krvavá.
Tehdy kníže své zemi k okrase
zdí obnovil hrad v Praze. —
Tehdy také židé křesťanské dítky zbili
10. a z toho je usvědčili.
Kníže je kázal všecky zbíti
a jich domy vypleniti.
A když židy bili
a jich domy plenili,
15. v jich škole našli hada velikého,
v celé zemi nevidáno takového.
Věděli židé o něm, či nevěděli.
nikomu toho nepověděli.

LXVI. O SKONÁNÍ OPATA SV. PROKOPA.

- Léta od narození Syna Božího
tisícího stého čtvrtého, [1053]
za Oldřicha, knížete zlického,
totiž knížete kraje potom kouřimským zvaného.
5. sv. Prokop se světa sešel,
v němž veliký pomocník Čechům vzešel.
To Němec opat svědčil,
když ho sv. Prokop holí bil.

O VLADISLAVU, DRUHÉM KRÁLI ČESKÉM.

- Potom sešel šlechtitný kníže Soběslav,
10. po něm byl knížetem syn jeho Vladislav.
Ten nenásledoval otce svého,
byl přítel národa německého.
Ten hrdinství v ničem neukázal,
jen že se s císařem přátelstvím svázal.
15. Císař Bedřich Vladislava do Řezna pozval,
v Řezně ho za krále českého korunoval.
Král Vladislav do Prahy pod korunou jel,
velikou spoustu Němců s sebou měl.
Se smíchem počal k Čechům mluvit:
20. »Teď věříte, že jsem bez vás mohl cti dojíti?«
Synu jeho počala se ta řeč neslušná zdáti
a jal se pro tu řeč zemanům na otce žalovati
řka: »Nechci býti povinen věrností otci svému,
když vidím, že jest nevěren národu svému.«
25. Páni, když to znamenali,
ke královi se sebrali
a jali se s královicem Soběslavem raditi.
Uradivše se jali se ke králi mluvit
řkouce: »Králi, rač svých kmetů slovo slyšeti
30. a neměj za zlé řečníku, co budou mluvit.
Na to se tebe kmeti táží, kdo tě k tomu donutil,
že jsi všechnu svou moc i čest snížil?
Vždyť jsme s tvým otcem koruny bojem dobyli
a sami osobně se císařovy moci zbavili.

35. Jak ses odvážil korunu v Němcích bez nás přijmouti,
když jsi ji mohl proti vůli všech v Praze vzítí?
Když chceš s Němci přebývati,
jak pak se opovažuješ českým králem nazývati?«
Král déle nedal řečníku mluvíti
40. a počal jim císařem hroziti.
Zemané tu hned krále chtěli zabítí,
král ukryv se, musil ze země jíti.

LXVII. O SOBĚSLAVU, PŘÍTELI ČECHŮ.

Po králi syn jeho Soběslav knížetem byl.
Ten, kterého Němce spatřil,
k sobě přivéstí kázal
a nos jemu uřezal

5. řka: »Němče, po světě nesleď,
v své zemi mezi svými seď!
Pro dobré's od svých nevyšel:
pověz, pročs mezi cizí přišel?«
Jiní, to od knížete vidouce,
10. kde uzřeli jíti Němce,
jako na vlka volali,
uši a nosy jim řezali.
Kdo mu štít německých nosů podával,
tomu sto hřiven dával.
15. Po celém Německu hlas šel,
že jich Soběslav nenáviděl.

- Moudrý mn za dobré měl,
že cizozemců do země nepouštěl
* řka: »Dobrý svůj národ zvelebuje,
20. zrádce svého národa neoblibuje.
* Země jest matka každého,
* kdo jí nemiluje, nemám ho za šlechtetného.«
Tuláci se zemi české vyhýbali,
neboť se knížete Soběslava ostýchali. — —
25. Král se jal na Čechy žalovati,
císař mn kázal maličko sečkati:
»Pro tvého syna chci všecky Čechy zbíti
a v Čechách chci tě německým králem učiniti.«
Když tu řeč o Čechách zvěděl jeden hrabě
30. (to vám povídám divně),
nemohl do Čech posla míti,
až musil jednoho najmouti.
Soběslav v čas mše nemluvíval,
ani žádného poselství nepřijímal.
35. Posel hodlaje se knížete rychle zbaviti,
počal za mše knížeti poselství mluvíti.
Kníže na posla heknuv k Bohu vzdechl,
Němec zděsiv se zdechl. — —
Císař Čechům válku vypověděti hodlal,
40. ale posla nikde nenalézal.
Jeden udatný rytíř se vybral,
s tím poselstvím do Čech se bral
řka: »Co by tu kdo hrůzou strašil?
Vždyť jsem sám často jich deset plašil.

45. Bude-li mi něco chtíti učiniti,
tedy se s ním budu bítí.«
A když uzřel knížete posel,
stál, zděsiv se, jako osel.
Kníže k poslu blízko přistoupil,
50. z posla strachy duch vystoupil.
Tehdy biskup Silvestr sešel,
po něm na biskupství Menhart vzešel.

LXVIII. [SOBĚSLAV NĚMCE PORAZIL.]

- Císař chtěl Němce instíti,
počal s velikou mocí do Čech jíti.
Kde Brabanti a Friesové,
Porýnští i Švábové.
5. Bavoři a Duryňští,
Sasi i Flanderští,
ti se všichni na škodu Čechům vydali i sebrali;
někteří se se vši čeledí brali,
hodlajíce všechny Čechy zbíti
10. a zemi první osaditi.
A když císař, Lotr II., k Lodímu došel,
Soběslav proti němu jako se dvěma stádcí vyšel.
Spatřiv kníže malý počet lidu svého,
počal prositi na pomoc Křtitele svatého.
15. Zvědév o Česích, císař ku Praze lesem se bral
Soběslav se svými na vsi jeho čekal.

- Němci úvozem ku Praze jako zeď táhli
a Čechové, na jednom místě stojíce, je sekali.
Pak jedni v týl, druzí údolím v bok Němcům šli,
20. třetí mocně na ně vyšli.
Tak vše německé vojsko porubali,
ani císař ani knížata nezůstali.
Potok ten tři dni krvavý tekł,
neboť kníže před bojem řekl:
25. »Neživte chudého ani bohatého,
nezajímejte žádného!«
Tu kostel sv. Janu učinili
a směrem ku Praze na paměť kopec nanosili.
Mezi kořistí, kterou tu vzali,
30. půl třetího tisíce prstenů s ruk zbitých rytířů sňali.
Uslyšev Vladislav, někdy král český,
že zabit císař, bůh německý,
žalostí se roznemohl
a smrti ujíti nemohl.
35. Soběslav do Čech přinesl otce svého
a na Vyšehradě pohřbili ho.

LXIX. O SYNECH SOBĚSLAVOVÝCH.

Potom zvolili císaře jiného.
Ten poznav v Soběslavovi muže udatného,
že jest hotov za čest svého národa umříti,
počal se k němu dobře míti:

5. neboť nevěděl co sobě počíti,
že dvou set rytířů nemohl tehdy míti.
A ti všichni byli v Čechách zbiti
a bez mála nemohl ani jeden uříti.
Tehdy u císaře nebyla dobrá rada,
10. neboť v Němcích byla knížata mladá.
Tuto řeč může mi někdo za zlé míti,
* řka, že bývají moudré také děti.
* Vím to, že mladý, ač zřídka, moudrý bývá,
* ale věz to, že mladý zřídka své moudrosti užívá.
15. neboť cvik činí dobré řemeslo
* a časté zkoušení mistrovství nalezlo.
* Proto starý cviku a zkušenosti může užiti
* a v tom mladý starému nemůže roven býti.
Že je to pravda, císař dobře věděl
20. a proto žádné války neměl.
A také, že velmi sláb byl,
přítelem knížeti českému rád byl. —
Kníže Soběslav dva syny měl,
jeden Boleslav jméno měl,
25. druhému Přemysl říkali.
Těm Němci jména dali:
Boleslavu Bedřich říkali,
Přemysla Kunrátem nazývali.
Císař, nemoha Soběslavově moci uškoditi,
30. Istivě zamysлил jeho syny českým zvykům odučiti.
I jal se Soběslava prositi,
aby ráčil své syny k němu dovoliti.

- Soběslav nechtěl toho učiniti
řka: »Mohou se děti v mravech proměnití;«
35. pravě: »Císaři, to ty sám můžeš věděti,
že knížeti jest čest pro mravy své země míti.
Kdo se chce těch i oněch mravů přidržeti,
tím méně se bude svých krajanů držeti
a tím každý kníže svou čest ztratí.
40. Proto k tobě svých dítek nechci dáti.
Můj otec pro totéž ztratil hodnost svou
a ze země se bráti musil pro řeč německou.«

LXX. [RADA SOBĚSLAVOVA SYNŮM.]

- Císař jal se velmi naléhati,
až mu musil své děti poslati.
Tu svého národa čest jako vola za rohy pustil,
když k císařovi děti propustil.
5. Císař Soběslavovi věrnost slibuje
a jeho děti česky odučuje.
Kázal se jim německy učití,
domů jich nechtěl dovoliti.
Když již česky málo uměli,
10. po poslu oni to zvěděli,
že jejich otec velmi stůně.
Řekli: »Snad bez nás umřítí nemůže.«
Bez dovolení do Čech se vrátili,
otce nemocného zastihli.

15. Otec se jal k nim mluvit
řka: »Tomu vás chei učiti:
* nemá nikdo nic věrnějšího,
* nežli matku a otce svého.
Protož věrně vás chei tomu učiti.
20. čímž můžete cti dojíti.
* Zemi vám zůstavuji,
* národ váš vám doporučuji,
* abyste jej vždy množili,
* do země Němců nepustili.
25. Když německý národ v Čechách vstane,
našeho rodu všechna čest přestane.
Neboť zradí zemi i knížata,
pročež bude naše koruna do Němec vzata.
Němci se nejprve krotí,
30. ale jak se rozmnoží,
tehdy na svého pána nedbají,
ze své země pána sobě hledají.
Kdybych mohl i po ptáčku zvědět,
že budete s Němci držeti,
35. kázal bych vás do koženého pytle vložit
a v pytli ve Vltavě utopit.
Snadněji bych vás oželel,
než bych hanby svého národa, třebas mrtev leže,
I kázal zemanům před sebe jíti, {želel.«
40. jal se k nim takto mluvit:
»Já vám děkuji z pravé víry,
neboť jste ji ke mně měli bez míry.

Prosím, touž mějte k dětem mým,
budouli držeti k svým.

45. Nebudouli milovati svých,
nedbejte nic o nich;
vší věrnosti k nim prázdni buďte,
za knížete sobě od pluhu oráče opatřte.
Spíše oráč bude kníže dobrý,
50. než věrně se s Čechy srovná Němec takový.»

LXXI. O BEDŘICHOVI A O KUNRÁTU, SOBĚ- SLAVOVÝCH SYNECH.

- Tak ten šlechtetný kníže sešel,
jeho syn Bedřich na stolec vzešel.
Ten počal Čechům na hanbu mluvíti,
Němce jal se v zemi množiti.
5. Toho Čechové ze země vypudili,
Kunráta knížetem učinili.
Tím své škody zle polepšili,
neboť za býlí kopřivu proměnili.
Neboť ten počal bratra následovati.
10. Němce mocně do země zváti.
Poláci, když to znamenali,
že Čechové svého knížete nedbali.
náhle na zemi udeřili
a velikou škodu učinili.
15. Čechové na ně s knížetem chutě vyrazili.
bojem udatně je podstoupili.

- A když je tu pobili,
knížete ze země vypudili,
řkouce: »Tobě smrdí česká duše,
20. honem do Němec, bídná kuše!«
Na hranici ho vyprovodili,
pak jej na hranici zabili.
Neboť říkal: »Smrdí mi česká duše,
právě jako scíplá kuše.«
25. Tehdy biskup Menhart sešel,
na biskupský stolec Daniel vzešel.

LXXII. [O STANIMÍROVI.]

- Tehdy jeden z knížecího rodu v Němcích dlel,
ten sobě jmeno Stanimír měl.
Ten počal tak mluvit, [vypuditi.
kdyby měl moc, že by chtěl z Čech všechny Němce
5. Větší menší přemluvili,
tak Stanimíra knížetem učinili.
Ten počal Němců do země nepouštět,
kázal nosy Němcům řezati.
Když se ve všechny hrady uvázal,
10. lásku již Němcům ukázal.
Jal se Čechům hlavy srážeti
a Němce velmi množiti.
Dvůr všecken německý měl,
Čechů před sebe nepouštěl.

15. Na hradě pražském hraběte německého usadil,
všechny hrady Němci osadil,
I jal se kníže Stanimír Čechům mluvití,
řka: »Proti vaší vůli Němci zde budou bydliti.«
Zemané na Křivoklát se tajně sešli
20. a tu v tajnou radu vešli.
Pro Bedřicha poslali
a tu jemu radu dali,
aby s Křivoklátu výpady činil,
Stanimíra ze svého knížectví vinil,
25. řka: »Já nechci býti bez knížetství svého,
pro své chci tě zbaviti života tvého.
Však přece, chcešli mi stříbro dáti.
nebude tebe více upomínati.«
Tomu Stanimír počal rád býti
30. i kázal se všem Němcům sejíti.
aby před ním na roku byli
a mu věrně radili,
jak by Čechy oklamali
a sami v zemi ostali.
35. Když se všickni Němci sešli,
na Bojiště s knížetem k roku přišli,
Stanimír, jda k roku, Němcům mluvil
a je této lsti učil:
»Když vám řeknu: ‚Proměňte se, proměňte!‘
40. tu rychle v brnění se oblecte.
Nemáli po naší vůli býti,
nemeškejte Bedřicha zabíti!«

- Čechové Stanimírovu lest zvěděli,
brnění pod šaty k roku vzali.
45. Bedřich jal se na Stanimíra žalovati,
že se opovážil v jeho zemi uvázati.
Hned se Stanimír jal hněvati
a jal se německy volati:
»Proměňte se, proměňte se!
50. a pohromadě držte se!«
Když se chtěli Němci v brnění obláčeti.
Čechové se je jali pobíjeti.
řkouce: »Tuto se proměníme,
červeného vám roucha ukrojíme.«
55. Tu Stanimíra s jeho Němci zabili,
zemi od Němců vyčistili.
Kteří na hradech zůstali,
zvěděvše o svých, všichni prchali.
Tak Bedřich knížetství obdržel
60. a se svým národem stále držel.
Němců více nemiloval
a jim, jako otec, nosy řezal.
Pro to měl čest velikou,
nebo mlýny klepané lépe melou.

LXXIII. JAK MORAVA SVÝCH KNÍŽAT POZBYLA A K ČECHÁM PŘIŠLA.

Moravský kníže nechtěl bratru sloužiti,
proto kníže Bedřich musil naň jíti.

- Ale že neměl lidí dost,
Vršovice přijal na milost.
5. Ale, aby svou hanbu měli na paměti,
kázal jim bradatici na štítě míti,
jíž byli jejich příbuzní zbiti
a kázal jim jejich dědiny vrátiti.
Tak kníže Bedřich do Moravy šel,
10. kníže moravský proti němu vyšel.
Tu ukrutně Bedřich Moravany pobil
a veškeré Moravy dobyl.
Rod knížete moravského všecken Bedřich zhubil
a dva mocné znaky moravské v boji zahubil,
15. že se víc nemohli zotaviti,
neboť bez mála tu všickni byli zbiti:
v zeleném ruka bílá s větvičkou zlatou,
v zlatém paní se střelou rohatou.
V Čechách také zahynul znak jeden,
20. neboť ten rod byl zbit všecken:
v zlatém černé nad uhel kly dva:
po tom věz, že válka mezi příbuznými jest nebez-
Tehdy Morava knížat prázdná byla [pečna.
a od toho času českým knížatům sloužila.
25. To se stalo od narození Syna Božího
tisícího stého osmdesátého čtvrtého. [1185]

LXXIV. O BOJI ČECHŮ S NĚMCI.

Toho léta kníže Bedřich se světa sešel.
na jeho stolec syn jeho Ota vzešel.

Toho léta také poliané Jeruzaléma dobyli.
a co v něm bylo křesťanů, všechny zbili.

5. Pak kníže Ota, spravovav zemi i svůj národ v po-
zemřel ve vysokém věku. [řádku.

Po něm syn jeho Václav jako raný květ vzešel,
ale že pravé vláhy neměl, opuštěn sešel.

Počal velmi Němce milovati

10. i dědiny jim dávati.

Proto ho v žaláři zahubili.

Němců tehdy mnoho zbili. —

Bratra jeho Přemysla knížetem učinili,
toho také pro Němce vypudili.

15. Tehdy knížete Oty bratr, Břetislav, po Danieli bis-
ten místo knížete zemi spravoval. [kupoval,

Ten kníže Srby hrdinsky pobil,

mnoho jim měst a tvrzí dobyl. — —

Kníže Přemysl do Čech s Němci se vrátil,

20. na Bojišti udatně se postaviti odvážil;
neboť císařovu moc všecku s sebou měl

jen že císař sám tu nedlel.

Čechové se do Prahy sešli,

na Bojiště k nim vesele vyšli.

25. Neboť že prorokováno, řkali,
že na Bojišti Čechové jisté vítězství měli.

Tehdy velmi zima bylo

a také krutě mrzlo.

Čechové v Praze dosti tepla měli.

30. Němci na poli studeni byli.

- Když se Němci s Čechy srazili,
 Čechové na Němce udatně narazili.
 Knížete Přemysla zabili.
 tři tisíce dvě stě slovutných Němců zbili.
35. Krev po mečích do řader tekla
 a v řadrech jim mrzla.
 A když doma brnění svláčeli,
 po jizbě krvavé potoky tekly.
 Zač by byli to štěstí dali,
40. když již ve svých domech stáli,
 když jich meče šterbivé byly,
 s brnění krvavé potoky tekly
 — a přece sami zdrávi byli.
 kořist jich paní viděly.
45. Sluší každému dobrým býti,
 * neboť o jeho cti budou po stu letech mluvíti.
 V tom boji mezi nejlepšími Chval byl.
 ten na štítě ostrev nosil.
 Tn znak ostrve k slávě přišel.
50. dobře by bylo slyšeti, jak ten rod nejprve vzešel.

LXXV. O VYZDVIŽENÍ SV. PROKOPA.

Leta od narození Syna Božího
 tisícího dvoustého čtvrtého [1204, 4. VII.]
 bylo sv. Prokopa vyzdvižení
 a jeho mezi svaté povýšení.

5. Potom kníže-biskup sešel,
Vladislav, jeho synovec, na knížectví vzešel. — —
Za biskupa Ondřeje zvolili,
toho ne podle práva zemané uctili.
Nedali se mu v statky uvázati
10. ani ho nechtěli poslouchati,
že Němci v Praze obročí dal
a Němce na svůj dvůr vzal.
Biskup, proklev zemi, do Říma šel,
v krátkce v chudobě v Římě sešel.
15. Kníže Vladislav kardinála do země povolal,
ten veškeru klatbu nad zemí odvolal.
Pelhřima na biskupství zvolili
a s velikou slávou ho světili.

LXXVI. O PŘESTUPKU PŘEMYSLA, KRÁLE TŘETÍHO.

- Toho léta kníže Vladislav sešel.
syn jeho Přemysl na stolec otcův vzešel.
Ten počal nemoudře mluvit [ze země vypuditi.«
řka: »Vy, Čechové, ani s Bohem nemůžete mne
5. Pro to slovo chtěli jej Čechové zabíti,
kníže, skrývav se dlouho, musil ze země jíti.
Když kníže na císařově dvoře pobýval,
dokud peníze měl, dotud ctěn býval,
ale když nic neměl,
10. jako kterýkoli chlap platil.

- K tomu ho jeho chudobný stav přinutil,
že svýma rukama pracovati musil.
V Řezně kolem vzhůru kamení tahal
a v tom za dva penízky celý den pracoval.
15. S knížetem Smil Světlík byl,
ten s knížetem v kole chodil.
Jeden mu mzdy nechtěl dáti,
nedostav jí, jal se Bohu žalovati.
Kníže se na svůj stav rozpomene
20. a to mu na mysli tane,
že pro jeho řeč nemoudrou Bůh to naň dopustil.
Jal se s pláčem prositi, aby mu to Bůh odpustil.
A když v tom stavu v Řezně byli,
jeden svátek nic jísti neměli.
25. Vladař, jenž jméno Bořek měl,
ten knížeti velmi věren byl;
ten knížete v Řezně našel
a sto hřiven zlata mu přinesl.
A když kníže spatřil to zlato,
30. hled, jak on dbal na to!
Ačkoli velmi chud byl
a jísti nic neměl,
usmáv se, začal se Smila tázati,
umíli zlato plavati?
35. Smil mysle, jak za zlato chleba koupiti,
usmívaje se řekl: »Bylo by to zkusiti?«
Kníže řekl: »Hled na to!«
a hodil do Dunaje zlato.

Smil s hlavy si vlasy dera

40. řekl: »To letí! Herá, čerte, herá!«

I jal se Smil na knížete hněvati,

knížete velmi peskovati

řka: »Chudý kníže, co budeš dnes snídati?

Kdyby svátek nebyl, pro kus chleba bys musil den

45. Kníže řekl: »Toho nechci učiniti, ícelý hlínu šlapati.«

raději budu v kole choditi.«

Tak se své chudobě zasmáli,

neboť každý den za chléb robotovali.

To naň Bůh dopustil,

50. že nemoudrou řeč ze svých úst vypustil.

Když se pokál ze svého hřícha,

přišla mu Boží útěcha.

Čeští páni proň poslali,

zemi mu opět odevzdali.

55. Kníže jal se své milovati

a na Němce nic nedbati.

LXXVII. O ZAHLAZENÍ DĚPOLTA, KNÍŽETE ZLICKÉHO.

Tehdy kníže Děpolt zlický,
jenž by nyní slul kouřimský,
nechtěl knížeti Přemyslu sloužiti,
kníže Přemysl musil naň jíti.

5. Kníže Děpolt naň vyšel
a v tom boji Děpolt sešel.
Zlickov město dobré bylo,
nad ním tvrdé opevnění stálo.
Čechové před Zlickov přišli
10. a úprkem do příkopu vešli:
všichni: »Zkouříme, zkouříme!« říkali,
proto to město Kouřim nazvali.
Děpoltův lid do Polska šel,
tu bez mála všečen se světa sešel.
15. Tehdy kněžna Svatava kázala v Praze most udělati.
kníže kázal mnoho německých horníků zbíti. — —
Kníže v městě v okně stál
a na město se pilně díval.
Ejhle, z Řezna měšťan jel,
20. jenž mu dva penízky dlužen byl.
Před soudem jal se naň kníže žalovati,
že mu jeho mzdy nechtěl dáti,
řka: »Táhl jsem vzhůru jeho kamení«
a ukázal mu všechna znamení.
25. A když mu to zaplatí,
řekl: »Budu je ofěrovati,
neboť jsem za ně celý den musil dělati;
proto je bezpečně mohu Bohu dáti.
K tomu mne Němci připravili:
30. moji Čechové právem mi to učinili.«

LXXVIII. O KRÁLI PŘEMYSLU I., JEHOŽ CÍSAŘ OTAKAREM NAZVAL.

Císař Ota na Sasy šel,
kníže k němu do Sas přišel.
Kníže sám o sobě se rozložil
císař se svými jinde byl.

5. Sasíci na české stany udeřili,

Čechové je tu pobili.

Znovu je kníže Přemysl pobil,

mnoho tvrzí na Sasích dobyl. —

Proto počal císař Přemysla milovati,

10. kázal mu se korunovati.

Na biřmování císař knížeti roušku uvázal

a Otakar, totiž Otě mil, mu říkati kázal.

Druhým ocasem obdařil lva bílého,

Budyšínem a Zhořelcem rozšířil zemi jeho.

15. Tehdy ta města císař dědičně mu dal,

před knížaty prstenem mu je odevzdal.

Tak Otakar, král třetí, v Praze korunu přijal,

pak ležel na Křivoklátě se Smilem a hodoval.

Čechové všechny své nepřátele zbili.

20. Tak všechny sousedy zděsili,

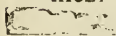
že po všem Německu jali se mluvit:

»Ten válčí s Čechy, kdo nechce živ býti.«

LXXIX. ZLĚ MRAVY ČESKÉ.

Pak na velikou rozkoš se oddali,
proto o dobré jméno nic nedbali.
Staří se jali doma jako vepři týti,
mladí začali s ohaři loviti.

5. Od toho času šlechtici toho se přidrželi,
co dříve pacholci za úkol měli.
Dříve psy do zvláštního domu s pacholky odlu-
a sami čistý dům mívali. [čovali
Dříve páni často se sjížděli,
10. o cti a o pokoji mluvili.
Dříve lovci sami lovili,
páni k nim na čas jezdili.
Dříve za říjení páni se sjížděli,
pohromadě ve veselí pobývali;
15. obyčejně v radě sedávali,
pokoj v zemi veliký zjednávali.
Ale tehdy páni pacholky ze sebe dělali,
v jednom domě s ohaři bydleli.
To si za kratochvíl a za čest přijali,
20. že jen o ohařích mluvivali.
Proto se jali v statecích chudnouti,
pro psí smrad brzo mříti.
Od té doby silní lidé krátký věk měli,
mnozí nemocní na nohy leželi.
25. Dříve, na vojnu jdouce, své země nehubívali,
mezi nepřátely mečem dosti dobývali,

- pak dříve než na nepřátely vycházeli.
svou zemi hubili.
V tom tehdy dobře činívali,
30. že zádušního neplenívali;
potom některé vladycké šetřili,
ale zádušní pustošili.
A když na vojně medovinu vypili,
beze cti se vždy vrátili.
35. Dříve ve třech dnech do vojny povstávali;
pak čtvrt leta napřed vojnu vyhlašovali.
Tak se tehdy proměnili,
tím jména dobrého pozbyli.
Tehdy kněz Pelhřim z biskupství odstoupil.
40. kněz Jan na biskupství nastoupil.

LXXX. JAK DOMINIKÁNI DO PRAHY PŘIŠLI.

- Léta od narození Syna Božího
tisícího dvonástého dvacátého sedmého, [1226]
dominikáni do Prahy přišli
a k sv. Klimentu do Poříčan vešli.
5. Tehdy u sv. Klimenta u mostu poustevnice byla,
ta právě jméno Trubka měla.
Ta se jala mluvíti,
že sv. Kliment jim velí sobě u mostu sloužiti.
Proto dominikáni z Poříčí vyšli
10. a k sv. Klimentu k mostu přišli. — —

- Lipolt, rakouský vévoda,
ten veliký svoboda,
vyzkoumal krále českého
a uvázal se v zemi až do hradu znojemského.
15. Král byl líný na vojnu vstáti
a jal se k němu posly posílati.
Vévoda spatřiv, že se král nebude brániti,
jal se vší Moravy pleniti.
Král přece k němu počal posly posílati
20. a vévoda mu počal sliby slibovati.
I jal se Moravu hubiti,
přece Čechů nemohl na vojnu vzbuditi.
Tehdy vévoda jal se mluvíti:
»Dokud budu živ, musí mi Čechů žet býti.
25. že v málo dnech ti hrdinové zlenivěli
a své dobré jméno tak rychle ztratili.«

LXXXI. O VÁCLAVU, ČTVRTÉM ČESKÉM KRÁLI.

- Tehdy král Přemysl (Otakar) se světa sešel,
syn jeho Václav na jeho stolec vzešel.
V tu dobu Lipolt dokonal,
Bedřich Udatný v Rakousích panoval.
5. Kníže Václav poslal pro Míšenského,
s ním a s Čechy šel na Rakouského.
Hleď, jak se Čechové změnili!
Ti, kteří císaře sami pobili,

- pak na vévodu sami se neodvážili jíti,
10. až musili pomoc míti.
I zhubil Bedřichovi zemi jeho
a dobyl na něm opět svého.
Proto Rakouský svou škodou vždy Čechy vinil,
kníže český mnoho výprav proto naň činil. —
15. Potom se kníže korunoval,
tím všechnu svou slávu zosnoval.
I počal král se psy obyčejně honiti,
se psy v svém domě bydliti.
Ztratil oko, za zvěří honě se.
20. jal se přebývati v lese.
Na Křivoklátě přebýval
a na Prahu nic nedbal.
Ale že se psy rád bydlel,
snad proto v noze bolest měl. — —
25. Jak se na království korunoval,
za svůj rod se styděti jal.
Kázal ze Stadie rod svůj vyhnati
a tu ves veškerou Němcům dáti.
Páni pod sebou větev podřali,
30. že králi proto nic neřikali:
neboť viděl, že netřeba míti péče na pány.
rozdělil Němcům své dědiny v lány. —
Tehdy kněz Jan biskup sešel,
na jeho místo Bernard vzešel.
35. Ten byv biskupem čtrnáct let sešel
a Mikuláš na biskupský stolec vzešel.

LXXXII. O KARTASÍCH.

Leta od narození Jezu Krista milostivého
tisícího dvoustého čtyřicátého druhého, [1240]
kartasi chodili,
tatarští zvědové byli.

5. Na pět set těch lidí šlo
a takové jich chování bylo.
Kloboučky velmi vysoké měli,
roucho krátké a tobolky nosili;
Všichni v spodcích chodili,
10. holi dlouhé v rukou drželi.
Když píti chtěli, s břehu nakloňmo pivali,
když chleba prosili, »kartas boh« tak mluvivali:
proto jim kartasi říkali.
Lomničtí kartasa na štít vzali.
15. Ti lidé, když k Rýnu došli,
zase nazpět šli.
Ach, české nerozmyšlení
a nemoudré dopuštění,
že dali neznámým lidem po zemi se toulati,
20. po své zemi dali leckomu vyzvídati.
Jací jsou to lidé, měli zvědět,
skrze svou zemi neměli jich pouštět. —
V létě Tataři vytáhli
a třemi proudy přitáhli.
25. Jako po své zemi všude šli,
neboť zvědové je vedli.

- Jedni na Rusi Kyjeva, města velikého, holuby dobyli,
druzí krále uherského pobili,
třetí všecko Polsko zhubili
30. a mnoho křesťanů zbili.
Před Olomoucí se stavili,
tu Tataři královice ztratili.
Jeho pěstouny Tataři zjímali
a před městem je svázali.
35. Že svého královice neopatrovali,
proto je nepřátelům na smrt dali.
Tataři se zpět vrátili,
před Vratislaví se položili.
Kníže Jindřich proti nim vyšel,
40. tu velmi žalostně sešel.
Na kopí jeho hlavu Tataři nosili
a všecku zemi hubili. —
Tehdy Čechové, Tatarů se bojíce,
mnoho práce měli. hrady stavějíce.
45. Král jal se Prahu zdí hraditi
a s hradu cesty k řece jal se se zdmi činiti.
Tataři všecko Polsko zhubili,
až se před Kladskem zastavili.
Do Čech přišlo z Němec mnoho lidí,
50. král šel mimo Žitavu na Tatary s nimi.
Tataři, když to zvěděli,
zpátky hned ustoupili;
neboť zvědové jim řekli: nikoho se nebáti,
kromě českého krále, toho nikoli nevyčkávati.

LXXXIII. O KRÁLI VÁCLAVOVI A O CÍSAŘI BEDŘICHOVI.

Císař Bedřich poslední sněm svolal.
Jakmile to král český zvěděl,
k dvoru jel.

Tu se veliký počet knížat sešel.

5. Mezi jinými tu opat z Fuldy byl,
velmi se zpupně měl.
Tomu se s králem českým přihodilo státi.
Jal se opat krále peskovati
řka: »Kdybych u tebe seděl blíže,

10. postavil bych tvůj stolec níže.
Měl bys ve mně souseda zlého,
učinil bych z tebe králíka malého.«
Ojří cizinec, když to zaslechl,
přistoupil blízko a vzdechl.

15. Oblek na ruku brněním rukavici,
udeřil opata po líci:
»Věz, pope, že s králem stojíš!
Proč svou řeč tak velmi strojíš?
Snad jsi měl pěstouna zlého,

20. nenaučil tě, jak ruce držeti u vzácného.«
Opat, dostav ránu po líci,
protřev rukou svou kšticí,
do svého obydlí šel
a víc ke králi na řeč nepřišel. —

25. Přátelé dali králi věděti,
že ho císař chce zajmouti.
Král se svými jal se raditi,
co by bylo třeba učiniti.
»Císař chce v Čechách a na Moravě šest měst
30. a pro ta mě chce zajmouti.« [míti
Páni řekli: »Toliko dříve nebývalo
aniž se nám to od kterého císaře stávalo.
Tímli nás chce porobiti?
Než se to stane, dejme se zbíti.
35. Králi, když nemůžeš z města odjeti,
sluší se hrdinsky držeti.«
Císař hned pro krále poslal,
král před něho s malým počtem se bral.
Druhým kázal se připraviti
40. řka: »Hned chceme domů jeti.«
Když král k císaři šel,
plné ulice lidí ozbrojených viděl.
Král před císaře do komnaty šel,
Ojř za králem do komnaty násilím vešel.
45. Ten v královu rouchu zavínut meč držel,
tajně u sebe nůž měl.
Král císaře za obojek chytiv
a nůž k hrdlu přiloživ,
jal se k císaři mluvit —
50. tehdy Ojř jal se krále mečem brániti:
»Císaři, buď musíš tuto zabít býti
nebo mne tuto ubezpečiti,

- abych mohl z města volně vyjít
a po vůli do své země jít.«
55. Císař musil vše slíbiti,
což královi libo, vše učiniti.
Král se ctí z města vyšel
a tak do svých Čech přišel.

LXXXIV. [O TURNAJÍCH.]

- Král, pozvav Ojíře hrdinu,
daroval mu dědičně Bílinu.
Ojír turnaje do Čech přinesl,
tím chudobu do země vnesl,
5. Od té doby jali se na turnaje jezdit.
zbytečné útraty činiti.
Jali se dětinská roucha a čabraky na koně stříhati,
aby se mohli mnohými rouchy ukázati.
Moudří se jim vždy posmívají,
10. že s nich lotři čabraky trhají.
Když bylo třeba na užitečnou vojnu jeti,
neměli kde potřeby vzíti.
Nedovedu to zvědět:
kéž by někdo ráčil povědět,
15. proč Čechové za něco stáli,
když turnajů a klaní neznali!
Jak se jali v turnaje hrát,
tak počali za nic v boji nestát,

- že jsou někteří dobří turnajníci,
20. kteří jsou v boji praví špatníci.
Všem turnajníkům toho jména nedávám,
přec já jich dosti znám.
Říkají, že by nynější lepší byli:
kdyby mi císaři třikrát pobili, [po boji sňali.
25. až by půltřetího tisíce prstenů s ruk zbitých rytířů
tehdy by v své řeči pravdu měli.

LXXXV. O BOJI KRÁLE VÁCLAVA SE SYNEM.

- Král Václav štědrý byl,
ale Němce velmi plodil.
Proto se někteří páni proti králi vzbouřili
a syna Přemysla proti němu vzbudili,
5. léta od narození Jezu Krista milého,
tisícího dvoustého čtyřicátého osmého. [1248—9]
Toho času jeden šlechtic v zemi žil,
ten Ctibor »moudrá hlava« zván byl;
toho rady mnohý v zemi poslušen byl,
10. však často nemoudře mluvil,
řka: »Já mohu radu i Bohu dáti,
mohl by mě rád do své rady přibrati;«
zase řka: »Musil by Bůh mnoho mysliti,
aby mne mohl chudým učiniti.«
15. Ten knížete Přemysla proti otci vzbudil
a ten první se svým synem Jarošem krále potupil.

- I jal se kníže měst dobývati
a hanby svého otce hledati.
Všechn lid s knížetem šel,
20. král Borše a Havla a málo starých měl.
S těmi, jak mohl, král se bránil,
ale kníže po zemi volně jezdil.
Ti, kteří tehdy s knížetem byli,
ti Havlovi a Boršovi pálili.
25. A kdež Němce potkali,
ihned mu nos uřezali.
Boreš s Havlem ze země jeli,
mnoho lidí s sebou přivedli.
Tehdy kníže před Mostem ležel
30. a Boršovi statky pátil.
Tu ti dva páni knížete podstoupili
a udatně ho pobili.
Ti dva páni jali se za knížetem jezdit,
kníže se nemohl sebrati.
35. Kníže se svými pomocníky otcí na milost šel,
jen Ctibor se svým synem ze země vyšel. —
Král kázal svého syna s jeho oblíbenci k obědu po-
kázal jim královský oběd dáti. [zvati,
Když za stolem vesele seděli
40. a již bezpečni byli,
král poslal všem ryby bez hlav syrové.
Spatřivše to, seděli jako známění vlkové.
Knížete stříbrnými okovy spoutali,
jiné všecky do věže vmetali.

45. Knížata knížete z vězení vybavili,
ale druzí po tři léta ve vězení byli. —
Němci Ctibora rádi přijali,
bezpečnost mu dávajíce, velmi jej ctili.
Potom ho i se synem králi prodali,
50. do Prahy je svázány poslali.
Král kázal Ctiborovi na Petříně prknem hlavu sra-
syna Jaroše na kolo vbítí. [ziti,
Ten, jenž říkal, že by mohl i Bohu raditi,
nedovedl sebe ani syna smrti zbaviti.
55. Když Ctibor na smrt šel,
toto lidu pověděl:
* »Kdo strasti všeliké se zbýti chce,
* neklad' prstu mezi dvěře a veřeje.
* Věz jistě, že tě uskřípne:
60. tak všecky příbuzný hněv mine.
* Tím míním: kdo bez škody zůstati chce,
* do sporu příbuzných nemíchej se!
* Řekni: »Svoji se psi hryzte
* a cizí nepřistupujte!«
65. Že jest to pravda, svou smrtí jsem zapečetil,
běda mně nebohému, že jsem to tak pozdě pocho-
[pil.«

LXXXVI. O KŘIŽÁCÍCH A ŽIDECH.

Tehdy křižáci do Čech přišli,
ti nad židy od papeže moc měli.

- Tu moc množstvím stříbra získali;
s sebou mnoho lidí měli,
5. chtěje od židů veliké peníze bráti
anebo je všecky zjímati.
Král na tu válku počal nedbati,
praviv obojím: »Nechci se do toho míchati.
Drž se každý svého práva,
10. kdo zvítězí, hlava jeho buď zdráva.«
Král židům, aby se bránili, znamení dal:
»Zbijeteli je, nepočtu vami za vinu« říkal.
Židé tajně brnění a lidi si opatřili.
Když na ně křižáci udeřili.
15. židé křižáky pobili,
na dvě stě Němců tehdy zbili.

LXXXVII. O SKONÁNÍ SV. ZDISLAVY.

- Léta od narození Jezu Krista milostivého
tisícího dvoustého padesátého a druhého
svatého života paní Zdislava se světa sešla,
pro niž nešťastným veliká útěcha vzešla.
5. Pět mrtvých vzkřísila,
mnoho slepých osvětila,
chromých a malomocných mnoho uzdravila,
jiným nešťastným veliké pomoci činila. [znásilnil,
Stalo se, že pan Vseslav, šed k židům, židovku
10. pak žid, do domu jej přivábiv, do sínrti ho zardousil.

Přátelé ho pomstili
a proň mnoho žldů zbili.
Král ty všecky chtěl zbíti,
musili všichni ze země jíti.

15. Pak milosti královny nabyli
a s židy se smluvili.
Ale že se židy bíti opovážili,
proto židovský klobouk na štít vzali.

LXXXVIII. [VOLBA CÍSAŘE, VÁLKA S UHRY.]

Tehdy říšský král volen byl,
proto tam král rychle tři pány vypravil:
Hrona z Náchoda, Smila Světlického
a pana Havla Jablonského.

5. Hron byl v radě ze všech nejnoudřejší nazván,
proto mu byl říšským králem český lev na zlatém
Havel kopím dobyl polovičního, [štíťě dán.
pan Smil kláním dobyl za znak kapra červeného. —
Tehdy Uhři Moravu zhubili,
10. ale Uhři knížete Přemysla nikde nezbili.
Kam se jen obrátili,
všude Přemysla viděli.
Tomu se Uhři velmi divili
a škodu od něho velikou měli.
15. A když Čechové přišli,
Uhři tajně ze země vyšli.

LXXXIX. O PŘEMYSLU II., PÁTÉM KRÁLI ČESKÉM.

- Toho léta král Václav sešel,
po něm Přemysl jako krásný květ vzešel.
Jako by růži prostřed louky postavil,
tak Bůh českou zemi Přemyslem proslavil.
5. Velmi krásné mravy měl,
postavy hrdinské byl.
V radč nebylo moudřejšího,
v mládí nikde knížete štědřejšího.
Uměl rozuměti každému stavu,
10. s úsměvem před každým sklonil hlavu. — —
První vojnu proti Prusům udělal:
z polianů mnoho křesťanů nadělal.
Tehdy bavorští loupežníci do Čech jezdívali,
mnoho nešlechtnosti dělávali
15. i veliké pány jímali,
paní i také panny brali.
Tehdy kníže jal se vévodovi žalovati,
vévoda nechtěl svých potrestati.
Stalo se, že těch Bavorů skoro třicet jali,
20. vsadivše je po řadě hlavy jim stínali.
Spatřili, že jeden sešedivěl v letech patnácti,
očekáváje s hrůzou své smrti.
Přece mu neodpustili,
s jinými hlavu srazili.

25. Znovu jal se kníže žalovati,
vévoda začal na to nic nedbati. —
Kníže mlád jsa, mladého se skutku dopustil,
s malým vojskem vpad do Bavor, oheň pustil.
Pál země v popel obrátil,
30. uprostřed Bavor své stany postavil.
Sebrav své vévoda, dal knížeti pověděti,
že s ním zítra bude boj míti.
Spatřiv kníže, že s ním nemůže bojovati,
sám šestnáctý jal se k Rakousům utíkati.
35. Čechové kázali, aby za nimi střelci stáli,
sami k městu Cyrndorfu se bráti počali.
Nepřátelé se všech stran Čechy obstoupili.
V Cyrndorfu most Bavoři podřali,
tak že sotva visel
40. a div že nesletěl.
Nepřátelé rychle přikvapili
a k tomu městu Čechy zatlačili.
Když české vojsko k tomu městu došlo
a když po mostě šlo
45. tu se most s nimi propadl,
s mnohými dobrými do řeky spadl.
Okolo jiných zapálili město Bavoři,
kdo tam byli, umějí vyprávěti o tom hoři.
Musili Čechové vévodovi slíbiti,
50. že kde rozkáže, chtí se postaviti.
Vypraviv vojsko, kníže silně do Bavor šel,
ze země dříve nevyšel,

- až všechnu zemi popelem položil,
mnoho pustých hradů zůstavil.
55. Hradý velmi vysoké stály,
ale v krátkém čase Čechové jich dobývali.
A na hradech mnoho Bavorů tehdy shořelo
a mnoho pak hladem zemřelo.
Nebo těch válek kníže skoro deset učinil
60. a dokud byl živ, ze své škody je vždy vinil.
Mnozí šlechtičtí páni své hradý petlicí zavřeli,
se svou čeledí byli v Čechách a žebřali.
Toho času biskup Mikuláš se světa sešel,
po něm Jan štědrý na biskupský stolec vzešel.
65. Kníže Přemysl Markétu za choť pojal,
s ní věnem Rakousy dostal.

XC. O NAHÁČÍCH.

- Léta od narození Syna Božího
tisícího dvoustého padesátého devátého [1261]
starý blud novým způsobem na jevo vyšel
a toho léta do Čech přišel.
5. Naháči tehdy chodili
a všecku zemi prochodili.
Ti svůj hřbet obnažili
a v blátě ležíce biči bili
Ti služby boží tupili
10. i také kněží haněli

řkoune: »Naše jest lepší pokání,
nežli vaše nemoudré volání.«

I nutili v Boží službě přestati
a to se musilo státi.

15. Čeští páni, spatřivše je, jak tak chodí.
nevědonce, proč to činí,

taktéž se s nimi chodíce mrskali.

Paní, v svém houfu chodíce, taktéž dělaly.

Kdyby byli chtěli užitek duši mítí,

20. měli to od kněze za pokání vzíti.

Ale ti první naháči zlý úmysl měli,

neboť to pro čerta Lucipera, aby na svůj stolec

Když to na ně Římané zvěděli, [vstoupil, činili
všem ohněm, jako kacířům, životy odňali;

25. neboť kacíři byli.

svůj tajný blud tak zjevili.

XCI. O VÁLCE A O ROZVODU MARKÉTY RA KOUSKÉ.

Pak kníže šel na Belu, krále uherského.

na svého nepřítele dávného.

Když Čechové u Stožce leželi.

hrabě z Cyrdika a Weissově na výpravě byli.

5. Na ty Rakušany Plavci udeřili,

ti mnoho Rakouských zbili.

Pak Čechové a Uhři proti sobě šli,

s obou stran řeky Moravy se sešli.

- Uhři na tom místě dva dni státi slíbili
10. a Čechové zpátky ustoupili.
Uhři svého slova nedrželi,
té noci na Čechy udeřiti chtěli.
A jakmile Moravu přebředli,
hned na Čechy vyjeli.
15. Kníže český na Uhry se vrátil,
jme se s nimi bojovati.
Rod »Růže« nejprve Plavce pobil,
Boreš vozů uherského krále dobyl.
Když ty vozy domů přivezl,
20. prst sv. Jana Křtitele mezi klenoty našel.
Kdo bys chtěl ten sv. prst viděti,
na Osece mohl bys jej ohledati.
Tehdy kníže český statečně krále uherského pobil,
mnoha měst a hradů dobyl. — —
25. Kníže Rakousy po ženě měl,
odtud k moři všechnu země držel.
Potom se kníže korunoval
a tím všechnu svou čest zosnoval.
Markéta dosti letitá byla,
30. proto již na dívky naděje neměla.
Proto legát a Mohučský to manželství rozloučili;
Markétě za věno ani třísky neposkytli;
za Rakousy jí nic nedali,
proto-proti králi málem všichni knížata povstali.

XCII. O NÁSILÍ, JEŽ KRÁL ČINIL ČESKÝM PÁNŮM.

Léta od narození Syna Božího
tisícího dvoustého šedesátého čtvrtého [1266]
byl hlad v zemi veliký:
proto mřel mnohý lid, nejvíce plzeňský.

5. Potom král počal svých nedbati,
města i vsi počal Němcům dávati,
Němce jal se zdmi hraditi.
pánům počal násilí činiti.
Své vladaře na Vítkovice pustil.
10. násilí jiným pánům činiti dopustil. —
Proto se páni někteří rozhněvali,
Rudolfa, říšského krále, naň pozvali
řkouce: »Lépe jest dědictví pusto mítí,
než aby měli Němci na králův rozkaz držeti.«
15. Rudolf do Rakous přijel,
král, podle německé rady, k němu jel.
Tu král Rudolfovi vše své země odevzdal.
Rudolf, jiné sobě podržev, Čechy a Moravu králi
Král pustiv za rohy, počal za ocas chytati, [dal.
20. i jal se proti Rudolfovi jako bez vesla proti vodě
Ach, škoda krále šlechtného, [hrabati.
že nedbal národa přirozeného,
jímž nabyt jména dobrého
a také panství velikého.

25. s nímž by byl mohl více dobýti,
své nepřátele všechny zbíti. —
I jal se krá! svých tupiti
a kde mohl, je hubiti.
Záviše, výborného rytíře, ze země vyhnal,
30. Vítkovice s Ústského hradiště zahnal,
Budějovice odňal Čičovi,
Poděbrady Vilémovi.
Kladsko odňal Zvířetickým
a Louny Žerotínským.
35. Jiným pánům odňal mnoho jiného,
činil jim mnoho zlého.
Pana Beneše kázal ve věži upáliti:
ty skutky nemohly mu dobře dopadnouti.
Vdovy k Bohu naň žalovaly
40. i sirotci naň plakali.
Volání těch rovně před Boha šlo,
neboť se jim od krále násilí dělo. — —
Proto, když Čechů měl potřebí,
od nich míti nemohl hotové služby.
45. Či kleště liška vědomě ohryzla,
nouzi majíc potom od něho se vzdálila. [vinouti,
Taktéž král neodvážil se v nouzi k Čechům při-
věda, že nemohou smutku tolikého zlého zapo-
Řekl král: »Až se z vojny vrátím, [menouti.
50. Čechům velikou práci zavalím.
Chci Petřín šarlatem pokrýti
a na pražském mostě nebude Čecha viděti.«

- Zrovna živ býti nechtěl,
když takovou řeč zjevně měl.
55. Málo Čechů s sebou pojal,
s Němci, za své již je maje, se bral.
Záviše s Rudolfem šel se svými bratřími,
to králi českému škodilo velmi;
neboť ten jeho moc všecku věděl,
60. v jeho vojsku přátely měl.
Když z jitra již boj chtěli svěsti,
Záviše dal králi povědět,
kdyby mu chtěl milostiv býti,
že by mu chtěl z rána užitečně posloužiti.
65. Král na tu řeč nechtěl ani stan postaviti
řka: »Než bych to učinil, raději se dám zabíti.«
Tehdy král s Němci proti Rudolfovi do boje vešel
a pohříchu ten tu sešel.
Ta žalost se stala na den sv. Ruřa v pátek,
70. ten sv. mučeník jest veliký svátek,
léta od narození Syna Božího VIII.]
tisícího dvoustého sedmdesátého osmého. [1278, 26.

XCIIL. O RUDOLFOVI, KRÁLI ŘÍŠSKÉM.

Rudolf po bitvě do Čech šel,
ale markrabí braniborský přišel,
hodlaje za královice s ním bojovati.
Zvěděv to Rudolf počal ustupovati.

5. Braniborský markrabě v zemi se uvázal,
svého příbuzného, královice Vaňka, do Sas od-
Záviše Vítkovic pojal za choť královnu [vézti kázal.
a vedl proti Němcům úspěšně válku.
Měšťané do měst mnoho Němců pustili,
10. s nimiž měšťané zemanům mnoho zlého činili.
Poplenivše je vypálili,
zjímavše je, duši z nich vypudili.
Sami páni jali se vaditi,
to počalo zemi nejvíce škoditi. —
15. Znovu se jali mířiti,
proti Němcům výpravy činiti.
Časté boje s Němci mívali
a mnoho jich na Němcích získávali.
Okolo Prahy pan Ctibor Lipnický,
20. okolo svých statků Jaroslav Jablonský.
V Albrechticích Mutyně Skuhrovský,
a Hoříněvsi Mutyně Vřešтовský.
Tas Wiesenburský, Bertram s troubou Zebínský,
pan Hynek, slovný rytíř, vojensky
25. s cizozemci se srazili,
tu jich velmi mnoho zbili.
Pan Hynek z Dubé také rány dával.
od jeho rázů jako hrom hřímal.
Mlatem německé helmy koval.
30. z nichž světlý oheň vyskakoval.
Křičel vždy neustále:
»Vrhněte se, hrdinové, rychle na ně!«

- Jeho hrdinstvím Čechové vítězívali.
všechnu chválu mu vzdávali.
35. Kde se Čechové s Němci potkali,
mezi sebou se Němci ptali:
»Vidíte-li z Dubě pana Hynka?
Proti jeho ranám jsou naše helmy jako dýnka.«
Jakmile o něm zvěděli,
40. hned utíkali.
Tak se ho Němci báli,
až ho Děťřichem Berounským zvali.
Proto se Němcům české baby smály:
neboť kdežkoli je uhlídaly,
45. Hynkem Dubským je strašívaly. — —
Neboť dříve Čechové žalost mívali,
že je Němci zrovna vyhladiti chtěli.
Když vladykové do města jezdívali,
klobouk jim shodivše, hlavy jim stínali.
50. To se od měšťanů vladykům dalo,
mé oko to často vídalo.
Tehdy kněz Jan, šlechtetný biskup sešel,
po něm Dobeš na biskupský stolec vzešel.

XCIV. O HLADU, JENŽ BYL PO SMRTI KRÁLE PŘEMYSLA.

Po králově smrti třetí léto [iným Bohem prokleta,
byl hlad v Čechách. Práví, že to léto bylo sa-

- že lidé mrtvoím lidskou i své děti jedli.
Až hrůza bylo, tak velmi mřeli,
5. že v každém městě vůz byl,
ten nic jiného nečinil,
jen že umrlce vozil,
najednou více než deset do jámy shodil.
Pak příští rok takový dostatek byl,
10. že korec žita šest zlých penízků platil.

O VÁCLAVU, KRÁLI ŠESTĚM.

- Pak páni královice Václava ze Sas dostali,
všechna města i hrady zálabské zaň zastavili.
Pak kníže v brzku celou zemi cizozemců zbavil,
dobrý pokoj v zemi upravil.
15. Tehdy Závišovi pro matku hlavu sfal,
jeho bratry ze země vyhnal.
Pak dobyl kníže knížectví krakovského,
pak Kališe, knížectví pomořanského,
a království poznaňského.
20. Neboť královnu polskou za choť vzal
a ty země věnem dostal.
Kníže sieradzský počal mu v Polsku překážeti,
kníže český musil naň jeti.
Před Sierazem mnoho rytířů pasovali,
25. Sieraze jako hračkou dobyli.
To se stało od narození Syna Božího
tisícího dvouístého devadesátého třetího. [1292]

- Telidy pan Jan z Michalovic na turnajích po Rýnu
tu slavně kláv touž cestou do Čech přijel. [jel,
30. Telidy kněz Dobeš sešel,
Řehoř na biskupský stolec vzešel.

XCV. O KORUNOVÁNÍ KRÁLE VÁCLAVA.

- Pak kníže Václav přijal korunu království českého,
potom korunu království polského.
V zemi rozličné mince zrušil,
dobrý peníz, totiž groš, ustanovil.
5. Bůh králi stříbrné hory otevřel,
od nepřátel žádného odporu neměl.
S vůlí také krále říšského
dobył markrabství míšenského.
Pak se jal král Bohu sloužiti,
10. Boží čest mnohým způsobem ploditi.
Kláštery rozličným řeholníkům stavěl,
almužny veliké činil.
Mši mnoho rád poslouchal,
hodiny jako kněz říkal.
15. V tom pokoji v svém úřadu zlenivěl.
o to nejméně dbáti počal, oč měl.
Knížecí úřad jest na soudě seděti,
žalobu sirotků slyšeti.
On sirotkům na soudě nesedal.
20. dědictví dívek jiným dával.

- Siroteci, vdovy k němu volali,
vdovy s dcerami před ním klekaly,
on to vida, pryč odcházel
pánu některému rukou soud poroučel.
25. Ti páni tak sirotky soudívali:
jejich dědiny sobě přisuzovali.

XCVI. [KRÁL VÁCLAV A NĚMCI.]

- Když král toto násilí v zemi dopustil,
Bůh na krále tento nedostatek pustil,
že do své rady počal Němce pouštět,
jich rady se velmi držeti.
5. To u něho německý rádce zmohl,
že synu Rudolfovu k říši pomohl,
jehož otec byl zabil otce jeho.
Proti radě věrných vsadil na svou hlavu vraha.
O radu věrných nechtěl dbáti, [svého.
10. počal Albrechtovi lidi i stříbro posílati.
To bylo zjevné znamení,
Božího Syna rozlněvání,
že byl tak ohloupěn rozum jeho,
že za přítele měl vraha svého.
15. Albrecht s Čechy Adolfa krále říšského zabil;
podnes mluví Švábi, jak v té bitvě Smil Ojířovic
Tehdy biskup Řehoř sešel, [se bil.
na biskupský stolec kněz Jan vzešel.

O KRÁLI ALBRECHTU JEDNOOKÉM.

- Když Albrecht s Čechy své nepřátely pobil,
20. když českým stříbrem i zlatem říše dobyl,
počali Němci měšťané mu listy posílati,
jej proti svému králi do Čech zváti.
Když Albrecht v říši se silně uvázal,
proti českému králi práva se dotázal,
25. že mu nechce stříbrných hor dáti
ani mu nechce nejlepších tří měst v své zemi
To králi českému bylo ke škodě, [vydati.
že měl Němce v své radě;
oč se s nimi radíval,
30. to Albrecht ihned zvídal.

XCVII. O DVOU KRÁLÍCH VÁCLAVÍCH.

- Král český syna Václava měl,
ten již králem uherským korunován byl.
Míně, že mu bude boj s říšským králem pod-
pomyslíl dříve do Uher k synu jíti. [stonpiti.
5. Neboť jedinkého syna měl,
proto jej raději v Čechách viděl.
Čechové mocně v Uhrách na rákoši leželi,
co jim libo, to činili.
Vjel král tehdy do Budína,
10. vzal z Uher i s korunou syna.

Král se se synem se ctí do Čech bral
a s sebou uherskou korunu i klenoty pobral.
Albrecht, král říšský, do české země vešel,
před Hory stříbrné přišel.

15. Na Horách pan Jan z Stráže a Jindřich Lipský byl,
ti hrdinové ani páchnouti jim nedovolili.
Dětoch z Hořipníka mnoho švábských píčovníků
Švábů mnoho zbil. [s málem lidí pobil,
Když se králův lid všecken sešel,
20. Albrecht útekem z Čech ušel.
Jindřich s Ješkem vždy okolo Švábů byli,
škodu jim velikou činili.
Ten čin Jindřichovi pomohl,
pro své hrdinství od toho času se zinohl.
25. Když bez škody vrah z země vyšel,
tehdy král český pro žalost do veliké nemoci
Někteří mu také pomohli k tomu, [upad smrti neušel.
ale tu řeč poroučíme Bohu.

XCVIII. O MLADÉM KRÁLI VÁCLAVU.

Brzo potom král Václav sešel,
po něm syn jeho Václav, král uherský, vzešel.
Držel království české i polské,
na místo sebe do Uher poslal Otu, kníže bavorské.
5. Do toho dítěte Vaňka byla k dobrému naděje,
jeho ujec, král říšský, měl obavy veliké.

- Ten tři Durynty do služby krále českého dohodil,
tím vrah český se světa sestřence sprovodil. — —
Král Vaněk, jda do války, do Olomouce přijel.
10. tu se k němu lid mnohý sešel.
V předvečer sv. Dominika král v poledne spat šel,
když všichni vyšli, Durynk před komnatu přišel.
Před králem nebylo strážce jiného
kromě komorníka jediného.
15. Durynk před komnatou stál
a svého tu času čekal.
Král Václav, vstav ze spaní,
činil veliké vzdychání.
Jal se na děkana volati,
20. aby k němu ráčil vstáti
řka: »Pojď ke mně, stýská se mi.«
Ten Durynk, sluha nevěrný,
jako chtě králi na schod pomoci, z kouta vyběhl,
v tu chvíli králi hrdlo probodl.
25. Ach, Duryнку, zlý člověče,
co jsi spáchal, nevěrníče!
Co ti to milé dítě učinilo?
Snad to, že tě dary velmi obdařilo?
takovou zemi osiřiti?
30. Proto's jej musil zabíti,
Snad tvému národu jest to přirozeno,
že druhé kníže v Čechách od vás jest zahubeno?
O nevěrných tuto bylo by více mluviti,
ale poroučím je Bohu souditi.

35. Boží soud nalezne i tajného,
* snad již rozsoudil jeho smrtí vinného.
ještě bude některé souditi.
Na tu řeč nedbám, neboť mám o Durynkovi do-
Toho Durynka hned jali [mluviti.]
40. ruku, již krále zabil, mu utali.
Psi jeho tělo všecko snědli,
té ruky snísti nechťeli.
To se stalo léta od narození Syna Božího
tisícího třístého šestého. [1306, 4. VIII.]

XCIX. O RUDOLFOVI, KRÁLI ČESKÉM.

- Coť pak Čechové učinili?
Svého nepřítele za knížete sobě zvolili,
Rudolfa, vévodu rakouského,
Albrechtova syna, krále říšského.
5. Nepřítel nemůže dobře učiniti!
Jsa český kníže, chtěl všechny české pány zbíti.
Kdo tomu nechce věřiti
a chtěli by tím jist býti,
otaž se pana Jana Vartemberského
10. nebo pana Jindřicha Lipského. —
Kníže Rudolf neknížecky se měl u stola:
v jeho kuchyni vždy se kaše vařila.
Snad to pro lék činil,
neboť slabého těla byl.

15. Tehdy pravé princezny,
ty šlechtné Václavovny,
násilím s hradu pražského svedli,
do podružství do města uvedli.
Snad že jejich otec totéž sirým pannám činil.
20. Bůh otcův hřích nad dětmi mstil. —
Pak kníže Rudolf na pana Bavora jel,
v té válce v Horažďovicích sešel.
Neplačte ho, české děti:
neb račte to jistě věděti:
25. kdyby byl ten kníže dále živ býval,
byl by byl mezi pány veliký boj nastal.
Listy jim po vůli dával,
ale jich zlého chytře vyhledával.
Nebo tak mu otec přikázal,
30. aby se na českou prosbu nic netázal,
řka: »Dej Čechům pergameni a inkoustu do vůle.
zase jim odejmeš, šíji jim mečem ohole.« —
Tehdy Vilém Zajíc srdce udatného,
upřímný přítel národa českého,
35. dobyl Křivoklátu, hradu královského
a zbavil ten kraj plenění švábského.

C. O VÉVODOVI KORUTANSKĚM.

Pak učinili králem Jindřicha, knížete korutanského.
člověka velmi dobrého, k té věci zcela nevhodného.

- Ten za choť sestru královu měl,
tomu král Václav, jedu na vojnu, zemi poroučel.
5. Ten kníže jiné práce neměl,
nežli že rád, boží člověk, syt býti chtěl.
Tehdy říšský král na českou zemi se vypravil,
příjev do Čech, silně se před Horou položil.
Ale když byl na cestě, pan Plichta z Žerotína,
10. ten proslavený hrdina,
mnoho škody učinil na koních i na lidech říš-
tím velikou čest učinil rodu svému. [skému:
Tehdy pan Jindřich Lipský
a pan Beneš Vartemburský,
15. své přátely s lidmi sebrali,
proti říšskému na Hory se brali.
Tu práce mnoho podstoupili,
ani před Horníky bezpečni nebyli.
Mnoho mu škody učinili,
20. Hory a Kolína mocí obránili.
Tolik škody od nich měl,
že již z země jeti chtěl.
Němci z měst, když jejich pohromu znamenali,
na svá města je pozvali.
25. Hradečtí, ti vše zlé zemi počali,
Mýtští, Chrudimští, Bydžovští, Poličtí dokonali.
Ti Šváby do svých měst pustili,
mnoho zlého zemi učinili.
Ti na Čechy je vodili,
30. Čechy kupující mučili.

Čechové na rozličných cestách Šváby pobili
a mnoho jich v Čechách zbili. —

Stalo se, že se Švábi v Chrudimi sebrali
a do Mýta jdouce, mnoho vsí vyloupili.

35. Někteří Čechové varovali Šváby
řkouce: »Vězte, že na vás Čechové číhají.«
Švábi jali se chlubití,
že každý chce deset Čechů podstoupiti.
Mezi Turovem a Opočnem Čechové se se Šváby
40. Čechové s nimi v tuhý boj vešli. [sešli.
Neboť málo Čechů proti mnohým Švábům šlo
a mezi Šváby devět bývalých hrabat bylo.
Přece Čechové ctně Šváby pobili
a mezi sebou všechny koně zbili.
45. Ctibor z Uherska ten tu nejlépe si vedl
a ten mnoho dobrých vězňů domů přivedl.

CI. O ALBRECHTOVI, ŘÍŠSKÉM KRÁLI, ČESKÉM NEPŘÍTELI.

Na léto nepřítel český, Albrecht, počal do Čech jíti.
hodlaje překotem národ český zahladiti.

Sedláci s kosami s ním šli,
ti všechno obilí na poli posíci chtěli.

5. aby Čechové hladem se rozlezli
(a Švábi v pustou zemi vlezli)
a hradů aby nemohli držeti,
řkouce: »My budeme v městech ležeti.

- Nám z jiných zemí potravu povezou,
10. Čechové z hradů i ze země hladem polezou.«
Ale ten Bůh, jenž spravedlivě soudil,
jinak to všecko uklidil. —
Jda do Čech, když se přes Rýn vezl,
Ješek, jeho synovec, na strýci se svezl.
15. Ten šlechtetný jinoch zabil tu strýce svého
a tím i pomstil krále, ujce bratra svého.
Ten Ješek byl syn sestry krále českého
a proto zbavil i Čechy nepřitele ukrutného.
A také, že se neslušelo než od svého sejíti.
20. tomu, jenž tak nevěrně se opovážil svého se-
střence zabiti.

CII. O ŠPATNÝCH ČESKÝCH ZVYCÍCH.

- Pak se čeští páni špatných zvyků chytali.
pro kratochvíl v kostky hráli.
Co dříve lotrům za zlé měli,
toho se páni sami přidrželi
5. řkouce: »To v jiných zemích lotři činí
a z velikého bláznovství je viní.«
Špatného zvyku se chytali
a o dobrý nic nedbali.
Chceš-li se ty cizích zvyků chytiti,
10. hleď, můžeš-li to v které zemi spatřiti.
aby cizozemce při sobě měli
a do své rady je pouštěli.

- Kdybyste se vy téhož chytili,
z toho byste užitek i čest měli.
15. Ale od špatného se zvyku nechtělo chopiti,
to znamená čestné jméno ztratě špatné míti.
A pro špatný příklad na svůj národ teď nic ne-
a za čest mají, že v kostky hrají. [dbají
Tehdy se jali bez popruhů kláti
20. a panny jim za dar počaly chrousty posílati.
Jali se cizím paním sloužiti,
toho bylo více, ale oškliví se mi i jen mluvíti.
Tak páni svou kratochvíl měli
a menší zemi hubili.
25. Nebylo nikoho, kdo by se za pravdu postavil.
ani kdo by českou čest napravil. — —
Páni kostky a turnaje plodili
a měšťané s cizinci o nich se radili.
Neboť měšťané se neodvážili nikam vyjetí.
30. proto jim nemohli déle hověti.
Pan Jindřich a pan Jan v Sedlci byli,
Remunt a Hynek kratochvíl v Praze měli.
Ty pány Horníci s měšťany jednoho dne jali
a životy jim hned odnítí hodlali.
35. Toho někteří učiniti nedali,
ale v tuhé vazbě je chovali.
Již vidíte, kdo na vysoké stráži si hová
a stále kratochvíl máje v radě nesedí,
ten v svých rukou má jistou škodu
40. sobě i svému rodu.

Ta hanba se -šlechticům nikdy nestala
a ta příhoda chlapům naučení dala.
Kdyby byli chtěli dobře rozum míti,
nebyli by dali cizím v Čechách té moci míti.

45. Nestálé jsou časy:

- * kdo dnes stříbro dávají, zítra budou vrazi.
- * Chlap ze své vůle tobě nic nedá;
- * klaněje se tobě, svého času hledá!
- * Bude-li někdy moci s tebe býti,

50. káže své i s úrokem zaplatiti.

Teď vidíte, páni, držíte-li se dobré rady,
dávající cizozemcům v zemi hrady.
Kdyby vás nebyli měli kde zavíratí,
nebyli by se opovážili proti vám vstáti. —

55. Příbuzní těch pánů za ně se zaručili,
až je přece vyprostili.

Přece za syny chlapů své dcery vdáti musili,
ale přece jim potom jejich děti vrátili.
Neboť dívky roční a o málo starší byly

60. a urozené dívky u Horníků umíraly.

A proto je vrátili
a také, že příbuzní se za to přimlouvali.

CIII. O ZAVRŽENÍ KORUTANSKÉHO.

Kníže od pánů zavržen byl,
tak že často jísti neměl.

- Pozval sobě na pomoc příbuzného svého
Bedřicha, markraběte míšenského.
5. Mnolým se zrádný skutek zdál,
že Míšeňský s malým počtem po zemi jezdíval,
zemi překotem hubil
a nikdo jemu toho nebránil.
Před Hory bez strachu jel.
10. odtud pak před Prahu přijel.
Kníže v městě dlel.
Míšňany do města pustiti chtěl.
Měšťané se rozdělili:
Kokotovici a Volframovici s Čechy byli.
15. Velflovici a Od kamene s Míšňany se spojili
a jim pražské město zradili.
Když Míšňané chtěli tehdy do města vejíti,
druhá strana chtěla brániti.
Vítek Ojířovic tehdy na hradě seděl.
20. Ten pospíšiv rychle do města vešel,
chtě měšťanům pomoci,
ale nemohl proti přemoci.
Neboť Volframovici s Kokotovici na špitál běželi
a Míšňané již v městě volni byli.
25. Velflovici na Novém městě Vítka řetězem zatáhli
a tu jeho i jeho lidi zbíti hodlali.
Přece se té síle ubránili,
ale mnoho koní ztratili.
Ale že řetězy zataženi byli,
30. kudy vyjeti neměli.

- Sudek, silný jinoch, tou dobrou
řetěz mečem přetel jednou ranou.
Viděl jsem, když na hrad jeli,
jak po koni pana Vítka střeva se vlekly.
35. Volfram špitál obsadil,
s druhé strany mostu Pavlík z Lidic se usadil.
Obojí mostu dobře bránili
a pro ně Míšňané volnosti v městě neměli.
Potom se smluvili
40. a věž, špitál i pražský hrad knížeti postoupili.
Kníže hrad svěřil Heřmanu Zvířetickému,
rytíři mladému, ale přešlechetskému,
o němž jsem věrnost i hrdinství zvěděl
a pohany žádné o něm nezvěděl.

CIV. O UKRUTNOSTI MÍŠEŇSKÝCH.

- Pak té nemoudrosti se kníže dopustil,
že za týden, vzav hrad Heřmanovi, Míšňany naň
Míšňané jali se zemi hubiti [pustil.
a Čechy zajavše ukrutně mučiti.
5. Nemohli dáti aspoň korec ovsa, Čecha zabili,
nebo ho jinak v síle zhubili.
Dlaně jim prořezavše, žíně jim provláčeli
a tak je ubožátka po hradě a jinde vodili.
Kníže, to vida, se usmíval
10. ani jim proto nikdy nic neříkal.

- Vilém Zajíc, upřímný přítel národa svého.
ten udatný šlechtic jal se želeťi toho zlého.
Vyčihav je pobil Míšňanů mnoho,
neboť byli hodni toho.
15. Ten věrný šlechtic Míšňanům cti ukrátí,
neopovážili se více na této straně státi. —
Čechové se před hradem položili,
na předhradí Míšňany a Korutance pobili.
Tu Vítek Ojířovic hrdinsky se držel,
20. ten šlechtetný rytíř první nepřátely projel.
Ale již by byl hnedle jat byl
kdyby se byl rychle neobrátil.
Tu zabili Kamýka, rytíře udatného
a Čechové zajali Aufsteiněře, hraběte korutanského.
25. Tu pan Jan z Stráže za nepřátely udatně jel,
a byl by býval za nini docela do hradu vjel,
kdyby byl s ním most do příkopu nesletěl.
Na ten boj jsem já z města hleděl.
A když Čechové s Němci bojovali,
30. tehdy v městě Čechové Němce sekali.
V zástupích Čechové po městě chodili,
ale Němci v svých domech zavření byli.

CV. O VELIKÉ POVODNI V ČECHÁCH.

Léta od narození Syna Božího
tisícího třístého desátého,

v rozličných krajích taková povodeň byla,
že mnoho vsí i lidí zhubila. [vzala.

5. U Litomyšle v Heřmanicích tanečníky i s pištcem
Ta boží spousta na den sv. Jakuba se dala.
Druhý den v Kladsku skoro celé předměstí potopila,
a tu na dva tisíce lidí ztopila.
Zvířata plovaly pod Kladsko na kládách a řvaly,
10. domy celé a na nich lidé seděli.
Tu otec se synem, matka s dcerou,
syn s otcem, dcera s matkou,
pryč od sebe plovouce, žalostně se loučili,
muž se ženou, žena s mužem; neboť svou smrt cítili.
15. Již tonouce přece v naději druh druhu se zpovídali.
přátelé za nimi hleďíce v pláchem vlasy s hlavy drali.
Pak na stromech kolébky s dětmi živými nalézali
a domácí nářadí po stromech sbírali.
Tím krajem voda mnoho vsí zkazila
20. a mnoho lidí utopila.

CVI. O VYPUZENÍ KORUTANSKÉHO A O KRÁLI JANOVI.

Potom, když Čechové viděli,
že v Korutanském pomoci neměli,
princeznu Elišku za Jana, syna císařova, vdali,
toho hraběte z Lucemburka na království pozvali.

5. Pro Mišňany Korutanského vyhnali,
Jana z Lucemburka za krále českého korunovali. —
Toho, Bože, rač dlouho zachovati
a rač jeho, Tvůrce, naučiti,
aby miloval krajany
10. a v své radě měl české pány.
S těmi může cti dojíti,
bez nich nemůže země upokojiti.
Buď musí krajanům věřiti
anebo se ctí ze země jíti.
15. Pánům radím, aby moudří byli.
a kde mohli, pokoj činili.
Neboť lépe jest, abyste vy sami zemi upokojili,
než aby vás vaši nepřátelé soudili,
šlechetných jiných v životě nehubíce.
20. neboť vami jich bude brzo potřebí více.
* Radím vám: rozum svůj při sobě mějte.
* cizinců do země nepouštějte.
* Nechcete-li v tom moudří býti,
* bude sekyra na sebe topírka činiti.
25. Radím vám, přijděli vám některé volení,
* varujte se skrze les na křivé dříví chození.
* Co tím míním, sám znamenej:
* vol ze svého národa, cizího nechej.
Pomni, čemu Libuše učila,
30. jež se v své řeči nikde nezmýlila. — —

Mnoho by bylo jiného mluvití,
ale chci při tom dosti učiniti.
Ta kronika mluví od narození Jezu Krista, pána
[našeho
do léta tisícího třístého čtrnáctého.

Dávno již v Čechách umění dějepisecké vydalo zralé plody jazykem latinským, když neznámý nám jinak Čech na počátku XIV. století zatonžil také po kronice své země psané jazykem rodným. Vida však, že nikdo nehodlá psáti česky o dějích českých, umínil si složití veršem (aby se lépe pamatovalo) takové skládání sám.

Veršované skladby historické, dnes nám tak nezvyklé, byly na počátku XIV. století něčím zcela obvyklým; náš autor měl vzory soudobé latinské i německé. Ale jeho skladba liší se od těchto vzorů účelem i provedením. Jeho kniha měla vésti k lásce ke kraji a národu vlastnímu, měla býti výstrahou potomkům a napomenutím k dobrému. Ani mu nešlo tak přesně o dějinnou pravdu, o zachování všech zpráv potomkům, jako spíše o to, aby ze svých čtenářů vychoval dobré Čechy, horlivé vlastence a řádné muže v každém směru. Sbíral proto všechna fakta, která mu mohla v tom směru posloužiti, doplňoval taková vyprávění svými vlasteneckými úvahami a řečmi, jež vkládal dobrým vládcům do úst — a nedbal ani vnější formy úzkostlivě ani přesného zaručení dějinného.

Hleděl ovšem si opatřiti co možná hojně a co možná důkladné prameny. Sbíral pověsti jednotlivých rodů šlechtických a shromažďoval psané kroniky a letopisy. Hlavní své zdroje vypočítává v předmluvě: kroniku pražskou, břevnovskou, opatovickou, vyšehrad-

skou a boleslavskou Ale jinde vzpomíná ještě kroniky německé, moravské a jiných — a my nemůžeme s jistotou ani jediné z těch knih přesně určit.

Obyčejně (a s dosti značnou pravděpodobností) se soudí, že kronikou boleslavskou (které se hlavně přidržel) míní slavné dílo prvního kronikáře českého, pražského děkana Kosmy († 1125). To se potvrzuje i tím, že do roku 1125 v celku vypravuje asi totéž s týmiž letopočty jako Kosmas a že po roce 1125 jest ve velikých nesnázích chronologických. Plete si data i osoby, události hlavní i okolnosti podružné — nemá krátce již onoho vodítka, jakým mu byla dříve kronika Kosmova. Teprve asi kolem roku 1270, ke sklonku vlády Přemysla II., vstupuje na půdu bezpečnější; tu mu poskytuje již opory pamět vlastní a pamět starších vrstevníků, od roku 1280 i vlastní zkušenost; od té doby již sám byl dospělý a sám se dějů veřejných účastnil. Za vlády Jindřicha Korutanského (1308—1310) žil na Menším městě pražském a někdy v té době pojal také plán sepsati Kroniku českou jazykem mateřským.

Měl k tomu nejlepší vůli a pevnou snahu prospěti svému národu. Proto vybírá z dějin to, co může poučiti a varovati; dává sám rady a mančení, vkládá je do řečí svých hrdin — a aby se vše lépe pamatovalo, kroniku veršuje a rýmuje. Jeho verš jest ovšem velmi nestejný (mívá 5—17 slabik, podle toho, jak brzy připadne na slovo, které se konečně rýmuje), jeho rým velmi prostičký (pravidelně se u něho rýmují jenom koncovky, často jenom samohlásky). Ale toho dbá pečlivě, aby jeho výklad byl jasný a zřetelný jakož aby vybral jen takové události z dějin, které mohou

vzdělávati mysl a ducha ušlechtili; vynechává příhody mravně závadné, kterými na příklad Kosmas jako lehkým vtipem dlouhé své dílo koření. »Aby mě kázaný nekázaný řeči nevinil« (= aby člověk dobře vychovaný nevinil mne z řeči neslušné) — tak vysvětluje sám svá opominutí.

Pro svou práci byl dosti připraven; znal jistě latinsky a měl aspoň, jak sám řekl, pět »kronik« před sebou: Kosmu a nějaké nám neznámé letopisy; krom toho čerpal asi z neznámých nám nyní legend o domácích světcích. Ze školy znal asi bajky Ezopovy a skládání o králi Alexandrovi; čítal také latinské nebo německé skladby o Rolandovi a jiných podobných relich středověkých. Byl snad šlechtic, snad také duchovní; ale více, než napsal sám o sobě ve své kronice, o něm nevíme.

Kroniku hodlal patrně ukončiti nastoupením Jana Lucemburského (roku 1310), ale později, před rokem 1322, přidal ještě 4 kapitoly (takže nyní kronika mívá 110 kapitol) o událostech z let 1315—1318. Pozdější čtenáři a opisovači přidávali později ještě nové skladby téhož rázu.

V době, kterou sám zažil, má kronika jeho také cenu historickou, jako záznam očitého svědka. Pro dobu ostatní nám podává záznamy tradice, jednotlivých pověstí místních i rodových, jak žily v lidu kolem roku 1300. A jen někde nalezneme snad výmysl spisovatele samého.

Neboť náš autor (ač pro dobu, kdy ho opustila kronika Kosmova (roku 1125) až do té doby, kdy sám již děje pamatoval (asi roku 1270), musil velmi mnoho

spoléhati na vlastní dohady) přece nenáleží k oněm bajkářům, jako byli na příklad souvěci kronikáři polští, kteří místo skutečností podávají pouhé výmysly. Náš kronikář, vynikaje přísným smýšlením mravním a touhou prospěti národu poučením i povzbuzením, nepsal jistě vědomě lži. Že ovšem vybírá a s chutí vypráví takové události, které se mu hodily, že je tedy tendenční a nikoli nestranný, to se u středověkého kronikáře rozumí samo sebou.

Tendence, která z jeho kroniky učinila nejoblíbenější a nejznámější dílo staročeské literatury, která mu vynesla mnoho výtěk, ale také mnoho pochvaly, jest nenávisť k nepřátelům »českého jazyka«, hlavně ovšem k Němcům. S oblibou vypráví, kde Němcům Čechové něco nepříjemného provedli (když na příklad český princ shodí německé abatysi pec do příkopu, když český kníže dává na potkání Němcům nosy řezati atd.), výstražně připomíná smutné konce těch panovníků, kteří Němcům věřili a je »plodili«, dává varovná napomenutí budoucími potomkům před »lstí« německou a dotvrzuje to příklady z vlastní zkušenosti, ze smutných dob braniborského obsazení země české 1279—1282. Je proto dosti podivno, že zrovna naše kronika byla první dílo českého písemnictví, které si Němci hned ve XIV. století (a to dvakrát, veršem i prósou) přeložili. Nic překladateli nevadila tato tendence protiněmecká, leda že často místo »Němci« kladl »cizinci«.

Není ovšem podivno, že se tato vlastenecká knížka zachovala v mnohých rukopisích (nejstarší se chová nyní v Cambridgi, v Anglii) a že byla záhy tištěna. První vydání pořídil roku 1620 účastník české-

ho odboje Pavel Ješin — a to skoro úplně bylo zničeno; druhé vydání pořídil teprve roku 1786 obnoveným jazykem Fr. F. Procházka. Pak několikrát kroniku naši vydal V. Hanke, pro žáky s poznámkami podle jeho vydání roku 1874 Jan Orth; podle rukopisu cambridgeského vydal ji dvakrát prof. Mourek, vědecké vydání podle všech rukopisů, tisků a překladů pořídil roku 1878 Josef Jireček (v Pramenech dějin českých).

A není ovšem také divno, že o této bojovné a hrodivé kronice bylo hojně a mnoho psáno, že byla často citována — na výstrahu Čechům, když si chtěli volit krále z rodu německého —, napodobována (ještě v době husitské skládány podle jejího vzoru verše o vítězstvích Čechů nad Němci) a že jí užili všichni historikové čeští. Již první nástupce Dalimilův, písaří však prósou, kronikář Pulkava, užil jí hojně — nejhojněji snad pověstný kronikář XVI. století Václav Hájek z Libočan. Ten mezi prameny své veliké »Kroniky české« jmenuje také Dalimila Meziříčského, kanovníka kostela boleslavského. Pozdější jeho opisovači usoudili z toho, že tento Dalimil sepsal naši kroniku (ježto v předmluvě její se píše o knězi starém v Boleslavi, jehož kronika byla nejlepší). Byl to ovšem omyl, který brzy byl ukázán. Ale protože nicméně naše kronika nějakého jména potřebuje, říká se jí odtud »Kronika tak řečeného Dalimila« nebo krátce »*Dalimil*«.

»Dalimil« náleží k oněm nečetným památkám starší literatury, které nejsou přeloženy ani vytvořeny podle cizích předloh — a které mohou (a mají) zajímati i nového českého čtenáře. Ovšem, jeho jazyk je nám

dnes již, třebaž nikoli cizi, přece jen hodně obtížný. Proto již první vydavatel novověký, F. F. Procházka, jej přibližoval jazyku své doby — ale přiblížení to dnes, má-li knížku čísti průměrný vzdělanec, musí jíti ještě dále. Podle myšlenky prof. dra V. Tille je zde tedy ponecháno z původního jazyka »Dalimilova« všechno to, co ještě dnes zachovalo též tvar a smysl; kde však se význam a tvar změnil, tam dosazen do textu výraz novočeský. To potom někde (ovšem ne zhusta, ale přece skoro v každé kapitole) vedlo ke změně rýmu Dalimilova. Neboť Dalimil užíval pro všechny tři rody minulého času jednoho tvaru; jako v jediném novočeském zbytku »vece« = »řekl, řekla, řeklo«, tak mohl Dalimil snadno rýmovati »bratr jide«, »sestra jide« — ale novočeské »bratr šel«, »sestra šla« se ovšem již nerýmuje. V takových případech bylo potřebí přestaviti slova verše a spokojiti se mnohdy pouhou asonanci. U básníka skutečného byl by to ovšem hřích proti formě, jehož by nebylo lze odpustiti; ale veršovnické a rýmovní umění Dalimilovo stojí, jak jsme viděli, na tak nízkém stupni, že se takové »náhražkové« verše a rýmy příliš od vlastních dalimilovských neliší.

K textu připojeny, kde to bylo krátce možno, opravené letopočty, kde bylo potřebí delšího výkladu, podán v poznámce, tyto podány jen stručné a jen tam, kde toho bylo vskutku nutně třeba. Čtenář musí stále míti na paměti, že Dalimil je sice »kronika«, ale nikoli vědecký dějepis.

Bylo by se snad mohlo, jako často činívají Francouzi, pomýšleti na pouhý prosaický převod, kde by

bylo bývalo možno hned v závorkách podati příslušné poznámky. Ale zdálo se mi, že by Dalimil, vysvělený ze svých primitivních veršů a rýmů, nebyl ani Dalimilem; proto jsem provedl úpravu tak, jako ji ostatně provádějí již staré rukopisy kroniky XV. století nebo Všehrd, Dačický a jiní.

Text byl přijat z vydání Jirečkova v Pramenech; odtud vzato i rozdělení (a nadpisy) jednotlivých kapitol a veršů. Někde ovšem text opraven, někdy i rozdělení, ale jenom na málo místech. Pro pohodlí čtenářovo připojena po straně čísla veršů a ve špičatých [závorkách] opravené letopočty. Tedy praví-li na př. Dalimil v textu, že sv. Václav byl zavražděn roku 928 a stojí-li po straně v závorce letopočet [929!], upozorňuje tato ciíra čtenáře, že se kronikář mylí (bude sám nebo vinou chybných pramenů.) Hvězdičkou upozorňuje se čtenář na hojně Dalimilovy sentence.

A tak vychází v novém svobodném státě českém starý kronikář v novém rouše, aby opět budil, jako to bylo jeho cílem, lásku k vlasti a národu, lásku k rodině řeči a dějinám českým. Jeho prostý, ale od kořene český jazyk, jeho začátečnický verš a rým i ve svém novém rouše ukazuje, že pochází ze samých počátků našeho písemnictví. Ale i on má svou zásluhu o náš nový stát; v dobách těžkých a smutných udržoval národní vědomí a v popelu otroctví živil jiskru naděje v lepší budoucnost. Měl poctivou vůli, čistou snahu mravní, pracoval pilně a poctivě — a to je konečně nejlepší chvála, jakou můžeme komu udělit.

V. F.

POZNÁMKY.

- Úvod. *Kroniky* (vyšehradská, břevnovská atd.), jež Dalimil vypočítává, jsou nám neznámy; *boleslavská* obyčejně se pokládá za kroniku Kosmovu.
- Kapitola II, v. 14: *dědky*: podle textu Kosmova míní se domácí bůžkově.
- VI, v. 20: *vnuk děda*: míní se zavraždění Albrechta, císaře německého, synovcem Ješkem švábským r. 1308, jenž tak pomstil smrt svého děda Přemysla II., padlého r. 1278 v boji proti Rudolfovi, otci Albrechtovu.
- X, v. 49: *Amazonky* byly známy u nás z kroniky Trojanské.
- XIII, v. 8: *do klády* vsaditi býval obvyklý trest poddaných; nohy bývaly sevřeny dvěma dřevy, někdy poutány tak i ruce.
- XIII, v. 47: *čerti se smějí* — je patrně narážka na místní pověst šareckou.
- XVII, v. 39: *Příbek*; vrch u Lovosic dnes neznámý, u Kosmy *Přípek* nazvaný. Druhý vrch nazván u Kosmy *Medvěz*.
- XVIII, v. 13: *Štír*, u Kosmy slove *Tyro*, patrně podle roviny *Tursko*.
- XX, v. 33: *rajský dvůr*: nyní ambít, sloupová chodba kolem nádvoří, obyčejně v klášteře.
- XXI, v. 64: *na živě* se oběsil asi jen k vůli rýmu; obyčejně strom ten sluje olše.
- XXII, v. 41: znak takový není nám znám.
- XXIII, v. 29: *v Hradci*: míní se ovšem Levý Hradec; ve v. 31 *Praha* jest ovšem hrad.
- XXIV: 58: *Svatoplukův* konec jest nám neznám; ale možná, že Dalimil vypráví tu podle několickeho podání najednou.

- XXV, 7: *českého* hraběte vzniklo několikerým omylem; podle Kosmy pocházela z kmene *lutického*; to Dalimil spletl s *Luckem* a proto mluví o *Žatěcku* a hraběti českém.
- XXX, 10: *Pověst o kotlu* táhne se původně asi ke knížatům polabským.
- XXX, 53: Původně *Hněza* místo *Hněvsa*; ale jména u Dalimila bývají často zkažena.
- XXXII, 46: *Prusko* tehdejší bylo obýváno kmenem pohanských Prusů, velmi blízce příbuzným s kmeny slovanskými, jež vymřel v XVII. století.
- XXXIII, 9: *Mezka* jest kníže *Měšek I.* (960—992), ale Dalimil míní *Boleslava Chrabrého*, jeho nástupce; tak se mýlili všichni staří dějepisci čeští.
- XXXVI, 2: *Prahou* míní se opět hrad, jako často.
- XXXVII, 3: *Polským lesem* míní Dalimil pomezí hvozdu mezi Čechami a Polskem (asi nynější hory orlické a krkonošské), jímž vojska táhla tři dni.
- XXXIX, 1: Odkud čerpána pověst o založení Přimdy, není známo.
- XLVI, 6: *Bavorský les* = Šumava.
- XLVII, 35: *Vratislav* u Dalimila splýnul s *Vladislavem II.*: skutky tohoto, jako výprava milánská, připočteny onomu.
- XLIX, 48: Historka o *Mechildě* (= *Machthilda*, *Matylda toskánská*), Dalimilem vynechaná, týká se její svatby s *Velfem* a vypráví ji Kosmas.
- LIII—LIV, 10: Podobně jako *Vladislava s Vratislavem*, spletl si Dalimil *Břetislava se Svato-plukem*.

- LVIII, 1: I v této kapitole je mnohlo popleteno následkem předešlých omylů.
- 25: *Růže* = Rožmberkové.
- LX, 48: „*vacek*“ ovšem ne podle *Vacka*, nýbrž z něm. „watsack“, mošna lovecká.
- LXVI, 3: *zlickým* knížetem nazval Dalimil Oldřicha opět popletením let; spletl si rok 1204 (píše 1104) svatořečení Prokopova s rokem jeho úmrtí r. 1053. Oldřich byl knížetem českým a založil klášter sázavský s Prokopem.
- LXVII, 1: Události smyšlené, snad podle několi-kerého zmateného podání.
- LXVIII, 30: *půltřetiho tisíce prstenů*: zakládá se na vyprávění o vítězství Hannibalově nad Římany u Kanen; odkud je čerpal Dalimil, uevíme.
- 11: *Lodín* = Loděnice.
- LXXI, 20: „hubená kuše“ = „mizerná psí mrcha“; „kuše“ stč. druh psa.
- LXX—LXXII, Události opět popleteny; v té době vy-myšlen sice kníže *Stanimír*, ale Dalimil patrně užil nějakého zmateného podání o *Strojmírovi*, jehož prý pohané dosa-dili místo Bořivoje na počátku historické doby české.
- LXXIV, 1: Opět události i osoby zmateny. Rod „ostrve“ jsou Hronovici.
- LXXVI, 2: Přemysla I. popletl si Dalimil několikrát. Vladislav (III.) nezemřel tehdy. nýbrž postoupil trůn Přemyslovi dobrovolně.
- LXXVIII, 11: *roušku uvázal*: týče se tehdejších zvyků při břimování.
- LXXX, 4: *Pořičany* = Pořič v Praze.
- LXXXII, 1: Od této kapitoly počíná Dalimil opět býti spolehlivější.

- LXXXVII, 1-6 : *Zdislava*, choť některého pána severočeského, pohřbena v kostele sv. Vavřince v Jablonném, zemřela v pověsti blahoslavené.
- LXXXIX, 38: *Cyrndorf* = Mühldorf v Bavorsku.
- XC, 5: *naháči* : je to hnutí tak zv. mrskačů nebo flagelantů, jež se několikrát v středověku opakovalo.
- XCI, 4: *z Cvrđika* = z *Hard eggu*; *Weissové* = z *Meissau*.
- XCI, 6: *Mohučský*, totiž arcibiskup.
- XCII, 51: *šarlatem*: Petřín býval popravištěm; král hrozí, že celý Petřín zčervená krví českou; tu pověst zachov. také básník Alexandreidy.
- XCIII, 16: Boje zde líčené znal patrně Dalimil z ústního podání.
- XCVII, 7: *rákoš* : sněmovní rovina (a sněm potom) před Budínem.
- C, 13: I tyto události čerpány patrně z místního vyprávění.
- CI, 15: srovnej západ VI, 20.
- CIII, 28: *špitál* miní se klášter Křižovníků, pevně ohrazený, u mostu Karlova.
- CIII, 25: *Novým městem* miní se nynější Malá strana.
- CIV, 24: *Aufsteinér* je Jindřich z Aufensteina, maršálek korutanský. Dalimil se díval patrně na boj z některého domu na Malé straně nahoře.
- CIV, 16: „*touto stranou*“ miní se patrně Staré město.
- CVI, 26: *skrže les*, kde je plno rovných, pěkných stromů, *na křivé dříví* choditi jest patrně tak zbytečné, jako voliti králem cizozemce, když je tolik dobrých Čechů.
- CVI, 34: Dva rukopisy čtou „1026“, patrně omylem místo „1326“ a to patrně je datum pozdějšího opisu; dva rukopisy a nejstarší tisk mají „1314“, což se hodí skutečně k obs. nejlépe.

REJSTŘÍK.

(Číslo značí kapitoly.)

<i>Adolf</i> (Nasavský), král říšský, 1292 – 1298	96
<i>Albrecht</i> (I.), král říšský, 1298—1308	96
<i>Albrechtice</i> , ves ve vých. Čechách	93
<i>Alexandr</i> , král macedonský, † 323 př. Kr.	10
<i>z Altenburka</i> hrabě, neznámý zakladatel Přimdy	39
<i>Amazonské</i> paní, báječné	10
<i>Apolinář</i> , sv. zachránil Bořivoje divem:	50, 63
<i>Aufšteineř</i> (Jindřich von Aufenstein), maršálek koruntanský, 1309 zajat	104
<i>Barnabáš</i> , poustevník	99
<i>Bavor</i> (ze Strakonic), pán český	37
<i>Bavoři</i> , kmen německý	64, 89
<i>Bavorský</i> les (= Šumava), v něm. „bemisch Wald“	44, 46
<i>Bedřich</i> (I. Rudovous), císař německý 1156—1190	66
<i>Bedřich</i> (II.), císař německý 1215—1250, z rodu štaufského	83
<i>Bedřich</i> , kníže český, podle kap. 69 syn Soběslavův, ve skutečnosti syn Vladislava II., dosazen otcem na trůn 1173, musil hned ustoupiti Soběslavu, dobyl znovu trůnu 1179, vzpourou r. 1182 musil znovu ustoupiti Konrádovi Ottovi, ale císařem Bedřichem II. opět byv dosazen zůstal pak na trůně až do smrti r. 1189	69—74
<i>Bedřich</i> (II., Bojovný), vévoda rakouský (1230 až 1246)	84
<i>Bedřich</i> (Pokousaný), markrabě míšenský (1298 až 1322)	103
<i>Bela</i> (IV.), král uherský (1235—1270)	91
<i>Beltram</i> viz Zebínský	
<i>Bena</i> , pán český, jinak neznámý	95

<i>Beneda</i> , syn Juřatův, statečný pán český, zabit na rozkaz králův 1088	50
<i>sv. Benedikt</i> , původce řádu benediktinského	32
<i>Benedikt</i> , jeden z pěti sv. bratří	37
<i>Beneš</i> (z Cvilína), pán český, popraven 1265	92
<i>Bernard</i> , biskup pražský 1236—1240	81
<i>Berúnský</i> viz Děťřich.	
<i>Bílina</i> řeka 5, město	44, 84
<i>Bojiště</i> , místo v Praze posud tak zvané	10, 58, 72
<i>Boleslav</i> (I.), „Litý“, bratr sv. Václava, kníže český 929—967, 25, 30—32; (II.) „Štědrý“, syn Bo- leslava I., kníže český 967—999 32; (III.) „Skoupý“, syn předešlého, kníže český 999 až 1003, 33; domnělý syn Soběslavův	69
<i>Boleslav (Stará)</i> , město Boleslavem I. založené. 31, 42, 44; (Mladá) město Boleslavem III. založené	32
<i>Boleslavsko</i> , kraj český	25
<i>Bořek</i> , neznámý jinak pán český	76
<i>Boreš</i> (z Oseka nebo z Riesenburka), pán český	85, 91
<i>Bořivoj</i> , první český kníže křesťanský, † 888, 23 až 25; (II.) kníže český, vládl v Čechách 1100—1107, 1109—1110, 1117—1120, † 1124 ve vyhnanství	55—63
<i>Božej</i> z rodu Vršovců, synové	54—56
<i>Božena</i> , choť knížete Oldřicha	41
<i>Brabantí</i> , kmen germánský v Hollandsku	68
<i>Braniborský</i> kníže Ota, poručník osiřelého Vác- lava (II)	93
<i>Břetislav</i> (I.), syn Oldřicha a Boženy, kníže český 1034—1055, 41—45; (II.), syn Vratislavův, kníže český 1092—1100, 50—54; jeho syn 61; jinak Jindřich, kníže-biskup 1193—1197	74—75
<i>Brno</i> , město	52
<i>Brušnice</i> , potok	58
<i>Budějovice</i> , město v Čechách	92

<i>Budín</i> , sidelní město Uher	97
<i>Budyšin</i> , hlavní město v Horní Lužici	79
<i>Budívoj</i> , pán český, rádce Svatoplukův	55
<i>Buzovic</i> v. <i>Dětřich</i> .	
<i>Bydžovští</i> (obyvatelé Bydžova)	100
<i>Cidlina</i> , řeka a město	56
<i>Ctibor</i> („Moudrá hlava“), pán český, 85; viz z <i>Lipnice</i> , z <i>Uherska</i> .	
<i>Ctirad</i> , báječný hrdina	13
z <i>Cyrdíka</i> (mylně m. z Hardeka) hrabata	91
<i>Cyrndorf</i> (mylně, m. Mühlendorf), město v Bavořích	89
<i>Cyrus</i> , první král perský	10
<i>Častava</i> , družka Vlastina	10
<i>Čech</i> praotec	2
<i>Čič</i> (pův. Čáč, z rodu Vítkovců), pán český	92
<i>Daniel</i> (I.), biskup pražský 1147—1167 (v kronice 56, 64 spleten s následujícím); (II.), biskup pražský, 1197—1214,	71
<i>Děpolt</i> , syn Neklanův, báječný kníže zlický 22; Děpolt (III.), údělný kníže kouřimský, 1204 až 1207	77
<i>Dětmar</i> , první biskup pražský 973—982	32
<i>Dětoch</i> viz z <i>Hořipníka</i> .	
<i>Dětřich Beránský</i> , hrdina germánský (pův. král Theodorich ostrogotský), zvaný podle sídla svého Verony „Dietrich von Bern“ † 526	93
Dětříšek z rodu Buzoviců, hrdinný jinoch	60
<i>Děvín</i> , hrad dívek	8—15
<i>Dobeš</i> (z Bechyně), biskup pražský, 1279—1296	93—94
<i>Domažlice</i> město	44, 63
<i>sv. Dominik</i> , zakladatel řádu dominikánů	98
<i>Drahomíř</i> , kněžna česká, niatka sv. Václava	25—28
z <i>Dubé Hynek</i> , z rodu Hronoviců, statečný pán český 93, jeho syn	102

<i>Dunaj</i> , řeka	76
<i>Duryňkové</i> , kmen německý	21, 68, 89
<i>Ek(k)ard</i> , biskup pražský 1017—1023	45
<i>Eliška</i> , poslední Přemyslovna, choť Jana Lucemburského	106
<i>Flanderští</i> , kmen německý	68
<i>Friedrich</i> viz <i>Bedřich</i> .	
<i>Friesové</i> , kmen německý	68
<i>Fulda</i> , město v Německu se starým klášterem	83
<i>Gebhart</i> v. <i>Jaromír</i> .	
<i>Hardek</i> viz <i>Cyrdik</i> .	
<i>Havel</i> Jablonský, později z Lemberka, pán český	85, 88
<i>Heřman</i> , biskup pražský 1099—1122 61, 64; v. t. <i>Zvířetice</i> .	
<i>Heřmanice</i> , ves v Chrudimsku	105
<i>Hiza</i> viz <i>Hyza</i> .	
<i>Hlohov</i> , město v dolním Slezsku	43
<i>Hněvsa</i> , vrahi sv. Václava	30
<i>Hnězdno</i> , sídelní město Polska	43
<i>Hodka</i> , družka Vlastina	10
<i>Hora</i> (Kutná, Hory), stříbrné doly	95, 100, 103
<i>Horažďovice</i> , město	99
<i>z Hořipníka</i> Dětoch, statečný pán český	97
<i>Hořiněves</i> , ves v severových. Čechách	93
<i>Hostivít</i> , báječný kníže český	22—23
<i>Hovora</i> , dvořan	34
<i>Hradec</i> (Levý) u Prahy	23
<i>Hradecko</i> (kraj královéhradecký)	46
<i>Hradečtí</i> (obyvatelé Hradecka)	100
<i>Hřivec</i> lovec	34
<i>Hron</i> viz <i>z Náchoďa</i> .	
<i>Hvozdec</i> , hrad v Míšni	50
<i>Hynek</i> viz <i>z Dubé</i> .	
<i>Hyza</i> (Hizzo), biskup pražský, 1023—1030	45

<i>Charvati</i> , kmen slovanský, v Čechách osedlý	2
<i>Chlumec</i> , hrad v Rudohoří	64
<i>Chodové</i> , strážcové hranic	44
<i>Chrudim</i> , město v Čechách	45, 57, 100
<i>Chrudimští</i> (obyvatelé Chrudimě)	100
<i>Chval</i> , hrdina z rodu Hronoviců	74
<i>Chýnov</i> , ves u Turska	18
<i>z Chyš</i> Odolen, hrdina z rodu Ždanoviců,	47
<i>Isák</i> , jeden ze sv. pěti bratří	37
<i>Izzo</i> viz <i>H y z a</i> .	
<i>Jablonský</i> v. <i>H a v e l</i> , <i>J a r o s l a v</i> .	
<i>sv. Jan</i> Křtitel	34, 68, 91
<i>Jan</i> (Lucemburský), král český 1310—1346	106
<i>Jan</i> (II.), biskup pražský 1226—1236, 79, 81; (III., z Dražice) „štědrý“, biskup pražský 1258 až 1278 89, 93; (IV. z Dražice) „skoupý“, biskup pražský 1301—1343	104
<i>Jan</i> (I.), biskup olomoucký 1063—1086	49
<i>Jan</i> , jeden ze sv. pěti bratří	37
<i>Jan</i> v. t. z <i>Michalovic</i> , <i>Stráže</i> , <i>Tista</i> a <i>Ješek</i> .	
<i>Jaromír</i> , kníže český 1003—1012, † 1038	33, 36
<i>Jaromír</i> , něm. <i>Gebhart</i> , syn <i>Břetislavův</i> , biskup pražský 1068—1089	46, 49
<i>Jaroměř</i> , město založené <i>Jaromírem</i> biskupem	46
<i>Jaroslav</i> z <i>Jablonného</i> , <i>Jablonský</i> , statečný pán český	93
<i>Jaroš</i> , syn <i>Ctibora</i> „ <i>Hlavý</i> “	85
<i>Jerusalem</i> (v <i>Palestině</i>)	47, 74
<i>Ješek</i> (<i>Jan</i>) švábský, syn <i>Anežky</i> , sestry krále <i>Václava II.</i> , a <i>Rudolfa</i> rakouského, zavraždil 1308 strýce <i>Albrechta</i> , krále říšského	101
<i>Jerřich</i> viz <i>Dě t ř i c h</i> .	

<i>Jindřich III.</i> (správně IV.), císař římský 1053 až 1106 (ale vyprávění se týká vlastně císaře Bedřicha I.)	47
<i>Jindřich</i> , vévoda korutanský, král v Čechách 1307 až 1310, † 1335	100—106
<i>Jindřich</i> Brada (II., Pobožný, kníže vratislavský, † 1241	82
<i>Jindřich</i> viz B ř e t i s l a v, z L í p é.	
<i>sv. Jiří</i> , klášter	32, 45
<i>Jiří(k)</i> , syn Stanův, župan žatecký	62
<i>Jitka</i> , choť Břetislava I.	44—46
<i>Kališ</i> , hrad a město v Polsku	94
<i>Kaim</i> , kněz křesťanský	23
<i>od Kamene</i> , bohatý rod měšťanský v Praze (Camerer)	103
<i>Kamýk</i> , statečný rytíř český	104
<i>Karel</i> (Veliký), císař římský 800—814	50
<i>Kartasi</i> , zvědové tatarští	82
<i>Kazi</i> , dcera Krokova	3
<i>Kazin</i> , hrad Kazin	3
<i>Kladsko</i> , pomezí hrad a město české	82, 92, 105
<i>Klepý</i> , hrad, nyní Hasenburk na Litoměřicku	22
<i>Klímka</i> , družka Vlastina	10
<i>Kochan</i> , starosta Vršovců	34—30
<i>Kojata</i> Všeborovic, přední pán český	49
<i>Kokotovici</i> , mocný měšťanský rod pražský	103
<i>Kolín</i> (n. Labem), město v Čechách	100
<i>Komoň</i> (původně G o m o n), vrah sv. Lidmily	26
<i>Konrád</i> viz K u n r á t.	
<i>Korutané</i> , <i>Korutanský</i> (vévoda Jindřich)	100—105
<i>Kosmas</i> viz K o z m a s.	
<i>Kouřim</i> , město a hrad, dříve Zlič	77
<i>Kouřimsko</i> kraj, dříve Zlicko	22, 67
<i>Kovaňský</i> pán, jinak neznámý	61
<i>Kozma(s)</i> , biskup pražský 1091—1094	51, 61

<i>Krakov</i> v Polsku	32, 98
<i>Křesomysl</i> , báječný kníže český	16—17
<i>Kristin</i> , jeden z pěti sv. bratří, pohřbený v Olo- mouci	37
<i>Křivoklát</i> , hrad	72, 78, 81, 99
<i>Krok</i> , otec Libušin	3
<i>Kunrát</i> (I.), kníže brněnský, r. 1092 vévoda český 46, 52, 53; (II., též Přemysl, Ota) kníže zno- jemský, 1189—1191 panovník český	69, 71 82
<i>Kyjev</i> v Rusku	
<i>Labe</i> řeka	56, 60
<i>Leva</i> , báječný potomek Vlastislavův	22
<i>Levý Hradec</i> viz <i>Hradec</i> .	
<i>Libice</i> , hrad a město na Cidlině	32, 56
<i>Libice</i> (jinak Libuše), ves u Prahy	8, 11
<i>Libuše</i> , dcera Krokova	3—10, 106
<i>Libušin dvůr</i>	6
<i>z Lidic</i> Havlík	103
<i>sv. Lidmila</i> , bába sv. Václava	25, 26
<i>z Lipé</i> (<i>Lipský</i>) Jindřich, mocný pán český	97—102
<i>z Lípnice</i> (<i>Lipnický</i>) Ctibor, pán český	93
<i>Lipolt</i> (Leopold), vévoda rakouský; (II. Sličný) vládl 1075—1096 50; (VI. Slavný) vládl 1176 až 1230	80
<i>Litomyšl</i> , město	105
<i>Lodin</i> (správně <i>Lo d ě n í c e</i>), potok u Prahy	68
<i>z Lomnice</i> (<i>Lomničtí</i>) páni	82
<i>Lork</i> , vrah Břetislava II.	54
<i>Lotr</i> (správně <i>Lo t h a r II.</i>), císař římský 1125 až 1137	64, 68
<i>Louny</i> , město	102
<i>Lovoš</i> , vrch nad Lovosicemi	17
<i>Luciferiani</i> , kacíři	90
<i>Lucko</i> , kraj český, později Žatecko	16—22
<i>Lučané</i> , kmen český	18—22
<i>Ludmila</i> viz <i>Lidmila</i> .	

<i>Markéta</i> , princezna rakouská	89, 91
<i>Matěj</i> , jeden ze sv. pěti bratři	37
<i>Mathilda</i> viz <i>Mechilda</i> .	
<i>Medské</i> paní	22
<i>Mediolán</i> viz <i>Milán</i> .	
<i>Mechilda</i> , lombardská královna (správně <i>Machtilda</i> , <i>Mathilda</i> , markraběnka toskánská)	49
<i>z Meissau</i> viz <i>Weissové</i> .	
<i>Mělník</i> hrad, dříve Pšov	25
<i>Menhart</i> , biskup pražský 1122—1134	67, 71
<i>sv. Methoděj</i> , arcibiskup velehradský	23
<i>Mezka</i> , kníže polský (správně <i>Boleslav Chrabrý</i> , král polský 992—1025, syn <i>Mečislava čili Měška</i>)	33—43
<i>sv. Michal</i>	30
<i>z Michalovic</i> Jan, pán český	94
<i>Mikuláš</i> , biskup pražský 1241—258	81, 84
<i>Milán</i> , hlavní město Lombardie	47, 61
<i>Milánští</i> , obyvatelé Milána	47, 59
<i>Milčice</i> , ves u Č. Brodu	59
<i>Míšeň</i> , kdysi hlavní město markrabství míšeňského	50
<i>Míšeňsko</i> (nyní Sasko), <i>Míšeňští</i>	81, 95, 103
<i>Mlada</i> , družka <i>Vlastina</i>	10
<i>Mlada</i> (jinak <i>Marie</i>), dcera <i>Boleslava I.</i>	32
<i>Mnata</i> (<i>Mňata</i>), báječný kníže český	16
<i>Mohučský</i> arcibiskup, kurfirst říšský	91
<i>Morava</i> , řeka	91
<i>Morava</i> , markrabství, <i>Moravané</i>	23—92
<i>Most</i> , město v sev. Čechách	85
<i>Mühldorf</i> v. <i>Cyrndorf</i> .	
<i>Mutyně</i> , Vršovec	54—56
<i>Mutyně</i> viz <i>Skuhrov</i> , <i>Vřešfov</i> .	
<i>Mýto</i> (<i>Vysoké</i>), město	56, 100
<i>Mýtští</i> měšťané	100

<i>z Náchoda</i>	Hron, mocný pán český	88
<i>Neklan</i> ,	báječný kníže český	17—22
<i>Němci, Němkyně</i>	atp.	21—104
<i>Nezamysl</i> ,	báječný kníže český	16
<i>Odolen</i>	viz z Chyš.	
<i>Ohře</i> ,	řeka	21
<i>Ojříř</i> (Oger z Friedberka),	rytíř, milec krále Vác- lava I. 83, 84; viz Smil, Vítek.	
<i>Okoř</i>	viz Oskořín.	
<i>Olbram</i> (Wolfram),	mocný měšťan pražský	103
<i>Olbramovici</i> , (Volframovci)	čeleď Olbramova	103
<i>Oldřich</i> ,	kníže český 1012—1034	33, 43
<i>Oldřich</i> ,	kníže zlický (správně = Oldřich, kníže český)	66
<i>Oldřiš</i> ,	hrad v Bydžovsku	35
<i>Olomouc</i> ,	hrad a město	49, 82, 98
<i>Ondřej</i> ,	biskup pražský, 1215—1224	75
<i>Opatovická</i>	kronika:	úvod
<i>Opočno</i> (pův. <i>Opočen</i>),	ves v Chrudimsku	101
<i>Osek</i> ,	klášter v Litoměřicku	91
<i>Oskořín</i> (správně: <i>Okoř</i>),	hrad u Prahy	13
<i>Ostřihom</i> ,	město v Uhrách	45, 51 57
<i>Ot(t)a</i> (Otto IV.),	král říšský 1198—1209	78
<i>Ot(t)a</i> Bílý,	císař (správně: markrabě franský)	42
<i>Ot(t)a</i> (I., Sličný),	syn Břetislava I., kníže olo- mucký	46
<i>Ot(t)a</i> (II., Černý),	syn Oty I., kníže olomucký	57—62
<i>Ot(t)a</i>	viz také Kunrát.	
<i>Otakar, Otěmil</i>	viz Přemysl.	
<i>Paříž</i> ,	sidelní město Francie	94
<i>Pavlík</i> (z Lidic),	měšťan pražský	103
<i>Pelhřím</i> ,	biskup pražský 1224—1225	75, 79
<i>Petrín</i> ,	vrch v Praze	7, 92
<i>Plavci</i> ,	divoký národ černomořský	91

<i>Plichta viz z Ž i r o t í n a.</i>	
<i>Plzeňsko, kraj český, Plzeňští</i>	45, 92
<i>Poděbrady, město</i>	92
<i>Poděbradští páni, z rodu Kouniců, znaku lekna</i>	47
<i>Podiven, panoše sv. Václava</i>	27
<i>Poláci, Polsko</i>	32—94
<i>Poličti, měšťané věnného města Poličky</i>	100
<i>Pomořanské knížectví</i>	94
<i>Poříč, Poříčany, část Prahy</i>	80
<i>Postoloprty, město</i>	21, 41
<i>Poznaň, Poznaňské knížectví</i>	94
<i>Praha, Pražané atd.</i>	7—103
<i>Přemysl, báječný kníže český 5—16; (I., německy Otakar = Otěmil), král český 1198—1230 69 až 81 (kronika mylně udává, že slul německy Kunrát); (II., německy Otakar), král český 1253—1278</i>	85—92
<i>Příbek, neznámý vrch u Lovosic</i>	17
<i>Přibyslava, sestra sv. Václava</i>	13
<i>Přima, pán český (neznámý)</i>	39
<i>Přimda, hrad v Plzeňsku</i>	38—39
<i>Prkoš, župan bílinský</i>	44
<i>sv. Prokop, opat sázavský</i>	64, 75
<i>Prosek (Prosík), ves u Prahy</i>	52
<i>Prusové, Prusy, národ a země při baltickém moři</i>	32, 89
<i>Pšov, hrad, později Mělník; také kraj český</i>	25
<i>Pšovka, potok u Pšova</i>	25
<i>Pukata (jinak Kukata), dvořan knížecí</i>	54
<i>sv. Radim, bratr sv. Vojtěcha</i>	43
<i>Rad(i)slav, kníže zlický</i>	28
<i>Radka, družka Vlastina</i>	10
<i>Raimund v. R e m u n t.</i>	
<i>Rakousy, vévodství</i>	81—92

<i>Řehoř</i> (z Valdeka), biskup pražský, 1296—1301,	94—96
<i>Řecko, Řekové</i>	I, 51
<i>Remunt</i> (Raimund z Lichtenburka), pán český,	102
<i>Řezno</i> , město v Bavorsku	39, 65, 77—77
<i>Řím, Římané</i>	1, 32, 44, 47, 51, 61, 75
<i>Říp</i> vrch	2
<i>Rolant</i> , báječný hrdina Karla Vel.	50
<i>Rudolf</i> (I., Habsburský), král říšský 1273—1291	92
až 93; syn jeho, král český 1306—1307	99
<i>Rudolfovic</i> viz <i>Albrecht</i> .	
<i>Rusové</i> , Rusko	82
<i>Rýn</i> , řeka	63, 82, 94, 101
<i>Rýnští</i> , Němci porýnští	68
<i>Sadská</i> , knížecí sídlo	59, 63
<i>Sasíci, Sasové</i>	44, 50, 68, 78
<i>Sasko</i>	50, 78, 93, 94
<i>Sedlec</i> , místo u Kutné Hory	102
<i>Senaar</i> , rovina při Eufratu	1
<i>Sieradz</i> , hrad, město a území v Polsku	94
<i>Silvestr</i> , biskup pražský 1139—1140 (v kronice vyprávění popleteno)	64, 67
<i>ze Skuhrova</i> Mutyně, statečný šlechtic český	93
<i>Slavník</i> , kníže zlický, otec sv. Vojtěcha	32
<i>Smil</i> Ojiřovic, syn Ojiře z Lomnice 96; Světlík (z Lichtenburka) 76, 78; jeho vnuk	88
<i>Soběslavové</i> , knížata čeští (vypravování o obou po- popleteno): (I.), vládl 1125—1140, 60—66; (II.), „kníže selský“, vládl 1174—1179, † 1180	67—70
<i>Spytihněvové</i> , knížata čeští: (I.) vládl asi 895 až až 912 25 (II.) 1055—1061	45—47
<i>Srbové</i> (jižní) 1, (lužičtí)	2, 50, 58, 74
<i>Stadice</i> , ves v Bilinsku	5, 81
<i>Stan</i> (jinak <i>Staněk</i>), šlechtic, otec Jiříkův	62

<i>Stanimír</i> , vybájený kníže (asi spletením se <i>Strojmírem</i> z doby Bořivojovy) český původu německého	72
<i>Stodory</i> , krajina v zemi Luticů	25
<i>Stožec</i> (Staats), osada v Dolních Rakousích	91
<i>Straba</i> , pastorek lucké čarodějky	19—20
<i>Strahov</i> , vrch a místo v Praze	36
<i>Strachkvas</i> , syn Boleslava I.	30—32
<i>z Stráže</i> Jan (Ješek), mocný pán český	97—104
<i>Střehom</i> , <i>Střihom</i> viz <i>Ostřihom</i> .	
<i>Střezislava</i> , matka sv. Vojtěcha	32
<i>Styr</i> viz <i>Štír</i> .	
<i>Sudek</i> , statečný šlechtic	103
<i>Svatava</i> , družka Vlastina 10; kněžna česká (správně Judita, choť Vladislava II.)	77
<i>Svatopluk</i> , král moravský, předtím kníže Nitranský, † 894 (kronika mnoho popletla) 23—24; kníže olomucký, pak vévoda český 1107—1109	53—57
<i>Světlik</i> viz <i>Smil</i> .	
<i>Sviníbrod</i> (Sviňbrod), klášter a město bavorské	42
<i>Šalomoun</i> , král židovský	47
<i>Šárka</i> , dívka Vlastina	13
<i>Šebíř</i> (Severus), biskup pražský 1031—1067	45, 49
<i>Štěpán</i> , král uherský (II.)	62
<i>Štír</i> (také <i>Tyr</i> , <i>Styr</i>), báječný hrdina český	18—20
<i>Švábi</i> , kmen německý	45, 68, 96—101
<i>Tas</i> viz <i>Wiesenburg</i> .	
<i>Tataři</i>	20, 82
<i>Tegdag</i> (vlastně Thiddag), třetí biskup pražský 998—1017	32
<i>Tet(k)a</i> , dcera Krokova	3
<i>Tetín</i> , hrad Tetčín	3, 26
<i>Thiddag</i> viz <i>Tegdag</i> .	
<i>Tista</i> , Jan, Vršovec	57, 59

<i>Titus</i> , císař římský 79—81	47
<i>Tobiáš (Dobeš)</i> z Bechyně, biskup pražský 1278 až 1296	93—94
<i>Trubka</i> , poustevnice	80
<i>Tuň</i> , vrah sv. Václava	26
<i>Tuři roh</i> , příjmení Dětříska v. t.	
<i>Tursko</i> , rovina u Levého Hradce	20
<i>Tyr</i> viz Š t í r.	
<i>z Uherska</i> Ctibor, zeman východočeský	100
<i>Uhři, Uhry</i> atd.	24, 45—98
<i>Unislav</i> , báječný kníže český	16
<i>Ústí</i> , Ústské hradiště v Tábořsku	92
<i>Vacek</i> , nádvorní župan český 56, 60; jeho syn	56
<i>Váceslav</i> , kníže Srbů lužických	58
<i>Václav</i> sv., vévoda český † 929 7, 25—31, 52; kníže český 1191—1192 74; (I.), král český 1230—1253 81—89; (II.), vnuk I., král 1283 až 1305 (jako králevic slove v kronice <i>Vaněk</i>) 93—98; (III.) (také <i>Vaněk</i>), poslední Přemyslovec † 1306, 97—100; Václavovny, dcery Václava II.	99
<i>Valdek</i> viz Z a j í c.	
<i>Vaněk</i> viz V á c l a v.	
<i>z Vartenberka</i> Beneš, pán český, bratr Jana ze Stráže	100
<i>Velehrad</i> , sídlo moravského arcibiskupa	23
<i>Velflovici</i> (Wölflin), měšťanský rod v Praze	103
<i>Velíz</i> , vrch v Berounsku	34
<i>Vespasian</i> , císař římský, † 79	47
<i>Vilém</i> . viz Z a j í c.	
<i>sv. Vít</i>	29, 31
<i>Vítek</i> Ojířovic (z Landštejna), pán český,	103, 104
<i>Vítkov(i)ci</i> , přední panský rod český	, 92—93

<i>Vladislavové</i> , panovníci čeští (v kronice jejich děje popleteny): (I.), kníže český 1110—1125 57—68; (II.) král český 1140—1173 66; (III. též Jindřich), markrabě moravský a kníže český 1197	75—76
<i>Vlachové</i> , Vlchy	47, 59
<i>Vlasta</i> , náčelnice dívek	8—15
<i>Vlastislav</i> , kníže lucký	16—22
<i>Vlastislav</i> , hrad Vlastislavův	17, 22
<i>Vltava</i> , řeka	7, 50
<i>Vněslav</i> , <i>Vnislav</i> viz <i>Unislav</i> .	
<i>Vojen</i> , báječný kníže český	16
<i>sv. Vojtěch</i> , druhý biskup pražský, † 997	7, 32, 43, 53, 65
<i>Volfram</i> viz <i>Olbram</i> .	
<i>Vracka</i> (<i>Vratka</i>), bojovnice Vlastina	10
<i>Vratislavové</i> , panovníci čeští (v kronice osudy druhého popleteny s Vladislavovými): (I.) kníže kolem r. 920 25; (II.), první král český 1061 až 1092	46—53
<i>Vratislav</i> , město ve Slezsku	46, 82
<i>Vratislav</i> , kdysi hrad v Chrudimsku	56
<i>z Vřešтова</i> , <i>Vřeštovský</i> Mutyně, statečný rytíř český	93
<i>Vršovci</i> , panský rod staročeský, 34—57; v. t. Kochan, Mutyně.	
<i>Všeslav</i> , neznámý šlechtic	87
<i>Vyšehrad</i> , hrad u Prahy, 10—15, 35, 58, 86	
<i>Weissové</i> (správně: z Meissau), rakouští páni	91
<i>z Wi(e)senburka</i> Tas, pán český	93
<i>Wolfram</i> viz <i>Olbram</i> .	
<i>Zábor</i> (jinak <i>Sobor</i>), vrch a klášter v Uhrách	24
<i>Zajíc</i> Vilém (z Valdeka), vlastenecký pán český	99, 104
<i>Záviše</i> (z Falkenštejna) Vítkovic, nejmocnější pán český	92—94

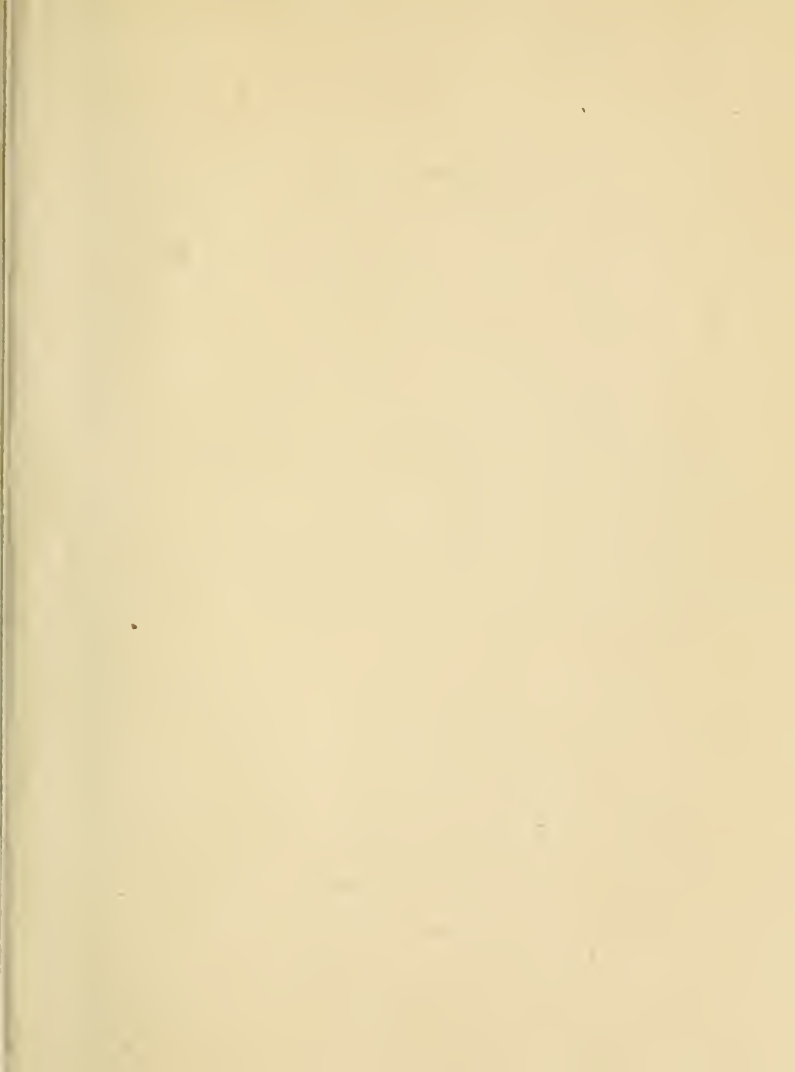
<i>Zderad</i> , mocný pán	50—52
<i>Zderaz</i> , klášter a okres po Zderadu nazvaný v Praze	52
<i>Zdislava</i> , svěťice	87
<i>z Zebina</i> , <i>Zebínský</i> Bertram, šlechtic z Byd- žovska	93
<i>Zhořelec</i> , město v Lužici	78
<i>Zlic(k)ov</i> , hrad Zličanů, později Kouřim	77
<i>Zlicko</i> , <i>Zličané</i> , kraj a kmen český	22, 28, 32, 77
<i>Znojmo</i> , znojemský hrad	80
<i>ze Zvířetic</i> páni 92, Heřman	102
<i>Žatecko</i> , kraj český 17, 25 (tu mylně).	
<i>Žerotín</i> viz <i>Ž i r o t í n</i> .	
<i>Židé</i>	14, 47, 64, 86, 87
<i>z Žirotína</i> páni 92, Plichta	100
<i>Žitava</i> , město v Lužici	82
<i>Žitoměř</i> , ves v Kouřimsku	82

OMYLY TISKOVÉ.

Na str. 50 verš 50 polož za verš 51.

64	53	50.
175	29	30.
26	67	<i>čti správně</i> býti.
34	3	nepřátelství.
87	71	že se se Sasíky
95	45	biskupu
107	72	král
112	32	místu
119	19	sešel.
146	14	ve veselí
150	9	všichni
155	24	císaře
157	60	příbuzné
175	37	Ještě
84 <i>neoznačen verš číslem 30.</i>		

(Drobnější omyly opraví si laskavě čtenář sám.)

DB
204
D3

Dalimilova kronika
Dalimilova kronika

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

